D. IVNII

IVVENALIS

SATYRARVM
LIBRI V.

A. PERSII FLACCI
SATYRARVM LIBER I.

Theod. Pulmani in eosdem Annotationes.

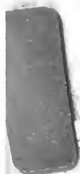

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXV.

THEOD. PVLMANNVS IOANNI FLEMINGO S. D.

CVM ante menseis aliquot, Fleminge ornatissime, Q. Horatiũ tibi propter singularẽ virtutem, atq. raras ingenij tui dotes dicauissem, nũc Iuuenalẽ, & Persiũ me tibi donare debere iudicaui: quod hi ferè propter argumẽti, & rerum, quas tractant similitudinẽ coniungi soleant. quorũ hic in corruptis hominũ moribus, & vitijs taxandis castior: ille autem liberior, atque lasciuior, vt non nulli, quos nec laudo, nec dãno, ipso Catone seueriores sese ab huius lectione prorsus abstineãt, eumq. ab alijs legi vetent: quia in vagas libidines, adulteria, aliaq. peiora facinora, quæ heic nominare nefas est, satyrico more nimis acrè despuat. Sed enim si scelerũ, & flagitiorum turpitudinẽ, quam nefarij homines vulgò, prô pudor, inhonestè designabãt, expendamus: illum modestioribus verbis obscenissima quæque crimina detestari, & ad castitatẽ, modestiam, vitæ integritatem, temperantiã, ceterasque pręclaras virtutes, quæ vera animi bona sunt, omneis hortari, atq. incitare fatebimur. Nihil igitur mihi in hoc poëta esse videtur, si modò eum dextere interpretemur, & explicemus, quod

ta ntopere culpari,vel damnari possit:nihil fœdũ,nihil turpe,nihil pudicis auribus indignũ,immo sancta omnia esse nemo mihi verum dicenti non assentietur. Voluit porrò Deus apud ethnicos vates huiusmodi testimonia exstare, vt mortales quantis in tenebris versarẽtur,agnoscerent,& ad honestam,beatamq. vitam peragendam ipsa animi prauitate deterriti tandẽ allicerẽtur, & impellente conscientia ducerentur.His itaq.adductus hos satyrographos ex manuscriptorũ codicum fide restitui,auxi,& annotationibus ex cõmentarijs clarorum virorũ collectis illustraui. Vsus sum in Iuuenale emendãdo tribus exemplaribus: vno, meo: altero,quod Iacob. Miggrodius,omni liberali doctrina,& summa humanitate vir præstans mihi dono dedit: tertio,cuius Canonici collegij.B.Catharinę Nouiomagi,rogatu Hẽrici Coracolithij,triũ linguarum periti, & maximè Ioãnis Falkẽburgij sororis meæ mariti, hominis Romanarum antiquitatũ perquàm studiosi,cùm illic nõ ita pridẽ cum eo aliquandiu cõiunctissimè, & amãtissimè viuerẽ,mihi copiã fecerunt. Neq. sanè, quod primo loco dicendũ erat, Had. Iunius,homo & eruditione,& in cõmunicando sua alacritatę prope singulari prædi-

præditus, parũ heic mihi adiumẽti attulit. Nam ex manuſcripto codice ſuo, quẽ cum vulgata editione cõtulerat, lectionis varietates cõprobauit, & loca paullò impeditiora breuibus ſcholijs enodatè explicuit. quę omnia, qua fide accepi, eadẽ in lucẽ dedi. Idem, cùm in apographo, quod inter mea poſtremũ nominaui, Iuuenalis opus non in Satyras, ſed in libros diuiſum eſſet, dubitãti quid potiſſimùm ſequi vellẽ, facilè libri ſui fide perſuaſit, vt vulgarẽ operis partitionem immutarẽ, & in quinque libros diſtinguerẽ: præſertim cùm & loca à Priſciano adducta idem prę ſe ferre, & hoc etiã, licet quidã improbarint, in auctoris vita Crinitũ annotare viderẽ. Satyrarũ verò receptũ, & vſitatũ numerũ, cui teſtimonia, quæ recẽtiores hinc produxerũt, pleraq. reſpondẽt, in margine adieci, vt longũ, & moleſtũ inquirẽdi laborẽ lectori adimerem. Perſium itẽ ad tria mea antigrapha quàm potui diligẽtiſſimè correxi. Si quid ceſſatũ, aut minus quàm oportuit accuratè præſtitũ fuerit, vir humaniſſime, id tarditati mei ingenij adſcribas velim: ſi par voluntati facultas fuiſſet, perfectiora, & meliora dediſſem. Vale. IIII. Idus Ianuarij. Anno. CIↃ.IↃ. LXV. Antuerpiæ.

D. IVNII IVVENALIS VITA.

VNIVS Iuuenalis, vt Suidas testatur, vixit tempore Domitiani Imperatoris, oriundus ex Aquino Volscorum oppido, quemadmodũ ipse videtur innuere Satyra tertia, circa finem, cùm ait.

ergo vale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino.

Quanquam non desunt qui Suidæ fidem eleuare conentur, hac certè in parte, ea coniectura ducti, quòd liberiùs scripserit in ipsum quoque Imperatorem, quàm vt ferri potuerit, si vixisset. Sub Traiano igitur Satyras scripsisse volunt: neque verisimile esse, quod ille ait, à Paride histrione actũ fuisse in exsilium, in Pentapolim, quę est in Libya, cùm Domitiano mortuo nihil potuerit Paris. Vtcunq. est, certè Sidonius Apollinaris id videtur significare, cùm ait, si tamen illum intelligit.

Nec qui consimili deinde casu
Ad vulgi tenuem strepentis auram
Irati fuit histrionis exsul.

De eius morte parum constat, nisi quòd in exsilio vitam finisse arbitrantur.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIB. I.

SAT. I.

Semper ego auditor tantũ? nunquámne reponam,
Vexatus toties rauci Thesei Codri?
Impunè ergo mihi recitauerit ille togatas,
Hic elegos? impunè diem consumserit ingens
Telephus, aut summi plena iam margine libri
Scriptus, & in tergo, necdum finitus, Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quàm mihi lucus
Martis, & Aeolijs vicinum rupibus antrum
Volcani. quid agant venti, quas torqueat umbras
*Aeacus, vnde alius * furtiua deuehat aurum*
Pelliculæ, quantas iaculetur Monychus ornos.
Frontonis platani, conuulsáq; marmora clamant,
Semper, & assiduo rupta lectore columnæ.
Exspectes eadem à summo, minimoq; poëta.
Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos
Consilium dedimus Sullæ, priuatus vt altùm
Dormiret? stulta est clementia, cùm tot vbique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc potiùs libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,
Si vacat, & placidi rationem admittis, edam.
Cùm tener vxorem ducat spado, Nenia Tuscum
Figat aprum, & nuda teneat venabula mamma:
Patricios omneis opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat:
Cùm pars Niliacæ plebis, cùm verna Canopi

Queritur otiũ suum sibi perire, dũ ignauus ad fastidium, poëtas recitanteis cogitur audire, cùm tamẽ ipse aliquid possit scribere.

Quotidie nihil aliud quàm recitant mihi historias suas, & fabulas, quas scripserunt.

* furtiuè

Quòd potissimùm Satyram scribat, tẽporis sui mores esse in caussa.

Auruncę alum. Lucilius Satyricus.

Cinamus ex tõsore, & Crispinus è seruo facti erant Equites.

Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmæ:
Difficile est Satyram non scribere. nam quis iniquæ
Tam patiens vrbis, tam ferreus, vt teneat se:
Caussidici noua cùm veniat lectica Mathonis
Plena ipso, & post hunc magni delator amici,
Et citò rapturus de nobilitate comesa
Quod superest, quẽ Massa timet, quẽ munere palpat
Carus, & à trepido Thymele summissa Latino:
Cùm te summoueant, qui testamenta merentur
Noctibus, in cælum quos euehit optima summi
Nunc via processus, vetulæ vesica beatæ?
Vnciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
Partcis quisque suas ad mensuram inguinis heres
Accipiat sanè mercedem sanguinis, * *& sic*
Palleat vt nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira?
Cùm populum gregibus comitum premat hic spoliator
Pupilli prostantis? at hic damnatus inani
Iudicio (quid enim saluis infamia nummis?)
Exsul ab octaua Marius bibit, & fruitur Dys
Iratis: at tu victrix prouincia ploras.
Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero fabrumq́; volantem:
Cùm leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Ius nullum vxori, doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso:
Cùm fas esse putet curam sperare cohortis,

Mag. delat. M. Regulus Imperatoris amicus delatoribꝰ etiã alijs erat formidabilis.

* inquit,

Ab oct. non solum securꝰ est, sed ante tẽpus cibo destinatũ Genio indulget. quod erat hora nona.

Leno maritus, qui vxorẽ prostituit, quæ cũ non possit adulteri sui ius hereditatis capere, accipiat ipse.

Qui

Qui bona donauit præsepibus, & caret omni
Maiorum censu, dum peruolat axe citato
Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cùm se iactaret amicæ?

Ipse, Nero.

Non'ne libet medio ceras implere capaces
Quadriuio: cùm iam sexta ceruice feratur

Sexta cer hexaphoro feratur Regulus ille omniū bipedū, vt Plinius ait, nequissimus.

Hinc, atque inde patens, ac nuda pæne cathedra,
Et multum referens de Mæcenate supino
Signator falso, qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat vda?*

* fecerit

Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
Instituitq́, rudes melior Locusta propinquas

Locusta venefica, cuius opera vsus Nero, Britanicum sustulit: vt tot Suetonius.

Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid breuibus Gyaris, & carcere dignum,*
Si vis esse aliquis. PROBITAS laudatur, & alget.*

* Breuibus,
* aliquid.

Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ,

Caper in cælatura poculorū.

Quem sponsæ turpes, & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcunque potest: qualeis ego, vel Cluuienus.
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem adscendit, sorteis'que poposcit,

Argumentū satyræ nostrę sūt vitiorū genera, quę ab orbe cōdito cœperunt ad hæc tēpora magis ac magis inualescere.

Paullatim'que anima caluerunt mollia saxa,
Et naribus nudas ostendit Pyrrha puellas:
Quidquid agunt homines, votū, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando vberior vitiorum copia? quando
Maior auaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, posita sed luditur arca.*

* plena

A 5 *Prœlia*

Prœlia quanta illic dispensatore videbis
Armigero! simplex'ne furor sestertia centum
Perdere, & horrenti tunicam non reddere seruo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
Secretò cenauit auus? nunc sportula primo
Limine parua sedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem priùs inspicit, & trepidat, ne
Suppositus venias, ac falsò nomine poscas.
Agnitus accipies, iubet à præcone vocari
Ipsos Troiugenas. nam vexant limen & ipsi
Nobiscum. da Prætori, da deinde Tribuno.
*Sed libertinus prior est, prior, inquit, ego * sum.*
Cur timeam, dubitem'ue locum defendere: quamuis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ
Arguerint, licet ipse negem? sed quinque tabernæ
*Quadringenta parant. quid confert * purpura maius*
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Coruinus oueis? ego possideo plus
Pallante, & Licinis. exspectent ergo Tribuni:
Vincant diuitiæ: sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis:
Quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum
Maiestas, etsi funesta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Vt colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
*Quæ'que salutato crepitat * Concordia nido.*
Sed cùm summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid facient comites, quib. hinc toga, calceus hinc est,
Et panis, fumus'que domi? densissima centum
Quadranteis lectica petit, sequitur'que maritum
Languida, vel prægnans, & circumducitur vxor.

Sportula, quæ olim in vsum pauperũ clientũ reperta erat, iam dispẽsatur in ditissimos quosque.

* adsum.

* purpuræ amator

Pallas Claudij libertus ditissimus prętorijs ornamẽtis donatus per Claudium.

*ciconia

Si diuites sportulam capient quid nõ faciẽt clientes, quibus hinc suppeditatur res domestica?

Hic

Hic petit absenti,nota iam callidus arte,
*Ostendens vacuam, & * clausam pro coniuge sellam.*
Galla mea est,inquit.citiùs dimitte.moraris?
Profer Galla caput.noli vexare,quiescit.
Ipse dies pulcro distinguitur ordine rerum.
Sportula,deinde forum,iuris'que peritus Apollo,
Atque triumphales,inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius,atque Alabarches:
Cuius ad effigiem non tantùm meiere fas est.
Vestibulis abeunt veteres,lassi'que clientes,
Votá'que deponunt,quanquam longissima, cenæ,
*Spes * homini:caules miseris,atque ignis emendus.*
Optima siluarum intereà,pelagi'que vorabit
Rex horum,vacuis'que toris tantùm ipse iacebit.
Nam de tot pulcris,& latis orbibus,& tam
Antiquis,vna comedunt patrimonia mensa.
Nullus iam parasitus erit.sed quis feret istas
Luxuriæ sordes?quanta est gula,quæ sibi totos
Ponit apros,animal propter conuiuia natum!
Pœna tamen præsens,cùm tu deponis amictus
Turgidus,& crudum pauonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes,atque intestata senectus.
* *It noua,nec tristis per cunctas fabula cenas:*
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit vlterius,quod nostris moribus addat
Posteritas:eadem cupient,facient'que minores.
Omne in præcipiti vitium stetit.vtere velis:
Totos pande sinus.dicas heic forsitan.vnde
Ingenium par materiæ?vnde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
*Simplicitas,cuius non * audeo dicere nomen?*
Quid refert dictis ignoscat Mucius,an non?

* clusam

Triumphales statuę erant in foro Augusti, quas ipse dedicauerat:inter quas tandem Crispinus non veritus sit collocari homo libertinus.

* hominum

In voracitatem & gulã Romanorum,qui exclusis omnib. ventri suo tantũ indulgebãt, & hoc immodicè.

* Et

Hortatur seipsũ poëta ad scribẽdum,cùm abũdè suppetat materia, tametsi non sit securũ liberè loqui,ne supplicio afficiatur insigni.

* nunc

Pone

Pone Tigillinum, teda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media sulcum * *deducit arena.*
Qui dedit ergo tribus patruis aconita: vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos.
Cùm veniet contrà, digito compesce labellum:
Accusator erit, qui verum dixerit, heic est.
Securus licet Aeneam, Rutilum'que ferocem
Committas: nulli grauis est percussus Achilles,
Aut multùm quaesitus Hylas, vrnam'que secutus.
Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor: cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant praecordia culpa.
Inde irae, & lacrymae. tecum priùs ergo voluta
Haec, * *anime, ante tubas: galeatum serò duelli*
Poenitet. experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

* de. is

Verba monitoris, indicatis periculū, ne Coryceus aliquis deferat. tutius esse historias aut fabulas scribere, quemadmodū Virgilius & Homerus.

* animo, al. animante tuba:

SAT. II.

In eos, qui impudēter aliorū vitā censebant, cùm ipsi vitijs intercutib. maderent.

VLTRA Sauromatas fugere hinc libet, et glaciale̅
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt,
Indocti primùm: quanquàm plena omnia gypso
Chrysippi inuenias. nam perfectissimus * *horum,*
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,
Et iubet archetypos pluteum seruare Cleanthas.
**FRONTIS nulla fides. quis enim non vicus abūdat*
Tristibus obscenis? castigas turpia, cùm sis
Inter Socraticos notissima fossa cinaedos:
Hispida membra quidem, & dura per brachia setae
Promittunt atrocem animum: sed podice laeui
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.

* horum est,

* Fronti

Marisca fici genus, & vlcus, quod medici fungū vocant.

Rarus

Rarus sermo illis,& magna libido tacendi,
Atque supercilio breuior coma.verius ergo,
Et magis ingenuè Peribonius:hunc ego fatis
Imputo,qui vultu morbum,incessú que fatetur.
Horum simplicitas miserabilis,his furor ipse
Dat veniam:sed peiores,qui talia verbis
Herculis inuadunt,& de virtute locuti
Clunem agitant.ego te ceuentem,Sexte,verebor,
Infamis Varillus ait?quo deterior te?
Loripedem rectus derideat,Æthiopem albus.
Quis tulerit Graccos de seditione querenteis?
Quis cælum terris non misceat,& mare cælo,
Si fur displiceat Verri,homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos,Catilina Cethegum?
In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres:
Qualis erat tragico nuper pollutus adulter
Concubitu:qui tunc leges reuocarat amaras
*Omnibus,atque * ipsis Veneri,Martí que timendas,*
Cùm tot abortiuis fecundam Iulia vuluam
Solueret,& patruo simileis effunderet offas?
Non'ne igitur iure,ac merito vitia vltima fictos
Contemnunt Scauros,& castigata remordent?
*Non tulit ex illis toruùm * Laronia quendam*
Clamantem toties. vbi nunc lex Iulia?dormis?*
** Ad quem subridens.felicia tempora:quæ te*
Moribus opponunt.habeat iam Roma pudorem.
Tertius è cælo cecidit Cato.sed tamen vnde
Hæc emis:hirsuto spirant opobalsama collo
Quæ tibi?ne pudeat dominum monstrare taberna.
Quòd si vexantur leges,ac iura:citari
Ante omneis debet Scantinia.respice primùm
Et scrutare viros,faciunt hi plura:sed illos

Defendit

Tolerabilior aperte malus, q̃ hypocrita,& seuerus.

Culpa careat, necesse est, alieni vitij castigator.

Qualis Domitianus Iuliã fratris filiam, quæ marito nupserat, corrupit,reuocato lege Iulia.

* ipsi

* Lauronia

* quid

.* Atque ita Ironia.

Lex Scantinia contra eos, qui muliebria patiebantur; quos peculiariter insectatur poeta hac satyra.

Defendit numerus, iunctǽque umbone phalanges.
Magna inter molleis concordia. non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Tædia non lambit Cluuiam, nec Flora Catullam.
Hispo subit iuuenes, & morbo pallet utroque.
Nunquid nos agimus caussas, ciuilia iura
Nouimus, aut ullo strepitu fora uestra mouemus?
Luctantur pauca: comedunt coliphia pauca.

Virorum mollities.

Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
Vellera: uos tenui prægnantem stamine fusum
Penelope melius, melius torquetis Arachne,*
*Horrida quale facit residens in * codice pellex.*
Notum est, cur soli tabulas impleuerit Hister
Liberto, dederit uiuus cur multa puellæ.
Diues erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace. donant arcana cylindros.
De nobis post hæc tristis sententia fertur.
DAT *ueniam coruis, uexat censura columbas.*
Fugerunt trepidi uera, ac manifesta canentem
*Stoicidæ. quid enim * falsi Laronia? sed quid*
Non facient alij, cùm tu multitia sumas
Cretice, & hanc uestem populo mirante perores
In Proculas, & Pollineas? est mœcha Labulla.
Damnetur si uis, etiam Carphinia: talem
Non sumet damnata togam. sed Iulius ardet,
AEstuo. nudus agas: minus est insania turpis.
En habitum, quo te leges, ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modò uictor, & illud
Montanum positis audiret uulgus aratris.
Quid, non proclames, in corpore iudicis ista
Si uideas? quæro an deceant multitia testem.
Acer, & indomitus, libertatisque magister

* leuius
* cortice
Hister, Pacuuius, cuius alibi meminit, qui libertum hęredē reliquit, ob turpitudinē ab illo sibi præstitam.

* falsò

Maior est honestaus ratio in adultera, si in publicū procederet, quàm in te, qui eius rei censuram tibi assumis, cùm sis ipse perditissimus.

Cretice

Creticę pelluces. DEDIT *hanc contagio labem,*
Et dabit in plureis: sicut grex totus in agris
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vuáque conspecta liuorem ducit ab vua.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
NEMO *repentè fuit turpissimus. accipient te*

In sacerdotes Mineruę, quos in Albano Domitianus instituerat.

Paullatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, & toto posuere monilia collo,
Atque bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratêre Deam: sed more sinistro
Exagitata procul non intrat femina limen:
Solis ara Deæ maribus patet. ite profanæ,
Clamatur: nullo gemit heic tibicina cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia teda
Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyto.

Baptæ Eupolidis comœdia, & sacra, quæ Cotytia dicebantur: in quibus peruigilabant, non sine flagitijs.

Ille supercilium madida fuligine tactum*
Obliqua producit acu, pingit'que trementeis
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulum'que comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa,

* tinctum

Et per Iunonem, domini iurante ministro.
Ille tenet speculum patici gestamen Othonis,
Actoris Arunci spolium: quo se ille videbat
Armatum, cùm iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda nouis annalibus, atque recenti
Historia, speculum ciuilis sarcina belli.

Actor. Hemistichium Virgilianum, ironicè speculū, hominis fortissimi spoliū vocans,

Nimirum summi Ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia ciuis,
Bebriaci in campo spolium affectare Palati,
Et pressum in faciem digitis extendere panem,
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mæsta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.

Hæc

Heic nullus verbis pudor, aut reuerentia mensæ.
Heic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas, & crine senex phanaticus albo
Sacrorum Antistes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendus'que magister.
Quid tamen exspectant: Phrygio quos tẽpus erat iam
More superuacuam cultris abscindere carnem?
Quadringenta dedit Graccus sestertia, dotem
Cornicini: siue hic recto cantauerat ære.
Signatæ tabulæ: dictum feliciter. ingens
Cena sedet: gremio iacuit noua nupta mariti.
O' proceres, censore opus est, an haruspice nobis?
Scilicet horreres, maiora'que monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flamea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus. ó pater Vrbis,
Vnde nefas tantum Latijs pastoribus? vnde
Hæc tetigit, Gradiue, tuos vrtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus vir,
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? vade ergo, & cede seueri
Iugeribus campi, quem negligis. officium cras
Primo Sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ caussa officij? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. liceat modò viuere: fient,
Fient ista palàm, cupient & in acta referri.
Intereà tormentum ingens nubentibus hæret,
Quòd nequeunt parere, & partu retinere maritos.
*Sed melius, quòd nil animis * in corpore iuris*
Natura indulget. steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodest condita pyxide Lyde,

Recto ære. tubicen erat, inquit, aut certè cornicen.

Salij, Martis sacerdotes, soli ancile è cælo delapsum ferebant, & pertractabant.

Pœna matrimonij fœdè cõtracti, vt nũquam pariant nuptæ.
*corpora

Nec

Nec prodest agili palmas prebere Luperco.
Vicit & hoc monstrum tunicati fuscina Gracci,
Lustrauit'que fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generosior, & Marcellis,
Et Catulis, Paullis'que minoribus, & Fabijs, &*
Omnibus ad podium spectantibus. his licet ipsum
Admoneas, cuius tunc munere retia misit,
Esse aliquos Maneis, & subterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna transire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, nisi qui non dum ære lauantur.
Sed tu vera puta. Curius quid sentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, Manes'que Camilli?
Quid Cremeræ legio, & Cannis consumta iuuentus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur
Sulfura cum tedis, & si foret humida laurus.
**Illuc, heu, miseri traducimur. arma* quid vltra*
Litora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos?
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in vrbe,
Non faciunt illi, quos vicimus: & tamen vnus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
*Adspice quid * faciant commercia: venerat obses.*
** Heic fiunt homines. nam si mora longior vrbem*
Indulsit pueris, non vnquam deerit amator:
Mittentur bracca, cultelli, frena, flagellum.
** Sic prætextatos referunt Artaxata mores.*

Fuscina, ludus gladiatorius in quo retiarius fuscina & reti vtebatur.
* atque Fabiniis

Si, inquit, crederet esse inferos is, cui iussu tot millia trucidantur, non exhiberet gladiatores cum tanta carnificina, sed certé crederet, si saperet.

* Illic
* quidem

Zalates obses Armenius, contagione morú corruptus, turpe obsequium Tribuno præstitit.
* faciunt
* Sic
* Si

SAT. III.
Ostédit in vrbe bonis viris locum non esse.

QVAMVIS *digressu veteris confusus amici,*
Laudo tamen vacuis quod sedem figere Cumis

atq. ob id se gratulari Vmbricio haruspici, quod Cumas migret, quãuis doleat amicum discedere.

Dest inet, atque vnum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum est, & gratum litus amœni
Secessus. ego vel Prochytam præpono Suburæ.
Nam quid tam miserũ, & tam solum vidimus, vt non
Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sæuæ
Vrbis, & Augusto recitanteis mense poëtas?
Sed * cùm tota domus rheda componitur vna,
Substitit ad veteres arcus, madidam'que Capenam:
Heic, vbi nocturnæ Numa constituebat amicæ.
Nunc sacri fontis nemus, & delubra locantur
Iudæis: quorum cophinus, fœnum'que suppellex.
Omnis enim populo mercedem * pendere iussa est
Arbor, & eiectis mendicat silua Camenis.
In vallem Egeriæ descendimus, & speluncas
Dissimileis veris. quantò præstantius esset
Numen aquæ, viridi si margine * clauderet vndas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Heic tunc Vmbricius, quando artibus, inquit, honestis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, here quàm fuit, atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas vbi Dædalus exuit alas,
Dum noua canities, dum prima, & recta senectus,
Dum superest Lachesi quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patria: viuant Arturius istic
Et Catulus: maneãt qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile est ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad busta cadauer,
Et præbere caput dominæ venale sub hasta.
Quondam * hi cornicines, & municipalis arenæ

* dum

Lucus Egeriæ nymphæ

* soluere

Romanorum auaritia, qui etiam à médicis Iudæis tributũ exigebãt, & q̃ dẽcum in siluis agerent.

* cluderet

Vbi Dæd. Cumis, cũ ex Creta euolasset.

* heic

Perpetui

Perpetui comites, notáque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, & verso pollice* vulgi*
Quemlibet occidunt populariter: inde reuersi
Conducunt foricas. & cur non omnia: cùm sint,
Qualeis ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari?
Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum
Si malus est, nequeo laudare, & poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam
Inspexi. ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandant, norint alij: me nemo ministro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, & exstinctæ corpus non vtile dextræ.
Quis nunc diligitur, nisi conscius, &, cui feruens
Aestuat occultis animus, semperque tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet vnquam,
Participem qui te secreti fecit honesti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest. tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quódque in mare voluitur aurum,
Vt somno careas, ponendáque præmia sumas
Tristis, & à magno semper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptissima* nostris,*
Et quos præcipuè fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obstabit. non possum ferre Quirites
Græcam vrbem, quamuis quota portio fæcis Achææ.
Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, necnon gentilia tympana secum
Vexit, & ad Circum iussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est picta lupa Barbara mitra.

* conuerso
* vulgus
Citharœdi, & tubicines eò prouehuntur; vt non solú ludos gladiatorios possint exhibere: sed quēuis etiā impunè trucident.
Quid Romæ agendum sit, qui in pretio velit haberi.

Periculosa res magnorum secreta noscere.
* non
* nostris?

Soli assentatores & nebulones sunt in pretio, cuiusmodi sunt Græculi & Barbari quidā.

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, dictum'que petunt à vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, domini'que futuri.

Alabanda, vrbs Cariæ feliciſſima, atque ob id voluptatibus deditiſſima.

Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promtus, & Iſæo torrentior. ede, quid illum
Eſſe putes? quemuis hominem ſecum attulit ad nos.
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, ſchœnobates, medicus, magus: omnia nouit.
Græculus eſuriens in cælum, iuſſeris, ibit.
Ad ſummam* non Maurus erat,* nec Sarmata, nec (Thrax,
Qui ſumſit pēnas, medijs ſed natus Athenis.
* Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit, fultus'que toro meliore recumbet
Aduectus Romam, quo pruna, & * coctona vento?
Vſque adeò nihil eſt, quòd noſtra infantia cælum
Hauſit Auentini bacca nutrita Sabina?

** neque*
** neque*
Quiduis pollicentur illi, etiā ſe in cælum volaturos ſi opus ſit, quemadmodum Dædalus.
** Horum non fugiam*
**cottana, al. Cotona*

Quid, quòd adulanti gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum, ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.

Græcorū fœda adulatio.

Hæc eadem licet & nobis laudare: ſed illis
Creditur. an melior cùm Thaida ſuſtinet, aut cùm
Vxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui: vacua, & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

Eorundē actio.

Aut

Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda est. rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lachrimas * *adspexit amici,*
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior qui semper, & omni
Nocte, dié que potest alienum sumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus,
Si bene ructauit, si rectùm minxit amicus,
Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.
Præterea sanctum nihil est, & ab inguine tutum:
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus leuis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aulam resupinat amici.
Scire volunt secreta domus, atque inde timeri,
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Discipulum que senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est penna caballi.
Non est Romano cuiquam locus heic, vbi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut * *Erymanthus:*
Qui gentis vitio, nunquam partitur, amicum
Solus habet. nam, cùm facilem stillauit in aurem
Exiguum de natura, patrié que veneno,
Limine summoueor: perierunt tempora longi
Seruitij: * *nusquam minor est iactura clientis.*
Quod porrò officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis heic meritum: si curet nocte togatus
Currere, cùm Prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam, * *aut Modiam collega salutet?*

Antioc. Stratocles, & Demetrius actores comœdiarum peritissimi, quorũ meminit Quinctilianus lib. xj. circa finem
* conspexit

Eorundem libido.

P. Ægnati⁹ pecunia corrupt⁹ Soranũ Bareã falso testimonio oppressit: auctor Tacitus in Nerone.
* Erimachus

* nunquam
Pauperis obsequium inutile in diuites, cum ipse magistrat⁹ officijs præueniat & salutationibus, maximè autem vetulas, orbas, & senes. * &

Diuitis heic serui* claudit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ, vel Catienæ,
Vt semel, atque iterum super illam palpitet: at tu,
Cùm tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionen deducere sella.
Da testem Romæ tam sanctum, quàm fuit hospes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:
Protinus ad censum, de moribus vltima fiet
Quæstio: quot pascit seruos, quot possidet agri
Iugera, quàm multa, magnáque paropside cenat.
QVANTVM quisque sua nummorũ seruat in arca,
Tantum habet & fidei. iures licet & Samothracum,
Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dijs ignoscentibus* ipsis.
Quid, quòd materiam præbet caussásque iocorum
Omnibus hic idem, si fœda, & scissa lacerna,
Si toga sordidula est, & rupta calceus alter
Pelle patet: vel si consuto vulnere crassum,
Atque recens linum ostendit non vna cicatrix?
NIL HABET infelix paupertas durius in se,
Quàm quòd ridiculos homines facit. exeat, inquit,
Si pudor est, & de puluino surgat equestri,
Cuius res legi non sufficit, & sedeant heic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Heic plaudat nitidi Præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenésque lanistæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener heic placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
Quando in consilio est Ædilibus? agmine facto

Debue-

* cludet

Hosp. [Nasica] qui Rheam è Phrygia delatã excepit hospitio. Vel qui Seru. L. Metellus Pôtifex, qui vi flammæ visum amisit.

Pauper si per omnia sacra deieret, peierare creditur.

* illis

Notat Domitianum, qui reuocarat legem Othonis Trib. plebis iam abolitã, ne in quatuordecim gradib. spectaret, cui nô esset census equestris.

Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
HAVD *facilè emergunt,quorum virtutibus obstat*
Res angusta domi.sed Romæ durior illis
Conatus:magno hospitium miserabile,magno
Seruorum ventres,& frugi cenula magno.
Fictilibus cenare pudet,quod turpe negauit
Translatus subitò ad Marsos,mensamque Sabellam,
Contentusque illic Veneto,duroque cucullo.
Pars magna Italiæ est , si verum admittimus, in qua
*Nemo togam * sumit,nisi mortuus.ipsa dierum*
Festorum herboso colitur si quando theatro
Maiestas,tandemque redit ad pulpita notum
Exodium,cùm personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans:
Æquales habitus illic,similemque videbis
Orchestram,& populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.
Heic vltra vires habitus nitor:heic aliquid plus,
Quàm satis est:interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est:heic viuimus ambitiosa
Paupertate omnes.quid te moror? OMNIA *Romæ*
Cum precio.quid das,vt Cossum aliquando salutes:
*Vt te respiciat * clauso Veiento labello?*
Ille metit barbam,crinem hic deponit amati.
*Plena domus libis venalibus. accipe,& * illud*
Fermentum tibi habe.præstare tributa clientes
Cogimur,& cultis augere peculia seruis.
Quis timet,aut timuit gelida Præneste ruinam,
Aut positis nemorosa inter iuga Volsinijs,aut
Simplicibus Gabijs,aut proni Tiburis arce?
Nos vrbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte sui.nam si labentibus obstat

Transl. Curium Dēta intelligit, qui deuictis Samnitibus,& Sabinis continentissimè vixit.
* subijt,

Simplicitas in spectaculis municipalium.

* cluso

* istud

Tutius extra vrbem viuere

Tibicen pro fulcimento.

Villicus, & veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum est illic, vbi nulla incendia, nulli
Nocte metus. iam poscit aquam, iam friucla transfert

Vcalegon, vicinus, alludēs ad illud Virgilij: Iam proximus ardet Vcalegō.

Vcalegon: tabulata tibi iam tertia fumant:
Tu nescis. nam si gradibus trepidatur ab imis:
Vltimus ardebit, quam tegula sola tuetur
A pluuia, molles vbi reddunt oua columbæ.

Codrus poëta, qui supra Theseida recitabat, homo extremę paupertatis.

Lectus erat Codro Procula minor, vrceoli sex,
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infrà
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Cheiron,
Iam'que vetus Græcos seruabat cista libellos,
Et diuina Opici rodebant carmina mures.

* nihil
* frusta
* iuuabat.
* Ostorij

Nil habuit Codrus. quis enim negat? & tamen illud
*Perdidit infelix totum * nil: vltimus autem*
*Ærumnæ cumulus, quòd nudum, & * frustra rogantē*
*Nemo cibo, nemo hospitio, tecto'que * iuuabit.*
*Si magna * Astari cecidit domus: horrida mater,*
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus casus vrbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc? & iam occurrit qui marmora donet,
Conferat impensas. hic nuda, & candida signa,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polycleti,
Phecasianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, & forulos, mediam'que Mineruam,
Hic modium argenti: meliora, & plura reponit
Persicus orborum lautissimus, & meritò iam
Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes auelli Circensibus, optima Sora,

Fabrateria & Frusinon, oppida Campaniæ, in via Latina, Strabo lib. III.

Aut Fabrateria domus, aut Frusinone paratur.
Quanti nunc tenebras vnum conducis in annum!
Hortulus heic, puteus'que breuis, nec reste mouendus,

In te-

In tenueis plantas facili diffunditur haustu.
Viue bidentis amans,& culti villicus horti:
Vnde epulum possis centum dare Pythagorais.
Est aliquid quocunque loco,quocunque recessu,
*Vnius sese dominum fecisse * lacertæ.*

* lacernæ.

Plurimus heic æger moritur vigilando:sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus,& hærens
Ardenti stomacho.nam quæ meritoria somnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in vrbe.

Incõmoda pauperum ex insomnijs.

Inde caput morbi:rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu,& stantis conuicia mandræ
*Eripiunt somnum * Druso,vitulis'que marinis.*

* vrso

Si vocat officium,turba cedente vehetur
Diues,& ingenti curret super ora Liburno,

Liburno,lecticario,ex Liburnia Dalmatiæ vicina regione.

Atque obiter leget,aut scribet,vel dormiet intus.
Nanque facit somnum clausa lectica fenestra.
Antè tamen veniet:nobis properantibus obstat
Vnda prior:magno populus premit agmine lumbos
Qui sequitur:ferit hic cubito,ferit assere duro
Alter:at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto,planta mox vndique magna
Calcor,& in digito clauus mihi militis hæret.
Non'ne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum conuiua:sequitur sua quenque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia,tot res
Impositas capiti,quot recto vertice portat
Seruulus infelix,& cursu ventilat ignem.

Corbulo vir validissimus: tempore Neronis claruit,cuius meminit Tacitus.

Scinduntur tunicæ sartæ:modò longa coruscat
Serraco veniente abies,atque altera pinum
Plaustra vehunt,nutant altè,populo'que minantur.
Nam si procubuit,qui saxa Ligustica portat
Axis,& euersum fudit super agmina montem,

Imitatur Horatium, qui ferè ijsdem verbis descripsit vrbis tumultus.

Quid supereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Inuenit? obtritum vulgi perit omne cadauer
More animæ. domus intereà ſecura patellas
Iam lauat, & bucca foculum excitat, & ſonat vnctis

*Striglibus,

**Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.*
Hæc inter pueros variè properantur: at ille
Iam ſedet in ripa, tetrum'que nouicius horret

πορθμέα, portitorem: vt Maro appellat Charontem, qui animas transfretat.

Porthmea, nec ſperat cænoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet qui porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diuerſa pericula noctis:
Quod ſpatium tectis ſublimibus, vnde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, & curta feneſtris
Vaſa cadunt, quanto percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem. poſſis ignauus haberi,
Et ſubiti caſus improuidus, ad cenam ſi
Inteſtatus eas. adeò tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ.
Ergo optes, votum'que feras miſerabile tecum,
Vt ſint contentæ patulas defundere pelueis.

Improbitas iuuentutis, quae non possit dormire, niſi quempiam pulſauerit.

Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelſida, cubat in faciem, mox deinde ſupinus:
Ergo non aliter poterit dormire. quibuſdam
Somnum rixa facit: ſed, quamuis improbus annis,
Atque mero feruens, cauet hunc, quem coccina læna
Vitari iubet, & comitum longiſſimus ordo:
Multum prætereà flammarum, & aënea lampas.
Me, quem Luna ſolet deducere, vel breue lumen
Candelæ, cuius diſpenſo, & tempero filum,
Contemnit. miſeræ cognoſce procœmia rixæ,
Si rixa eſt, vbi tu pulſas, ego vapulo tantùm.

Contentionis initium.

Stat contrà, ſtari'que iubet, parere neceſſe eſt.

Nam

Nam quid agas: cùm te furiosus cogat, & idem
Fortior? vnde venis, exclamat? cuius aceto,
Cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?
Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede, vbi consistas, in qua te quaero proseucha.
Dicere, si tentes aliquid, tacitus'ue recedas,
Tantundem est: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. libertas pauperis haec est.
Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
*Nec tamen * hoc tantùm metuas: nam qui spoliet te*
Non deerit, clausis domibus postquàm omnis vbique
Fixa catenatae siluit compago tabernae.
Interdum & ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutae custode tenentur
*Et * Pontina palus, & Callinaria pinus.*
Sic inde huc omnes tanquam ad viuaria currunt.
Qua fornace graues, qua non incude catenae?
Maximus in vinclis ferri modus, vt timeas, ne
Vomer deficiat, ne marrae, & sarcula desint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Saecula, quae quondam sub Regibus, atque Tribunis
Viderunt vno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plureis subnectere caussas:
*Sed iumenta vocant, & Sol * inclinat: eundum est.*
Nam mihi commota iam dudum mulio virga
Innuit: ergo vale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Heluinã Cererem, vestram'que Dianã
Conuelle à Cumis: satyrarum ego, ni pudet illas,
** Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.*

Conchis faba elixa cum cortice.

προσευχὴ, oratio. hic locus, vbi mendici stipem efflagitant.

* haec

Furta & latrocinia committi in media vrbe quibus tota ferè scatet.

* Pomptina

* declinat

Iuuenalis patria, Aquinum oppidũ, in via Latina, quae est Campania. auctor Strab. li. 5.

* Auditor

ECCE

SAT. IIII.
In Crispinum Ægyptium, flagitijs coopertũ, & ventris mãcipium inuehitur, atque per occasionem in Domitiani crudelitatem, & luxum.
* adest

Ecce iterũ Crispinus, & est mihi sæpe vocãdus*
Ad parteis, monstrum nulla virtute redemtum
A vitijs, æger, sola'que libidine fortis.
Delicias viduæ tantùm adspernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in vmbra,
Iugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minimè corruptor, & idem
Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram subitura sacerdos.
Sed tunc de factis leuioribus, & tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub Iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio, Seio'que, decebat
Crispinum. quid agas: cùm dira, & fœdior omni
Crimine persona est? mullum sex millibus emit,
Aequantem sanè paribus sestertia libris,
Vt perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio vlterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale exspectes: emit sibi. multa videmus,
Quæ miser, & frugi non fecit Apicius. hoc tu
Succinctus patria quondam Crispine papyro,
Hoc pretium squamæ? potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscis emi. prouincia tanti
Vendit agros: sed maiores Apulia vendit.
*Qualeis tunc epulas ipsum glutisse *putemus*
Induperatorem: cùm tot sestertia, partem
Exiguam, & modicæ sumtam de margine cenæ
Purpureus magni ructaret scurra Palati,
Iam Princeps Equitum, magna qui voce solebat,

Apicius omniũ nepotum, vt ait Plinius, altissimus gurges.

*putamus

Vendere

Vendere municipes fracta de merce siluros!
Incipe Calliope, licet heic considere: non est
Cantandum, res vera agitur. narrate puellæ
Pierides: prosit mihi vos dixisse puellas.
Cùm iam semianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo seruiret Roma Neroni,
Incidit Hadriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Impleuit'que sinus: neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mæotica, rupta'que tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidia tardos, & longo frigore pingueis.
Destinat hoc monstrum cymbæ, lini'que magister
Pontifici summo. quis enim proponere talem,
Aut emere auderet: cùm plena & litora multo
Delatore forent: dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitiuum dicere piscem,
Depastum'que diu viuaria Cæsaris: inde
Elapsum veterem ad dominum debere reuerti?
Si quid Palphurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum, pulcrum'que ex æquore toto,
Res fisci est, vbicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, iam lethifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam sperantibus ægris.
Stridebat deformis hiems, prædam'que recentem
Seruabat: tamen hic properat, velut vrgeat Auster.
*Vt'que lacus *superant, vbi quanquam diruta seruat*
Ignem Troianum, & Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper,
Et cessit: facilis patuerunt cardine valuæ.
Exclusi exspectant admissa opsonia patres.

Crispinus ex ἰχθυοπώλα Eques factus.

Cùm Imperaret Domitian⁹, alter Nero, captus est piscis Anconæ miræ magnitudinis, qui mox Cæsari fuit exhibit⁹.

Palphurius Sura delator acerrimus, cum Armillato: quorũ meminit Suetonius.

*suberant,

Itur

Atreidē à crudelitate, vt Orestes, aut Nero, qui matrē suā occiderunt.

Itur ad Atreidem: tunc Picens accipe dixit
Priuatis maiora focis, Genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis,
Et tua seruatum consume in sæcula rhombum.
Ipse capi voluit. quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristæ. nihil est, quod credere de se
Non possit, cùm laudatur Dijs æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura. vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miseræ, magnæ'que sedebat
Pallor amicitiæ, primus, clamante Liburno,

Pegasus iuris consultus celebertimus tempore Vespasiani Cæsaris.

Currite, iam sedit, rapta properabat abolla
Pegasus, attonitæ positus modò villicus vrbi:
An'ne aliud? tunc Præfecti, quorum optimus, atque
Interpres legum sanctissimus, omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iustitia: venit & Crispi iucunda senectus,

Vibius Crispus, vir facetissimus & integerrimus.

Cuius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. maria, ac terras, populos'que regenti
Quis comes vtilior: si clade, & peste sub illa
*Sæuitiam damnare, & honestum *afferre liceret*

* ferre

Consilium? sed quid violentius aure tyranni:
Cum quo de pluuijs, aut æstibus, aut nimboso
Vere locuturi fatum pendebat amici?

Tyranni crudelitas

Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem: nec ciuis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere vero.
Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia. his armis, illa quoque tutus in aula,
Proximus eiusdem properabat Acilius æui
Cum iuuene indigno, quem mors tam sæua maneret,
Et domini gladijs iam destinata: sed olim

Prodigio

Prodigio par est in nobilitate senectus:
*Vnde fit, vt malim fraterculus esse * Gigantum.*
Profuit ergo nihil misero, quòd cominus vrsos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. quis enim iam non intelligat arteis
Patricias? quis priscum illud miretur acumen
Brute tuum? facile est barbato imponere Regi.
Nec melior, vultu quamuis ignobilis ibat
Rubrius, offensæ veteris reus, atque tacendæ,
Et tamen improbrior Satyram scribente cinædo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus,
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantùm vix redolent duo funera. sæuior illo
Pompeius tenui iugulos aperire susurro,
Et, qui vulturibus seruabat viscera Dacis
Fuscus, marmorea meditatus prœlia villa:
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ,
Grande, & conspicuũ nostro quoque tempore monstrũ,
Cæcus, adulator, dirus'que, à ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axeis,
Blanda'que deuexæ iactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In lænum conuersus: at illi dextra iacebat
Bellua: sic pugnas Cilicis laudabat, & ictus,
Et pagma, & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento: sed vt fanaticus œstro
Percussus Bellona tuo diuinat, & ingens
Omen habes, inquit, magni, clari'que triumphi.
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus. peregrina est bellua. cernis
Erectas in terga sudes? hoc defuit vnum

Fabricio

* Gigantis

Faciliùs imposuit Brutus Tarquinio stolido Regi, quàm hodie nostris, si viueret.

Cinædo, Nerone, qui maledicentissimũ carmen scripsit in Quinctianum.

Cornelius Fuscus, qui in Dacis periit. Catullus Messalinus cęcus, sed pestilẽtissimus sycophanta.

Fabricio, patriam vt rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? absit ab illo
*Dedecus hoc, Montanus ait: testa * alta paretur,*
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ, subitus'que Prometheus.
Argillam, atque rotam citiùs properate: sed ex hoc
*Tempore iam, Cæsar, * figuli tua castra sequantur.*
Vicit digna viro sententia: nouerat ille
Luxuriam imperij veterem, noctes'que Neronis
Iam medias, aliam'que famem cùm pulmo Falerno
Arderet. nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupino'ue edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
Et semel adspecti litus dicebat echini.
Surgitur, & misso proceres exire iubentur
Concilio: quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & festinare coactos,
Tanquam de Geticis aliquid, toruis'que Sicambris
Dicturus, tanquam diuersis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola penna.
Atque vtinam his potiùs nugis tota illa dedisset
Tempora sæuitiæ: claras quibus abstulit vrbi,
Illustres'que animas impunè, & vindice nullo.
Sed perijt, postquàm cerdonibus esse timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madendi.

* illa

Curtius montanus ventricosus, & abdomini seruiẽs. propterea ait, cum se dignam sententiam dixisse.

* tegulæ

Rutupinũ oppidum Britanniæ maritimũ, cuius meminit Ptolemæus, & Lucanus.

Domitianus, postquã cœpit sęuire in plebẽ, statim perijt.

SATYR. V.

Ad Trebiũ amicum, quem monet, vt à vita parasitica se subducat, cùm ob multa alia, tum maximè ob cõtumeliã, & auaritiam diuitũ.

SI TE propositi nondum pudet, atq; eadẽ est mens,
Vt bona summa putes, aliena viuere quadra,
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset,
Quamuis iurato metuam tibi credere testi.

Ventre

Ventre nihil noui frugalius: hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit aluo.
Nulla crepido vacat? nusquam pons, & tegetis pars
Dimidia breuior? tanti'ne iniuria cenæ?
Tam ieiuna fames: cùm possis honestiùs illic
Et tremere, & sordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu discumbere iussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ, cibus: imputat hunc Rex,
*Et, quamuis * rarum, tamen imputat. ergo duos post*
Si libuit menseis neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,
Vnà simus ait. votorum summa. quid vltrà
Quæris? habet Trebius propter quod rumpere somnũ
Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus, ne
Tota salutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubijs, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri serraca Bootæ.
*Qualis cena tamen? vinum quod succida * nolit*
Lana pati: de conuiua Coribanta videbis.
*Iurgia * proludunt: sed mox & pocula torques*
Saucius, & rubra deterges vulnera mappa.
Inter vos quoties, libertorum'que cohortem
Pugna Saguntina feruet commissa lagena:
Ipse capillato diffusum Consule potat,
Calcatam'que tenet bellis socialibus vuam
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulum'que senectus
Deleuit multa veteris fuligine testæ:
Quale coronati Thrasea, Heluidius'que bibebant,
Brutorum, & Casii natalibus. ipse capaces

C *Heliadum*

Cõuiuator putat se rectũ bellẽ agere, si semel te donauit vna cena.

*** rarò,**

*** nollet**

*** procedunt:**

Cap. Cos. Opimianũ Vinũ intelligit, quod seruatum est in multa sæcula. Thrasea & Heluidius, duo libertatis amatores, Bruti & Cassij nataleis celebrabant.

* numerat
* obseruat
* anucos

Iuue.præ. Æneas, qui in gladij capulo gēmas ferebat non poculis. 4. Æn.

Decocta, aqua niue refrigerata, Neronis inuentum.

Flos Asiæ, pincerna formosissimus ex Asia, & idem pretiosissimus.

Seniorum arrogantia.

Genuinus dens dictus, quòd à genis pendeat: auctor Festus.

Heliadum crustas,& in æqualeis beryllos
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum.
Vel si quando datur: custos affixus ibidem,
*Qui *numeret gemmas, vngueis'q. *obseruet *acutos.*
Da veniam: præclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro, vt multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis: quas in vagina fronte solebat
Ponere Zelotypo iuuenis prælatus Hiarbæ.
Tu Beneuentani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac iam
Quassatam,& rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini feruet vino'que, cibo'que:
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modò vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. tibi pocula cursor
Gætûlus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Cliuosæ veheris dum per monumenta Latinæ.
Flos Asiæ ante ipsum pretio maiore paratus,
Quàm fuit & Tulli census pugnacis, & Anci:
Et ne te teneam, Romanorum omnia Regum
Friuola. quod cùm ita sit, tu Gætûlum Ganymedem
Respice, cùm sities. nescit tot millibus emtus
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio. quando ad te peruenit ille?
Quando vocatus adest calidæ, gelidæ'que minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quod'que aliquid poscas,& quòd se stante recumbas.
Maxima quæque domus seruis est plena superbis.
Ecce alius quando porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ iam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum.

Sed te-

Sed tener, & niueus, molli'que siligine factus
Seruatur domino. dextram cohibere memento.
Salua sit artocopi reuerentia: finge tamen te
Improbulum, superest illic qui ponere cogat.
Vix tu consuetis audax conuiua canistris
Impleri, panis'que tui nouisse colorem.
Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relicta
Coniuge, per montem aduersum, gelidas'que cucurri
Esquilias, fremeret sæua cùm grandine vernus
Iupiter, & multo stillaret penula nimbo.

Scilicet, ironice ferè vsurpatur: vt heic, & Terēt. Id populus curat scilicet.

*Adspice quàm longo * distendat pectore lancem,*
Quæ fertur domino, squilla, & quibus vndique septa
Asparagis, qua despiciat conuiuia cauda,
Cùm venit excelsi manibus sublata ministri.
*Sed tibi dimidio * constrictus cammarus ouo*
Ponitur, exigua feralis cena patella.

* distentat

Diuiti squilla lautissimus piscis apponitur: clienti verò cămarus vilissimus.

* constructus gammarus

Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
*Pallidus * offertur misero tibi caulis, olebit*
Laternam. illud enim vestris datur alueolis, quod
Canna Micipsarum prora subuexit acuta:

* adfertur

Propter quod Romæ cum Boccare nemo lauatur,
Quòd tutos etiam facit à serpentibus atris.
Mullus erit domino, quem misit Corsica, vel quem
Taurominitanæ rupes, quando omne peractum est,
Et iam defecit nostrum mare, dum gula sæuit

Boccar Rex fuit Mauritaniæ, vbi oleum adeò tetri est odoris, vt serpĕtes etiă non ferant.

Retibus assiduis penitus scrutante macello
Proxima, nec patitur Tyrrhenum crescere piscem.
Instruit ergo focum prouincia: sumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam dum se continet Auster,
Dum sedet, & siccat madidas in carcere pennas,

Lenas quiuis auarus captatori & Aurelia, orba & opulenta anus.

Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longa cognata colubra,

Lup⁹ in Tiberi natus, stercore pastus, & insul⁹ us pauperi ob truditur.

Aut glacie adspersus maculis Tiberinus, & ipse
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.
Ipsi pauca velim, facilem si præbeat aurem.

Petimus, bone vir, nō vt sis alter Seneca, aut Piso viri liberalissimi: sed tantū vt æqualiter cum conuiuis bibas, & edas.

Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca, quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
Largiri: nanque & titulis, & fascibus olim
Maior habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, vt cenes ciuiliter. hoc face, & esto:
Esto, vt nunc multi, diues tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
Altilis, & flaui dignus ferro Meleagri

*raduntur

*Fumat aper: post hunc *raduntur tubera, si uer*
Tunc erit, & facient optata tonitrua cenas

* Aledius

*Maiores, tibi habe frumentum * Aledius inquit,*
O Libye: disiunge boues, dum tubera mittas.
Structorem intereà, ne qua indignatio desit,

*videas,

*Saltantem * spectas, & cheironomonta volanti*

*mandata

χειρονομοῦντα Grecè vsurpauit satyr. 6. χειρονόμον. qui manibus, & corpore gesticulatur.

*Cultello, donec peragat * dictata magistri*
Omnia: nec minimo sanè discrimine refert
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere foris, si quid tentaueris vnquam
Hiscere, tanquā habeas tria nomina. quādo propinat

Tria nomina, hoc est, sis nobilis: quanquam alij aliter interpretetur. Polit. ian⁹ misc. c. 3 1.

Virro tibi, sumit'que tuis contacta labellis
Pocula? quis vestrum temerarius vsque adeò, quis
Perditus, vt dicat regi, bibe? plurima sunt, quæ
Non audent homines pertusa dicere læna.
Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Dijs
Et melior fatis donaret homuncio: quantus

Ex nihilo

Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
*Da Trebio, pone ad Trebium. vis frater ab * illis*
Ilibus? ó nummi, vobis hunc præstat honorem,*
Vos estis fratres. dominus tamen, & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi paruulus aula
Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
Iucundum, & carum sterilis facit vxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros treis
In gremium patris fundat, simul ipse loquaci
Gaudebit nido: viridem thoraca iubebit
Afferri, minimas'que nuces, assem'que rogatum
Ad mensam, quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualem Claudius edit,
Ante illum vxoris, post quem nil ampliùs edit.
Virro sibi, & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore:
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis surrepta sororibus Afris:
*Tu scabie frueris mali, quod in aggere * rodit,*
Qui tegitur parma, & galea, metuens'que flagelli
Discit ab hirsuta iaculum torquere capella.
Forsitan impensæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, vt doleas. nam quæ comœdia, mimus
Quis melior, plorante gula? ergo omnia fiunt,
Si nescis, vt per lacrymas effundere bilem
Cogaris, presso'que diu stridère molari.
Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ:
Nec malè coniectat. quis enim tam nudus, vt illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantùm, & signum de paupere loro?

Si ditatus es, facile inuenies cultores, & obseruatores: maxime autem si sine liberis.
* ipsis
* vos hunc præstatis

Claudius boleto ab Agrippina vxore medicato extinctus est.

Sor. Afris hortis Hesperidũ,
* prodit,
Cõtumeliæ diuitũ in pauperes, ex quorum dolore capiunt voluptatem.

Quis ferat talẽ insolẽtiam, nisi planè seruꝰ, certè dum ob ventrẽ seruis potẽti, liber non es.

Spes bene cenandi vos decipit. ecce dabit iam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam veniet minor altilis: inde parato,
Intacto'que omnes, & stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic vtitur. omnia ferre
Si potes, & debes. pulsandum vertice raso
Prabebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER II.

SAT. VI. Vrsidiũ monet ne facilè patiatur se matrimonio alligari, eius incõmoda ob oculos ponens: & miro stomacho mulierum mores & vitia insectatur.

C R E D O *pudicitiam Saturno Rege moratam*
In terris, visam'que diu: cùm frigida paruas
Praeberet spelunca domos, ignem'que, larem'que,
Et pecus, & dominos communi clauderet vmbra:
Siluestrem montana torum cum sterneret vxor
Frondibus & culmo, vicinarum'que ferarum
Pellibus: haud similis tibi Cynthia, nec tibi, cuius
Turbauit nitidos exstinctus passer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus vbera magnis,
Et saepe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, caelo'que recenti
Viuebant homines: qui rupto robore nati,
Compositi'que luto nullos habuere parentes.
Multa pudiciae veteris vestigia forsan,
Aut aliqua exstiterant, & sub Ioue, sed Ioue nondum
Barbato, nondum Graecis iurare paratis
Per caput alterius, cùm furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, & aperto viueret horto.*
Paullatim deinde ad Superos Astraea recessit
Hac comite, atque duae pariter fugêre sorores.
Antiquum, & vetus est alienum Postume lectum
Concutere,

Graec. hoc est, cũ sincerè inter se viuerẽt, nec esset opus iureiurãdo, vt postea. Astraea, quae teste Hesiodo, cum pudicia in caelũ euolauit, offensa hominum moribus.

* ac

Concutere, atque ſacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Viderunt primos argentea ſæcula mœchos.
Conuentum tamen, & pactum, & ſponſalia noſtra
Tempeſtate paras, iam'que à tonſore magiſtro
Pecteris, & digito pignus fortaſſe dediſti.
*Certè ſanus eras, vxorem Poſtume *ducis?*
Dic, qua Tiſiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre poteſt Dominam ſaluis tot reſtibus vllam?
Cùm pateant altæ, caligantes'que feneſtræ?
Cùm tibi vicinum ſe præbeat Æmilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus, illud
Non'ne putas melius, quòd tecum puſio dormit:
Puſio qui noctu non litigat? exigit à te
Nulla iacens illic munuſcula, nec queritur, quòd
Et lateri parcas, nec, quantum iuſſit, anheles.
Sed placet Vrſidio lex Iulia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno,
Mullorum'que iubis, & captatore macello.
Quid fieri non poſſe putes, ſi iungitur vlla*
Vrſidio? ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capiſtro:
Quem toties texit perituri ciſta Latini?
Quid, quòd & antiquis vxor de moribus illi
Quæritur? ô medici mediam pertundite venam.
Delicias hominis. Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeò Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oſcula. necte coronam
Poſtibus, & denſos per limina tende corymbos.*
Vnus Iberinæ vir ſufficit: ocyus illud

* duces? Quiduis ageres potuis, quàm duceres vxorē, qua cōmodiùs poſſes carere.

Lex Iulia cauet, vt adulteri deprehenſi dent pœnas.
* illa

Perit. qui cùm timeret delatores, illis vxorē ſummittebat.

Theſmophoria agebantur per [illegible] ſobrias, & caſtas feminas.
* necte

C 4 *Extor-*

Extorquebis, vt hæc oculo contenta sit vno.
Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno
Viuentis. viuat Gabijs, vt vixit in agro:
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo senuerunt Iupiter & Mars.
Porticibus'ne tibi monstratur femina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quod'que inde excerpere possis?
Cheironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat: Apula gannit,
Sicut in amplexu: subitum, & miserabile longum
Attendit Thymele: Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo, clauso'que sonant fora sola theatro,
Atque à plebeis longè Megalesia, tristes
Personam, thyrsum'que tenent, & subligar Acci.
Vrbicus exodio risum mouet Attellanæ
Gestibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Soluitur his magno comœdi fibula: sunt quæ
Chrysogonum cantare vetent: Hispulla tragœdo
Gaudet. an exspectas, vt Quinctilianus ametur?
Accipis vxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusq́; choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, & grandi ianua lauro,
Vt testudineo tibi, Lentule, conopeo
*Nobilis Euryalum * mirmillonem exprimat infans.*
Nupta Senatori comitata est Hippia ludium
Ad Pharon, & Nilum, famosa'que mœnia Lagi,
Prodigia, & mores vrbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, & coniugis, atque sororis,

Iupiter & Mars, adulteri insignes, vt scribũt poëtæ.

Megalesia, ludi Circenses in honorem magnæ matris Deûm dedicati.

Quinctilianus quiuis doct⁹ & probus vir, vt alibi pro diserto.

*aut mirmillonem

Senat. Veientonis vxor, relicto marito secuta est gladiatorẽ in Ægyptum.

Nila-

Nil patriæ indulsit, plorantéisque improba gnatos,
Vtque magis stupeas ludos, Paridémque reliquit.
Sed quanquàm in magnis opibus, plumáq. paterna,
Et segmentatis dormisset paruula cunis,
Contemsit pelagus: famam contemserat olim
Cuius apud molleis minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, latéque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamuis
Mutandum toties esset mare. iusta pericli
Si ratio est, & honesta: timet, pauidóque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis.
Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audet.
*Si iubeat * coniux, durum est conscendere nauim:*
Tunc sentina grauis, tunc summus vertitur aër.
Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. illa maritū
Conuomit: hæc inter nautas & prandet, & errat.
Per puppim, & duros gaudet tractare rudenteis.
Qua tamen exarsit forma, qua capta iuuenta est
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & secto requiem sperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia: sicut
Attritus galea, medijsque in naribus ingens
Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa sorori,
Atque viro. ferrum est, quod amant. hic Sergius idem
Accepta rude cœpisset Veiento videri.
Quid priuata domus, quid fecerit Hippia curas?
Respice riualeis Diuorum: Claudius audi,
Quæ tulerit. dormire virum cùm senserat vxor,
Ausa Palatino tegetem præferre cubili,

Mulierum in cœpto facinore constantia.

* sponsus

Ludia vt suprà Ludiū dixerat scenicū aut gladiatorē, Sergiū nimirum, quē erat secuta.

Hyacinth. suaues, & delicatos, vt Hyacinthus Apollinis amasius.

Messalinę Claudij vxoris impudicitia.

C 5 Sumere

Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius vna,
Et, nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et callam vacuam, atque suam: tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,

Britãnicus, qui etiã Germanic⁹ est dictus, á Ne rone veneno sublatus.

Ostendit'que tuum generose Britannice ventrem.
Excepit blanda intranteis, atque æra poposcit:
Mox, lenone suas iam demittente puellas,

* &

*Tristis abit: * sed quod potuit, tamen vltima cellam*
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Ac resupina iacens multorum absorbuit ictus,

* necdum

*Et lassata viris, * nondum satiata recessit,*
Obscuris'que genis turpis, fumo'que lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carnem'que loquar, coctum'que nenenũ,
Priuigno'que datum? faciunt grauiora coactæ
Imperio sexus, minimum'que libidine peccant.

Mariti laudant vxores, non ob probitatem, sed propter doté.
* Cæsonia

*Optima sed quare * Cæsennia teste marito?*
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade feruet:
Inde faces ardent, veniunt à dote sagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Rescribat: vidua est locuples, quæ nupsit auaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?

Non nullas magis ob venustatem, quàm pudicitiã amari.

Si verum excutias, facies, non vxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculi'que minores:
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & sæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera: sicco venit altera naso.
Intereà calet, & regnat, poscit'q; maritum

Pastores

Pastores, & ouem Canusinam, vlmos'que Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omneis, ergastula tota,
Quodq́; domi non est, & habet vicinus, ematur.
Mense quidem bruma, cùm iam mercator Iason
Clausus, & armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Murrhina, deinde adamas notissimus, & Berenices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incesta, dedit hunc Agrippa sorori,
Obseruant vbi festa mero pede sabbata Reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nulla'ne de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, diues, fecunda, vetustos
Porticibus disponat auos, intactior omni,
Crinibus effusis, bellum dirimente Sabina:
RARA *auis in terris, nigroq́; simillima cycno.*
Quis feret vxorem, cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam, quàm te Cornelia mater
Graccorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Hannibalē, victum'que Syphacem
In castris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor, Paean, & tu depone sagittas,
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem,
Amphion clamat: sed Paean contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipsum'que parentem,
Dum sibi nobilior Latona gente videtur,
Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
Quae tanti grauitas, quae forma, vt se tibi semper
Imputet? huius enim rari, summi'que voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
Plus aloës, quàm mellis habet. quis deditus autem
Usquea-

Vxoris importunitas, & ingluuies.

Agrippa Iudaeorum Rex post mortē Herodis, cui nupserat Berenice soror, suspectus fuit de incestu cū illa admisso.

Felicium superbia

Niobe Amphionis Thebani vxor ob [illegible] elata, se Latonae praetulit: quare posteà poenas dedit cū suis liberis, & marito.

Vsque adeo est, vt non illam, quam laudibus effert,
Horreat, in'que dies septenis oderit horis?
Quædam parua quidem, sed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd se non putat vlla

In affectatã mulierum Græcitatem, qua blãditias suas exprimebant.

Formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? omnia Græcè,
Cùm sit turpe magis nostris nescire Latinè.
Hoc sermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta. quid vltrà?
Concumbunt Græcè. dones tamen ista puellis:
Tu'ne etiam, quam sextus & octogesimus annus
Pulsat, adhuc Græcè? non est hic sermo pudicus
In vetula, quoties lasciuum interuenit illud,
Ζωὴ, ϗ ψυχὴ modò sub lodice relictis

*excitet

Nequã, lasciua, & nullius frugi, quòd nihil queat.

*Hæmo

*vinctamque

*Vteris in turba. quod enim non *excitat inguen*
Vox blanda, & nequã? digitos habet, vt tamen omnes
*Subsidant pennæ. dicas hæc mollius * Aemo,*
Quãquàm & Carpophoro, facies tua cõputat annos.
*Si tibi legitimis pactam, * iunctam'que tabellis*
Non es amaturus: ducendi nulla videtur

Mustacia, gen⁹ panis in nuptijs conuiuiis dabatur sub finem officij.

Caussa: nec est, quare cenam, & mustacia perdas
Labente officio, crudis donanda: nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cùm lance beata
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas vxoria, deditus vni

Quò probior quisq. est, hoc magis vxor ei⁹ ingenio volet abuti, & vbiq. præesse, ac imperare marito.

Est animus: summitte caput ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spolijs. igitur longè minus vtilis illi
Vxor, quisquis erit bonus, optandus'que maritus.
Nil vnquam inuita donabis coniuge: vendes
Hac obstante nihil: nihil, hac si nolit, emetur.

Hæc da-

Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit.
Testandi cùm sit lenonibus, atque lanistis
Libertas, & iuris idem contingit arenæ,
Non vnus tibi riualis dictabitur heres.
Pone crucem seruo. meruit quo crimine seruus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi,
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est.
*O demens: ita seruus homo est? nil *ficerit, esto:* * feceris
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergò viro: sed mox hæc regna relinquit, Subinde alijs nubit, & mox ad pristinũ maritũ reuertitur.
Permutat'que domos, & flamea conterit: inde
*Aduolat, & spreti repetit * vestigia lecti.* * fastigia
Ornatas paullò antè fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virideis in limine ramos.
Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri. Socrus & vxoris artes in miserum maritũ.
Desperanda tibi salua concordia socru:
Illa docet spolijs nudi gaudere mariti:
Illa docet, missis à corruptore tabellis,
Nil rude, nil simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat: tunc corpore sano
Aduocat Archigenem, onerosa'que pallia iactat.
Abditus intereà latet, & secretus adulter,
*Impatiens'que moræ pauet, & præputia * ducit.* * discit.
Scilicet exspectas, vt tradat mater honestos,
Aut alios mores, quàm quos habet? vtile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem. Manilia scortũ, quæ Hostilium Mancinum lapide percussit, & per Tribunos plebis absoluta est.
Nulla ferè caussa est, in qua non fœmina litem
Mouerit. accusat Manlia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formant'que libellos,
Principium, atque locos Celso dictare paratæ.

Endro-

Cornelius Celsus orator & medicus cuius exstat liber de medicina.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma
Quis nescit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat assiduis sudibus, scutóque lacessit,
Atque omneis implet numero dignissima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, veráque paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit à sexu? vires amat: hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri. nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat,

Turpe est mulierem tractare arma, omissis domesticis officijs.

* mouebis

Balteus, & manicæ, & cristæ, crurísque sinistri
*Dimidium tegmen: vel si diuersa * mouebit*
Prœlia, tu felix ocreas vendente puella.
Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus vrit.
Adspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quàm denso fascia libro,

* ridet

[illegible], matella, in qua mingūt feminæ. auctor Iulius Pollux

* Creticiue

*Et * ride * scaphium positis cùm sumitur armis.*
*Dicite vos neptes Lepidi, * cæcíue Metelli,*
Gurgitis, aut Fabij, quæ ludia sumserit vnquam
Hos habitus? quando ad palum gemat vxor Asyli?
Semper habet liteis, alternáque iurgia lectus,

Mulierum malitia.

In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.
Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,
Cùm simulat gemitus occulti conscia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus semper lacrymis, sempérque paratis
In statione sua, ipsis exspectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletúmque labellis
Exsorbes, quæ scripta, & quas lecture tabellas,

Si tibi

Si tibi zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
Sed iacet in serui complexibus, aut Equitis. dic,
Dic aliquem sodes, dic Quinctiliane colorem.
Hæremus: dic ipsa. olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod velles: nec non ego possem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cælo
Confundas, homo sum. nihil est audacius illis
Deprensis: iram, atque animos à crimine sumunt.
Vnde hæc monstra tamen, vel quo de fonte requiris?

Vnde morum corruptela, inquit, nisi ex diuturno otio, & secunda fortuna?

PRÆSTABAT *castas humilis fortuna Latinas*
Quondam, nec vitijs contingi parua sinebat
Tecta labor, somníque breues, & vellere Tusco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus vrbi
*Hannibal, & stantes * Collinâ in turre mariti.*

*Collina turre

Nunc patimur longæ pacis mala: sæuior armis
Luxuria incubuit, victúmque vlciscitur orbem.
Nullum crimen abest, facinúsque libidinis, ex quo
*Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad * Histros,*
Et Sybaris colleis: hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatũ, & petulans, madidúmque Tarentũ.
Prima peregrinos obscena pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles. quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ sint discrimina, nescit:

*Istros,
Histri & Sybaritæ, populi voluptatibus addictissimi: vnde ab his, si Festo credimus, histriones, ab illis Sybariticæ deliciæ appellatæ.

Grandia quæ medijs iam noctibus ostrea mordet,
Cùm perfusa mero spumant vnguenta Falerno,
Cùm bibitur concha, cùm iam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis.
I nunc & dubita, qua sorbeat aëra sanna

Tectum ebrijs ambulare videtur, & lucernæ præ vertigine duplices apparere.

*Tullia, quid dicat nota * Collacia Mauræ,*
Maura pudicitiæ veterem cùm præterit aram.
Noctibus heic ponunt lecticas, micturiunt heic,

*collactea

Effigiem-

σίφωνες, fistulæ, per quas aqua fluit, á sono quem videntur exprimere.

Effigiem'que Deæ longis siphonibus implent,
In'que vices equitant, ac Luna teste mouentur,
Inde domos abeunt: tu calcas luce reuersa
Coniugis vrinam magnos visurus amicos.
Nota Bonæ secreta Deæ, cùm tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vino'que feruntur
Attonitæ, crinem'que rotant, vlulante Priapo
Mænades. ó quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quæ vox saltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas posita Laufella corona
Prouocat, & tollit pendentis præmia coxæ:
Ipsa Medullinæ frictum crissantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi iam frigidus æuo
Laomedontiades, & Nestoris hernia possit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tunc fœmina simplex,
*Et toto pariter *repetitur clamor ab antro.*
Iam fas est: admitte viros. dormitat adulter?
Illa iubet sumto iuuenem properare cucullo.
Si nihil est, seruis incurritur. abstuleris spem
Seruorum, veniet conductus aquarius. hic si
Quæritur, & desunt homines: mora nulla per ipsam,
Quò minùs imposito clunem summittat asello.
Atque vtinam ritus veteres, & publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Nouerunt Mauri, atque Indi, quæ psaltria penem
Maiorem, quàm sint duo Cæsaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius vnde fugit mus,
Intulerit, vbi velari pictura iubetur,
Quæcunque alterius sexus imitata figuram est.

μαινάδες Bacchę, à furore sic dictæ: ostendit autem sacra Bonę deæ æquè sacrilega, & flagitiosa, ac Bacchanalia ipsa.

Hernia morbus, quod Græcis κήλη & ἐντεροκήλη dicitur, auctore Cornel. Celso: * repetitus

Anticatones libri duo Cęsaris in Catoné Vticensem, in cuius laudes scripserat Cicero libellum.

Et quis

Et quis tunc hominum contemtor Numinis? aut quis
*Sympuuium ridere Numæ,*nigrum'que catinum,*
Et Vaticano fragileis de monte patellas
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram: cohibe. sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit uxor.*
Iam'que eadem summis pariter, minimis'que libido:
Nec melior, pedibus silicem quæ conterit atrum,
Quàm quæ longorum vehitur ceruice Syrorum.
Vt spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni
Leuibus athletis, ac vasa nouissima donat.

*nigrúmue al. priscumque

Clodius sumta muliebri veste, Pompeiā Cæsaris vxorem in sacris Bonæ Deæ violauit.

*capta

MVLTIS *res angusta domi est: sed nulla pudorem*
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuit'q. modum. tamē vtile quid sit
Prospiciunt aliquando viri: frigus'que, famem'que
Formica tandem quidam expauere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem fœmina censum:
At, velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo,
Non vnquam reputant, quanti sibi gaudia constent.*
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,*
Et quòd abortiuo non est opus. illa voluptas
Summa tamen, quod iam calida, & matura iuuenta*
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo exspectatos, ac iussos crescere primùm
Testiculos, postquàm cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantùm rapit Heliodorus.

Quædam ita ambitiosę sunt, vt cùm sint pauperes, tamē splēdidę videri velint, neq. habēt rationem tenuitatis suæ, sed ita sumtum faciunt, perinde ac si nasceretur illis pecunia.

*repetunt,

εὐνοῦχοι, qui & spadones dicti, ab eo quod cubiculis præsint.

*delectant,

*calida matura

Tonsoris damno fiebant spadones: quia barbam non producunt.

Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie adspersus maculis Tiberinus, & ipse
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.
Ipsi pauca velim, facilem si præbeat aurem.
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca, quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
Largiri: nanque & titulis, & fascibus olim
Maior habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, vt cenes ciuiliter. hoc face, & esto:
Esto, vt nunc multi, diues tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
Altilis, & flaui dignus ferro Meleagri
*Fumat aper: post hunc *raduntur tubera. si uer*
Tunc erit, & facient optata tonitrua cenas
Maiores, tibi habe frumentum Aledius inquit,*
O Libye: disiunge boues, dum tubera mittas.
Structorem intereà, ne qua indignatio desit,
*Saltantem * spectas, & cheironomonta volanti*
*Cultello, donec peragat * dictata magistri*
Omnia: nec minimo sanè discrimine refert
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponêre foris, si quid tentaueris vnquam
Hiscere, tanquã habeas tria nomina. quãdo propinat
Virro tibi, sumit' que tuis contacta labellis
Pocula? quis vestrum temerarius vsque adeò, quis
Perditus, vt dicat regi, bibe? plurima sunt, quæ
Non audent homines pertusa dicere læna.
Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Dijs
Et melior fatis donaret homuncio: quantus

Ex nihilo

Lup' in Tiberi natus, stercore pastus, & insul sis pauperi ob truditur.

Petimus, bone vir, nõ vt sis alter Seneca, aut Piso viri liberalissimi: sed tantũ vt æqualiter cum conuiuis bibas, & edas.

* traduntur.

* Alchius

* videas,

* mandata

χειρονομοῦντα Gręce vsurpauit satyr. 6. χειρονόμων. qui manibus, & corpore gesticulatur.

Tria nomina, hoc est, sis nobilis: quanquam alij aliter interpretẽtur. Politian' misc. c. 31.

Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
*Da Trebio, pone ad Trebium. vis frater ab * illis*
*Ilibus? ó nummi, * vobis hunc præstat honorem,*
Vos estis fratres. dominus tamen, & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi paruulus aula
Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
Iucundum, & carum sterilis facit vxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros treis
In gremium patris fundat, simul ipse loquaci
Gaudebit nido: viridem thoraca iubebit
Afferri, minimas' que nuces, assem' que rogatum
Ad mensam, quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualem Claudius edit,
Ante illum vxoris, post quem nil ampliùs edit.
Virro sibi, & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore:
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis surrepta sororibus Afris:
*Tu scabie frueris mali, quod in aggere * rodit,*
Qui tegitur parma, & galea, metuens' que flagelli
Discit ab hirsuta iaculum torquere capella.
Forsitan impensæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, vt doleas. nam quæ comœdia, mimus
Quis melior, plorante gula? ergo omnia fiunt,
Si nescis, vt per lacrymas effundere bilem
Cogaris, presso' que diu stridere molari.
Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ:
Nec malè coniectat. quis enim tam nudus, vt illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantùm, & signum de paupere loro?

Si ditatus es, facile inuenies cultores, & obseruatores: maxime autem si sine liberis.
* ipsis
* vos hunc præstatis

Claudius boleto ab Agrippina vxore medicato extinctus est.

Sor. Afris hortis Hesperidũ.
* prodit.
Cõtumeliæ diuitũ in pauperes, ex quorum dolore capiunt voluptatem.

Quis ferat talẽ insolẽtiam, nisi planè seruus, certè dum ob ventrẽ seruis potẽti, liber non es.

Spes bene cenandi vos decipit. ecce dabit iam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam veniet minor altilis: inde parato,
Intactó que omnes, & stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic vtitur. omnia ferre
Si potes, & debes. pulsandum vertice raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER II.

SAT. VI. Vrsidiũ monet ne facilè patiatur se matrimonio alligari, eius incómoda ob oculos ponens: & miro stomacho mulierum mores & vitia insectatur.

CREDO *pudicitiam Saturno Rege moratam*
In terris, visám que diu: cùm frigida paruas
Præberet spelunca domos, ignem' que, larem' que,
Et pecus, & dominos communi clauderet vmbra:
Siluestrem montana torum cum sterneret vxor
Frondibus & culmo, vicinarum' que ferarum
Pellibus: haud similis tibi Cynthia, nec tibi, cuius
Turbauit nitidos exstinctus passer ocellos:
Sed potanda ferens infantibus vbera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, cæló que recenti
Viuebant homines: qui rupto robore nati,
Compositi' que luto nullos habuere parentes.
Multa pudiciæ veteris vestigia forsan,
Aut aliqua exstiterant, & sub Ioue, sed Ioue nondum
Barbato, nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius, cùm furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, & aperto viueret horto.*
Paullatim deinde ad Superos Astræa recessit
Hac comite, atque duæ pariter fugêre sorores.
Antiquum, & vetus est alienum Postume lectum
Concutere,

Græc. hoc est, cũ sinceré inter se viuerẽt, nec esset opus iureiurãdo, vt postea. Astræa, quæ teste Hesiodo, cum pudicia in cælũ euolauit, offensa hominum moribus.

* ac

Concutere, atque sacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Viderunt primos argentea sæcula mœchos.
Conuentum tamen, & pactum, & sponsalia nostra
Tempestate paras, iam'que à tonsore magistro
Pecteris, & digito pignus fortasse dedisti.
*Certè sanus eras, vxorem Postume *ducis?*
Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potest Dominam saluis tot restibus vllam?
Cùm pateant alta, caligantes'que fenestræ?
Cùm tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Non'ne putas melius, quòd tecum pusio dormit:
Pusio qui noctu non litigat? exigit à te
Nulla iacens illic munuscula, nec queritur, quòd
Et lateri parcas, nec, quantum iussit, anheles.
Sed placet Vrsidio lex Iulia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno,
Mullorum'que iubis, & captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si iungitur vlla*
Vrsidio? si mœchorum notissimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capistro:
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid, quòd & antiquis vxor de moribus illi
Quæritur? ó medici mediam pertundite venam.
Delicias hominis. Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Pauca adeò Cereris vittas contingere digna,
Quarum non timeat pater oscula. necte coronam
Postibus, & densos per limina tende corymbos.*
Vnus Iberinæ vir sufficit: ocyus illud

* duces? Quiduis ageres potuis, quàm duceres vxorē, qua cōmodiùs posses carere.

Lex Iulia cauet, vt adulteri deprehensi dent pœnas.
* illa

Perit. qui cùm timeret delatores, illis vxorē summittebat.

Thesmophoria agebantur per νυμφας sobrias, & castas feminas.
* necte

Extorquebis, vt hæc oculo contenta sit vno.
Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno
Viuentis: viuat Gabijs, vt vixit in agro:
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in

Iupiter & Mars, adulteri insignes, vt scribũt poetæ.

Speluncis? adeo senuerunt Iupiter & Mars.
Porticibus'ne tibi monstratur fœmina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quod'que inde excerpere possis?
Cheironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat: Apula gannit,
Sicut in amplexu: subitum, & miserabile longum
Attendit Thymele: Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo, clauso'que sonant fora sola theatro,

Megalesia, ludi Circenses in honorem magnæ matris Deûm dedicati.

Atque à plebeis longè Megalesia, tristes
Personam, thyrsum'que tenent, & subligar Acci.
Vrbicus exodio risum mouet Attellana
Gestibus Autonoës: hunc diligit Ælia pauper.
Soluitur his magno comœdi fibula: sunt quæ

Quinctilianus quiuis doctꝰ & probus vir, vt alibi pro diserto.

Chrysogonum cantare vetent: Hispulla tragœdo
Gaudet. an exspectas, vt Quinctilianus ametur?
Accipis vxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusq́; choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, & grandi ianua lauro,
Vt testudineo tibi, Lentule, conopeo

*aut mirmillonem

*Nobilis Euryalum * mirmillonem exprimat infans.*

Senat. Veientonis vxor, relicto marito secuta est gladiatorẽ in Ægyptum.

Nupta Senatori comitata est Hippia ludium
Ad Pharon, & Nilum, famosa'que mœnia Lagi,
Prodigia, & mores vrbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, & coniugis, atque sororis,

Nila-

Nil patriæ indulſit, ploranteiſq́ue improba gnatos,
Vtq́ue magis ſtupeas ludos, Paridemq́ue reliquit.
Sed quanquàm in magnis opibus, plumaq́. paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis,
Contemſit pelagus: famam contemſerat olim
Cuius apud molleis minima eſt iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateq́ue ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore, quamuis
Mutandum toties eſſet mare. iuſta pericli
Si ratio eſt, & honeſta: timet, pauidoq́ue gelantur
Pectore, nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis.
Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audẽt.
Si iubeat * coniux, durum eſt conſcendere nauim:
Tunc ſentina grauis, tunc ſummus uertitur aër.
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho valet. illa maritũ
Conuomit: hæc inter nautas & prandet, & errat
Per puppim, & duros gaudet tractare rudenteis.
Qua tamen exarſit forma, qua capta iuuenta eſt
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Suſtinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia: ſicut
Attritus galea, mediiſq́ue in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
Sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæq́ue, hoc prætulit illa ſorori,
Atque viro. ferrum eſt, quod amant. hic Sergius idem
Accepta rude cœpiſſet Veiento videri.
Quid priuata domus, quid fecerit Hippia curas?
Reſpice riualeis Diuorum: Claudius audi,
Quæ tulerit. dormire virum cùm ſenſerat vxor,
Auſa Palatino tegetem præferre cubili,

Mulierum in cœpto facinore conſtantia.

* ſponſus

Ludia vt ſuprà Ludiũ dixerat ſcenicũ aut gladiatorẽ, Sergiũ nimirum, quẽ erat ſecuta.

Hyacinth. ſuaues, & delicatos, vt Hyacinthus Apollinis amaſius,

Meſſalinę Claudij vxoris impudicitia.

Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius vna,
Et, nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam, atque suam: tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,
Ostendit'que tuum generose Britannice ventrem.
Excepit blanda intranteis, atque æra poposcit:
Mox, lenone suas iam demittente puellas,
*Tristis abit: * sed quod potuit, tamen vltima cellam*
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Ac resupina iacens multorum absorbuit ictus,
*Et lassata viris, * nondum satiata recessit,*
Obscuris'que genis turpis, fumo'que lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carnem'que loquar, coctum'que venenũ,
Priuigno'que datum? faciunt grauiora coactæ
Imperio sexus, minimum'que libidine peccant.
*Optima sed quare * Cæsennia teste marito?*
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade feruet:
Inde faces ardent, veniunt à dote sagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Rescribat: vidua est locuples, quæ nupsit auaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non vxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculi'que minores:
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & sæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera: sicco venit altera naso.
Intereà calet, & regnat, poscit'q; maritum

Britânicus, qui etiã Germanicus est dictus, à Nerone veneno sublatus.
* &
* necdum
Mariti laudant vxores, non ob probitatem, sed propter dotẽ.
* Cæsonia
Non nullas magis ob venustatem, quàm pudicitiã amari.

Pastores

Vxoris importunitas, & ingluuies.

Pastores, & ouem Canusinam, vlmos'que Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omneis, ergastula tota,
Quodq; domi non est, & habet vicinus, ematur.
Mense quidem bruma, cùm iam mercator Iason
Clausus, & armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Murrhina, deinde adamas notissimus, & Berenices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
Obseruant vbi festa mero pede sabbata Reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nulla'ne de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, diues, fœcunda, vetustos
Porticibus disponat auos, intactior omni,
Crinibus effusis, bellum dirimente Sabina:
RARA *auis in terris, nigroq; simillima cycno.*
Quis feret vxorem, cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam, quàm te Cornelia mater
Graccorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Hannibalē, victum'que Syphacem
In castris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor, Paan, & tu depone sagittas,
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem,
Amphion clamat: sed Paan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipsum'que parentem,
Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem scrofa Niobe fœcundior alba.
Quæ tanti grauitas, quæ forma, vt se tibi semper
Imputet? huius enim rari, summi'que voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
Plus aloës, quàm mellis habet. quis deditus autem

Vsquea-

Agrippa Iudæorum Rex post mortē Herodis, cui nupserat Berenice soror, suspectus fuit de incestu cū illa admisso.

Felicium superbia

Niobe Amphionis Thebani vxor ob [illegible] elata, se Latonæ prætulit: quare posteà pœnas dedit cū suis liberis, & marito.

Vsque adeo est, vt non illam, quam laudibus effert,
Horreat, in'que dies septenis oderit horis?
Quaedam parua quidem, sed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd se non putat vlla
Formosam, nisi quae de Tusca Graecula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? omnia Graecè,
Cùm sit turpe magis nostris nescire Latinè.
Hoc sermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta. quid vltrà?
Concunbunt Graecè. dones tamen ista puellis:
Tu'ne etiam, quam sextus & octogesimus annus
Pulsat, adhuc Graecè? non est hic sermo pudicus
In vetula, quoties lasciuum interuenit illud,
Ζωὴ, καὶ ψυχὴ modò sub lodice relictis
*Vteris in turba. quod enim non *excitat inguen*
Vox blanda, & nequã? digitos habet, vt tamen omnes
Subsidant pennae. dicas haec mollius Aemo,*
Quãquàm & Carpophoro, facies tua cõputat annos.
Si tibi legitimis pactam, iunctam'que tabellis*
Non es amaturus: ducendi nulla videtur
Caussa: nec est, quare cenam, & mustacia perdas
Labente officio, crudis donanda: nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cùm lance beata
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas vxoria, deditus vni
Est animus: summitte caput ceruice parata
Ferre iugum: nullam inuenies, quae parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spoliis. igitur longè minùs vtilis illi
Vxor, quisquis erit bonus, optandus'que maritus.
Nil vnquam inuita donabis coniuge: vendes
Hac obstante nihil: nihil, haec si nolit, emetur.

In affectatã mulierum Graecitatem, qua blãditias suas exprimebant.

*excitet

Nequã, lasciua, & nullius frugi, quòd nihil queat.

*Haemo

*vinctamque

Mustacia, gen* panis in nuptiis conuiuis dabatur sub finem officii.

Quò probior quisq. est, hoc magis vxor ei* ingenio volet abuti, & vbiq. praeesse, ac imperare marito.

Haec da-

Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit.
Testandi cùm sit lenonibus, atque lanistis
Libertas, & iuris idem contingat arenæ,
Non vnus tibi riualis dictabitur heres.
Pone crucem seruo. meruit quo crimine seruus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi,
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est.
*O demens: ita seruus homo est? nil *fecerit, esto:* * feceris
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergò viro: sed mox hæc regna relinquit, Subinde alijs nubit, & mox ad pristinũ maritũ reuertitur.
Permutat'que domos, & flamea conterit: inde
*Aduolat, & spreti repetit * vestigia lecti.* * fastigia
Ornatas paullò antè fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virideis in limine ramos.
Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri. Socrus & vxoris artes in miserum maritũ.
Desperanda tibi salua concordia socru:
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti:
Illa docet, missis à corruptore tabellis,
Nil rude, nil simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat: tunc corpore sano
Aduocat Archigenem, onerosa'que pallia iactat.
Abditus intereà latet, & secretus adulter,
*Impatiens'que moræ pauet, & præputia * ducit.* * discit.
Scilicet exspectas, vt tradat mater honestos,
Aut alios mores, quàm quos habet? vtile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem. Manilia scortũ, quæ Hostilium Mancinum lapide percussit, & per Tribunos plebis absoluta est.
Nulla ferè caussa est, in qua non fœmina litem
Mouerit. accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formant'que libellos,
Principium, atque locos Celso dictare paratæ.

Endro-

Cornelius Celsus orator & medicus cuius exstat liber de medicina.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma
Quis nescit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat assiduis sudibus, scutóque lacessit,
Atque omneis implet numeros dignissima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, veráque paratur arena.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit à sexu? vires amat: hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri. nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat,
Balteus, & manicæ, & cristæ, crurisque sinistri
*Dimidium tegmen: vel si diuersa * mouebit*
Prœlia. tu felix ocreas vendente puella.
Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus vrit.
Adspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quàm denso fascia libro,
*Et * ride * scaphium positis cùm sumitur armis.*
*Dicite vos neptes Lepidi, * cæci'ue Metelli*
Gurgitis, aut Fabij, quæ ludia sumserit vnquam
Hos habitus? quando ad palum gemat vxor Asyli?
Semper habet liteis, alternáque iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.
Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,
Cùm simulat gemitus occulti conscia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus semper lacrymis, semperque paratis
In statione sua, ipsis exspectantibus illam,
Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exsorbes. quæ scripta, & quas lecture tabellas,

Turpe est mulierem tractare arma, omissis domesticis officijs.
* mouebis
* ridet σκάφιον, matella, in qua mingũt feminæ. auctor Iulius Pollux
* Cretice
Mulierum malitia.

Si tibi

Si tibi zelotypa retegantur ſcrinia mœcha!
Sed iacet in ſerui complexibus, aut Equitis. dic,
Dic aliquem ſodes, dic Quinctiliane colorem.
Hæremus: dic ipſa. olim conuenerat, inquit,
Vt faceres tu quod velles: nec non ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo ſum. nihil eſt audacius illis
Deprenſis: iram, atque animos à crimine ſumunt.
Vnde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
P R Æ S T A B A T *caſtas humilis fortuna Latinas*
Quondam, nec vitijs contingi parua ſinebat
Tecta labor, ſomnique breues, & vellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus vrbi
Hannibal, & ſtantes * *Collinâ in turre mariti.*
Nunc patimur longæ pacis mala: ſæuior armis
Luxuria incubuit, victumque vlciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad * *Hiſtros,*
Et Sybaris colleis: hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatũ, & petulans, madidúmque Tarentũ.
Prima peregrinos obſcena pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſæcula luxu
Diuitiæ molles. quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit:
Grandia quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet,
Cùm perfuſa mero ſpumant vnguenta Falerno,
Cùm bibitur concha, cùm iam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exſurgit menſa lucernis.
I nunc & dubita, qua ſorbeat aëra ſanna
Tullia, quid dicat notæ * *Collacia Maura,*
Maura pudicitiæ veterem cùm præterit aram.
Noctibus heic ponunt lecticas, micturiunt heic,
Effigiem-

Vnde morum corruptela, inquit, niſi ex diuturno otio, & ſecunda fortuna?

*Collina turre

*Iſtros, Hiſtri & Sybaritæ, populi voluptatibus addictiſſimi: vnde ab his, ſi Feſto credimus, hiſtriones, ab illis Sybariticæ deliciæ appellatæ.

Tectum ebrijs ambulare videtur, & lucernæ præ vertigine duplices apparere.

*collactea

Et quis tunc hominum contemtor Numinis? aut quis
*Sympuuium ridere Numæ,*nigrum'que catinum,*
Et Vaticano fragileis de monte patellas
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram: cohibe. sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit vxor.*
Iam'que eadem summis pariter, minimis'que libido:
Nec melior, pedibus silicem quæ conterit atrum,
Quàm quæ longorum vehitur ceruice Syrorum.
Vt spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni
Læuibus athletis, ac vasa nouissima donat.

*nigrúmue al. priscumque

Clodius sumta muliebri veste, Pompeiã Cæsaris vxorem in sacris Bonæ Deæ violauit.

*capta

MVLTIS *res angusta domi est: sed nulla pudorem*
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuit'q. modum. tamẽ vtile quid sit
Prospiciunt aliquando viri: frigus'que, famem'que
Formica tandem quidam expauere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem femina censum:
At, velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo,
*Non vnquam * reputant, quanti sibi gaudia constent.*
Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,*
Et quòd abortiuo non est opus. illa voluptas
*Summa tamen, quod iam * calida, & matura iuuenta*
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.
Ergo exspectatos, ac iussos crescere primùm
Testiculos, postquàm cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantùm rapit Heliodorus.

Quædam ita ambitiosę sunt, vt eĩm sint pauperes, tamẽ splẽdidę videri velint, neq. habẽt rationem tenuitatis suæ, sed ita sumtum faciunt, perinde ac si nasceretur illis pecunia.

*repetunt,

εὐνοῦχοι, qui & spadones dicti, ab eo quod cubiculis præsint.

*delectant,

*calida matura

Tonsoris damno fiebant spadones: quia barbam non producunt.

D Conspi-

Conſpicuus longè, cunctis'que notabilis intrat
Balnea, nec dubiè custodem vitis, & horti
Prouocat, à domina factus ſpado. dormiat ille
Cum domina. ſed tu iam durum, Poſtume, iam'que
Tundendum eunucho Bromium committere noli.

Immodica earum voluptas ex muſica.

Si gaudet cantu: nullius fibula durat,
Vocem vendentis Pretoribus: organa ſemper
In manibus: denſi radiant teſtudine tota
Sardoniches: criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operã dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur,* gratóque indulget baſia plectro.

*blandoque

Quædã ex nobili familia Ianum rogabat, an Pollio citharœdus futurus eſſet victor in certamine Capitolino.

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti
Cum farre, & vino Ianum, Veſtam'que rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere. quid faceret plus
Aegrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? ſtetit ante aram, nec turpe putauit
Pro cithara velare caput, dictata'que verba
*Protulit, vt mos eſt, & aperta palluit agna.

* Pertulit

Dic mihi nunc, quæſo, dic antiquiſſime Diuum,
Reſpondes his Iane pater? magna otia cæli.
Non eſt, vt video, non eſt, quid agatur apud vos.
Hæc de comœdis te conſulit: illa tragœdum
Commendare volet, varicoſus fiet haruſpex.

Vari. nimium diu ſtãdo venæ intumeſcũt, & in varices conuertuntur.

Sed cantet potiùs, quàm totam peruolet vrbem
Audax, & cœtus poſſit * quàm ferre virorum,
Cum'que paludatis Ducibus, præſente marito,
Ipſa loqui recta facie,* ſtrictiſque mamillis.

* quæ
*ſiccisque

Mulierum curioſitas & loquacitas.

Hæc eadem nouit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant: ſecreta nouercæ,
Et pueri: quis amet, quis decipiatur adulter.
Dicet quis. viduam prægnantem fecerit, & quo

Menſe:

Menſe: quibus verbis concumbat, quæq;, modis quot.
Inſtantem Regi Armenio, Parthóque cometem
Prima videt: famam, rumoresque illa recenteis
Excipit ad portas: quoſdam facit ipſe Niphatem
In populos, magnóque illic cuncta arua teneri
Diluuio: nutare vrbes, ſubſidere terras,
Quocunque in triuio, cuicunque eſt obuia narrat.

Niphates Armeniæ fluuius, & mons eiuſdẽ nominis.

Nec tamen id vitium magis intolerabile, quàm quód
Vicinos humileis rapere, & concidere loris
Exorata ſolet. nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni: fuſtes hoc ocyus, inquit,
Adferte, atque illis dominum iubet antè feriri,
Deinde canem: grauis occurſu, teterrima vultu

Etiam exorata ſæuit in ſupplices ob rem leuiculam.

Balnea nocte ſubit: conchas, & caſtra moueri
Nocte iubet: magno gaudet ſudare tumultu,
Cùm laſſata graui ceciderunt brachia maſſa,
Callidus & criſtæ digitos impreſſit aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coëgit.
Conuiuæ miſeri intereà ſomnóque, faméque
Vrgentur: tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur vrna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, & terram lutêo ferit inteſtino.

Strepitus, & apparatus dum lauant in balneis.

Pedibus, ſeruis, quibus apponebatur peſſimũ vinũ, quo vomitũ prouocabãt, vt eſſet maior edendi appetitus.

Marmoribus riui properant, aut lata Falerno*
Peluis olet: nam ſic, tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, & vomit. ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.

*lęta Falernum

Illa tamen grauior, quæ cùm diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ,
*Committit vates, & * comparat inde Maronem,*
Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.

* compatat: Inter pocula de poëtis diſputat, vt Virgiliũ laudet, qui ita ſcitè

eaussas necis Didonis descripserit, vt illi possit ignosci si sibi mortē cōsciuit.

Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec caussidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis.
Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas
Pulsari iam nemo tubas, atque æra fatiget:
Vna laboranti poterit succurrere Lunæ.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.
Nam quæ docta nimis cupit, & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Siluano porcum, quadrante lauari.

Vxor non nimiū sit erudita.
*curuum

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
*Dicendi genus, aut * curtum sermone rotato*
Torqueat enthymema, nec historias sciat omneis.
Sed quædam ex libris & non intelligat. odi

Palæmon, grāmaticus arrogātissimus, qui se poetarum arbitrum ex Virgilij versu dicebat. Audiat hæc tantūm, vel qui venit ecce Palæmon.

Hanc ego, quæ repetit, voluit'que Palæmonis artem
Seruata semper lege, & ratione loquendi,
Ignotos'que mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
Verba. solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi: turpe putat nil,

Elenchos, vniones fastigata lōgitudine, vt ait Plinius.

Cùm virideis gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quàm femina diues.
Intereà fœda adspectu, ridenda'que multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat, & hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute: quando videri

Foliata vnguenta ex spicis nardi, ac folijs preciosissima.

Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fouetur,
Propter quod secum comites educit asellas,

Exsul

Exſul Hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctǽque ſiliginis offas
Accipit, & madidæ facies dicetur, an vlcus?

Offas, fruſta panis macerati cũ lacte aſinino ad tollẽdas rugas.

Eſt operæpretium penitus cognoſcere toto
Quid faciant, agitentǵque die. ſi nocte maritus
Auerſus iacuit: perijt libraria, ponunt
Coſmetæ tunicas, tardè veniſſe Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur. hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic ſcutica. ſunt quæ tortoribus annua præſtent.
*Verberat, atque obiter * faciem linit: audit amicas,*
Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum,
Et cadens longi relegit tranſacta diurni,
Et cadit, donec laſſis cadentibus, exi
** Intonat horrendum, iam cognitione peracta,*
Profectura domo Sicula non mitior aula.
Nam ſi conſtituit, ſolitóque decentius optat
Ornari, & properat, iamque expectatur in hortis,
Aut apud Iſiacæ potiùs ſacraria lenæ:
** Componit crinem laceratis ipſa capillis,*
Nuda humeros Pſecas infelix, nudiſque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? taurea punit
Continuò flexi crimen, facinuſque capilli.
Quid Pſecas admiſit? quænam eſt heic culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus? altera læuum
Extendit, pectitque comas, & voluit in orbem.
Eſt in conſilio matrona, admotáque lanis
Emerita quæ ceſſat acu: ſententia prima
Huius erit: poſt hanc ætate, atque arte minores
Cenſebunt, tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ: tanti eſt quærendi cura decoris.

Annua, ſtipendium aut victũ vnius anni, qua voce Suetonius in Tiberio vſus eſt.

* facilem

*Intonet

Sicula aula quę tyrannos ſemper aluit.

*Diſponit

ψεκὰς ſtilla, & ancillæ nomen apud Ouidiũ, è Dianæ miniſtris vna.

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen à fronte videbis:
Pòst minor est: aliam credas. cedo, si breue parui
Sortita est lateris spacium, breuiórque videtur
Virgine Pygmæa? nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta consurgit ad oscula planta.
Nulla viri cura intereà, nec mentio fiet
Damnorum: viuit tanquam vicina marito.*
Hoc solo propior, quod amicos coniugis odit,
Et seruos. grauis est rationibus. ecce furentis
Bellonæ, matrísque Deûm chorus intrat, & ingens
Semiuir, obsceno facies reuerenda minori,
*Mollia qui *rupta secuit genitalia testa,*
Iam pridem cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygia vestitur bucca tiara,
Grande sonat, metuíque iubet Septembris, & Austri
Aduentum, nisi se centum lustrauerit ouis,
*Et *xerampelinas* vestes donauerit* ipsi,*
Ut quidquid subiti, & magni discriminis instat,
In tunicas eat, & totum semel expiet annum.*
Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput abluet: inde superbi*
Totum Regis agrum nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus: si candida iusserit Iò,
Ibit ad Ægypti finem, calidásque petitas
A Meroë portabit aquas, vt spargat in æde*
Isidis, antiquo quæ proxima surgit ouili.
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam, & mentē, cum qua Dij nocte loquūtur,*
Ergo hic præcipuum, summúmque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus, & grege caluo

Plangentis

Andromachē, quæ procera à poëtis fingitur.

* mariti. Mariti ne meminit quidem, nisi vt eius amicos odio prosequatur.

Ingens semiuir, antistes, quem alij reuerentur sacerdotes: notat autem mulierum superstitionem.

* rapta

* xylampelinas

* veteres ξηραμπελίναι, vestes atri coloris alij ξυλαμπελίναι legūt: lini enim genus xylon.

* igni,

* expleat

* descendat

* abluat:

* ædem

Templū Isidis in campo Martio.

* loquantur.

Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu, sacris, obseruandis'que diebus,
Magnáque debetur violato pœna cadurco.

Anubis, sacerdos Isidis: fuit autem Osiridis filius ab Ægyptijs pro Deo cultus.

Et mouisse caput visa est argentea serpens
Illius lacrymis, meditatáque murmura prastant,
Vt veniam culpæ non abnuat, ansere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Osiris.

πόπανον ait Suidas, placenta tenuis, & rotũda.

Cùm dedit ille locum: cophino, fœnóque relicto,
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuntia cæli.
Implet & illa manum, sed parciùs ære minuto.
Qualiacunque voles Iudæi somnia vendunt.

Iudæorum impostura.

Spondet amatorem tenerum, vel diuitis orbi
Testamentum ingens, calida pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus haruspex:
Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum & pueri: faciet quod deferat ipse.
Chaldæis sed maior erit fiducia: quidquid*
Dixerit Astrologus, credent à fronte relatum*
** Hammonis: quoniam Delphis oracula cessant,*
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,
Cuius amicitia, conducendáque tabella
*Magnus ciuis obit, & * formidatus Othoni.*
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro,
Læuáque si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus Genium indemnatus habebit:
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parua tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lento de funere matris,

Habetur quidem, inquit, fides Armenijs vatibus, sed maior Chaldæis.
*erit maior
*fonte
*Ammonis:
Maior item scelератissimo cuique, cuiusmodi fuit Seleucus astrologus, cuius consilio Galba imperator ab Othone ingulatus est.
*formidandus

Non nullæ in parentum mortem inquirunt, non solùm maritorum, cùm morbo laborãt ancipiti.

Antè tamen de te, Tanaquil tua: quando sororem
Efferat, & patruos: an sit victurus adulter
Post ipsam. quid enim maius dare Numina possunt?
Hæc tamen ignorat quid sidus triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,

*mẽses damnis,

Qui * *mensis damno, qui dentur tempora lucro.*
Illius occursus etiam vitare memento,
In cuius manibus, ceu pinguia succina, tritas

ἐφημερίδας, quas Latini diaria vocant. Sentit autem eas, quæ omnia ex astrorum præscripto faciunt.

Cernis ephemeridas: quæ nullum consulit, & iam
Consulitur: quæ castra viro, patriam'que petente
Non ibit pariter numeris reuocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cùm placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genesi collyria poscit.
Ægra licet iaceat, capiendo nulla videtur

Petosiris insignis astrologus, Pli. teste li. vij.

Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit: spatium lustrabit vtrunque
Metarum, & sorteis ducet, frontem'que, manum'que
Præbebit vati crebrum poppysma roganti.

*Indus

Diuitibus responsa dabit Phryx augur, & * *inde*
Conductus dabit astrorum, mundique peritus,

*fulmina

Atque aliquis senior, qui publica * *fulgura condit.*
Plebeium in circo positum est, & in aggere fatum.
Quæ nudis longum ostendit ceruicibus aurum:

Phalæ, turres editæ, & ligneæ, ad spectandum erectæ.

Consulit ante Phalas, delphinorum'que columnas,
An saga vendendi nubat caupone relicto.
Hæc tamen & partus subeunt discrimen, & omneis

Diuites matronæ fetus suos pharmacis necant plerunque aut sterilitatem inducunt.

Nutricis tolerant fortuna vrgente labores:
Sed iacet aurato vix vlla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina possunt,

*sterilem

Quæ * *steriles facit, atque homines in ventre necãdos*
Conducit. gaude infelix, atque ipse bibendum

Porrige

Porrige quidquid erit: nam si distendere vellet,
Et vexare vterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater: mox decolor heres
Impleret tabulas, nunquam tibi mâne videndus.
Transeo suppositos, & gaudia, votáque sæpe
Ad spurcos. decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. hos fouet omneis,
Inuoluit'que sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretum'que sibi mimùm parat. hos amat, his se
Ingerit, atque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et solea pulsare nates. quòd desipis, inde est,
Inde animi caligo, & magna obliuio rerum,
Quas modò gessisti. tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, vt auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit. quæ non faciet, quod Principis vxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant,
Non aliter, quàm si fecisset Iuno maritum
Insanum. minùs ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem vnius præcordia pressit
Ille senis, tremulum'que caput descendere iussit
*In cælum, & * longam manantia labra * saliuam.*
Hæc poscit ferrum, atque igneis, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mistos equitum cum sanguine patres.
*Tanti partus * equæ, quanti vna venefica constat.*
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: iam iam priuignum occidere fas est.
Vos ego pupilli moneo, quibus amplior est res,

Suppositos, nothos & suppositios, quos pro suis educant patres.

φίλτρα, venefica, quib. amor conciliatur.

Auunculus Neronis, Caligula Imperator, qui ab vxore dato hippomane, in furorem versus est, quo correptus multos varijs supplicijs affecit

*longa
*saliua.

*equi,

Matrum crudelitas in proprios filios.

Custodite animas, & nulli credite mensæ.
Liuida materno feruent adipata veneno.
Mordeat antè aliquis: quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula papas.
Fingimus hæc, altum Satyra sumente cothurnum,
Scilicet, & finem egressi, legem'que priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum Rutulis, cælóque Latino.

Pontia, quæ vt adulterio nuberet, duos filios veneno sustulit, cuius meminit Martialis. O mater, qua nec Pontia deterior.

Nos vtinam vani: sed clamat Pontia, feci,
Confiteor, pueris'que meis aconita paraui,
Quæ deprensa patent, facinus tamen ipsa peregi.
Túne duos vna sæuissima vipera cena?
Túne duos? septem, si septem fortè fuissent.
*Credamus * Tragicis, quidquid de Colchide torua*

*magicis

Minus flagitiosum, si iratę qd designauerint, quàm destinato animo.

Dicitur, & Procne. nil contrà conor, & illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus: sed
Non propter nummos. minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: vt saxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, cliuóque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, & scelus ingens
Sana facit. spectant subeuntem fata mariti
Alcestim, & similis si permutatio detur

Hodie, inquit, passim maritos necant: sed ferè veneno, nisi antidotis muniantur.

Morte viri, cupiant animam seruare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphyle:
Mâne Clitemnæstram nullus non vicus habebit.
Hoc tantùm refert, quòd Tyndaris illa bipennem
Insulsam, & fatuam dextra, læuáque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ,
Sed tamen & ferro, si prægustaret Atreides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

D. IVNII

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER III.

SAT. VII.

Ad Telesinum poëtam, quòd nulla spes emolumenti sit studiosis, nisi fortè ab vno Traiano Cæsare.

Et spes, & ratio studiorum in Cæsare tantùm:
Solus enim tristeis hac tempestate Camenas
Respexit, cùm iam celebres, noti'que poëtæ
Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos
Tentarent: nec fœdum alij, nec turpe putarent
Præcones fieri, cùm, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Cleio.
Nam, si Pieria quadrans tibi nullus in arca
Ostendatur, ames nomen, victum'que Machæræ,
Et vendas potiùs, commissa quod auctio vendit
Stantibus: œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
** Halcionem, Bacchi Thebas, & Terea Fausti.*
Hoc satius, quàm si dicas sub Iudice, vidi,
Quod non vidisti. faciant equites Asiani:
Quanquam & Cappadoces faciãt, equitesq; Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studijs indignum ferre laborem
*Cogetur * posthac, nectit quicunque canoris*
Eloquium vocale modis, Laurum'que momordit.
Hoc agite ô iuuenes: circumspicit, & stimulat vos,
Materiam'que sibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum exspectanda tuarum
Præsidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur: lignorum aliquid posce ocyus, &, quæ
Componis, dona Veneris, Telesine, marito,
Aut clude, & positos tinea pertunde libellos.
Frange miser calamos, vigilata'que prœlia dele,
Qui facis in parua sublimia carmina cella,
Vt dignus venias ederis, & imagine macra.
Spes nulla vlterior: didicit iam diues auarus

* Est

Halcio tragœdia de Halcione Ceycis vxore.
* Alcinoũ Bacchi,
Asianorũ fidem eleuat & Cicero, in oratione pro L. Flacco.
*posthæc,

Ducis. Traianũ intelligit, cuius benignitate ingenia alebãtur.

Veneris marito, Vulcano, cõbure poëmata quæ scripseris, quæ ea sine emolumẽto edi patiaris.

Tantùm admirari, tantùm laudare disertos,

Iun. auem, [illegible] pauonis, qui Iunoni sacer est.

Vt pueri Iunonis auem. sed defluit ætas
Et pelagi patiens, & cassidis, atque ligonis.
Tædia tunc subeunt animos, tunc se'que, suam'que
Terpsichoren odit facunda, & nuda senectus.
Accipe nunc arteis, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, & Musarum, & Apollinis æde relicta,
Ipse facit versus, atque vni cedit Homero
Propter mille annos. at, si dulcedine famæ

Diues fortasse commodabit ædes suas recitaturo, sed præterea nihil

Succensus recites, Maculonus commodat ædes,
Ac longè ferrata domus seruire iubetur,
In qua sollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte sedenteis
Ordinis, & magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,

Poëtæ, tametsi suo magno malo, non possunt auelli à scribendo, morbo quodam inueterato infecti.
*sterili

Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæ'que reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenui'que in puluere sulcos
*Ducimus, & litus * tenui versamus aratro.*
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta:
Hunc, qualem nequeo monstrare, & sentio tantùm,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi

Consummatus poëta esse non potest, qui paupertate vexatur.

Impatiens, cupidus syluarum, aptus'que bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsum'ue potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte, die'que

* euoe. lud.

*Corpus eget. satur est, cùm dicit Horatius, * ohe.*

Quis

Quis locus ingenio: nisi cùm se carmine solo
Vexant, & dominis Cirrhæ, Nisǽque feruntur
Pectora nostra, duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus, & equos, faciésque Deorum
Adspicere, & qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam, si Virgilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri:
Surda nihil gemeret graue buccina. poscimus, vt sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
*Cuius * & alueolos, & lænam pignerat Atreus*
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quinctillæ quod donet, habet, nec defuit illi,
Vnde emeret multa pascendum carne leonem
Iam domitum: constat leuiori bellua sumtu
Nimirum, & capiunt plus intestina poëtæ.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Sarrano, tenuíque Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantùm est?
Curritur ad vocem iucundam, & carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cùm Statius vrbem,
Promisítque diem. tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantáque libidine vulgi
Auditur: sed cùm fregit subsellia versu,
*Esurit, intactam Paridi * nisi vendat Agauen.*
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas.
Præfectos Pelopeia facit, Philomela Tribunos.
Haud tamen inuideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,

Aut

Non possunt quidquã eximij meditari poëtę, nisi Apollinis & Bacchi furore agitentur, & curis vacent. Erinnys, Alecto, quę Turnũ ad bellum suscipiendũ cõpellit. Æneid. l. vij.

*albiolos
Diuites, habent vnde alant leones: vnde poëtas alant non habent.

*, & Sarrano, tenuique salino, Salei poëtæ egregij, sed pauperis meminit Tacitus.
Statius alioqui poëta optimus nullum habet qui det quidquã pręter vnũ Paridẽ histrionem.
* ni

Proculeius, eques liberalissimus in fratres suos spoliatos bello ciuili.

Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: nunc vtile multis
Pallere, & vinum toto nescire Decembri.
Vester porrò labor fecundior historiarum
Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus:
Nanque oblita modi millesima pagina surgit
Omnibus, & crescit multa damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?

Acta leg. scribæ actuario.

Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignauum, quod tecto gaudet, & vmbra.
Dic igitur quid caussidicis ciuilia præstent
Officia, & magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, cùm creditor audit,
Præcipuè, vel, si tetigit latus acrior illo,

* magno Nomē pro debito vsurpauit, vt Horat. Nomina sectatur, &c.

*Qui venit ad dubium * grandi cum codice nomen,*
Tunc immensa caui spirant mendacia folles,
Conspuitur'que sinus. veram deprendere messem
Si libet: hinc centum patrimonia caussidicorum,
Parte alia solum russati pone Lacertæ.

Consed. Hemistichiū Ouidij, ex Metamorp. lib. xiij.
*laxo
Scal. quę gemoniæ dicebātur, in quas rei vnco trahebātur.
*&

Consedere Duces: surgis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate bubulco
*Iudice. rumpe miser tensum iecur, vt tibi * lasso*
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, & vas
*Pelamydum: * aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi:*
Aut vinum Tiberi deuectum, quinque lagenæ.
Si quater egisti, si contigit aureus vnus,
Inde cadunt partes in fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet, & melius nos
Egimus: huius enim stat currus aeneus, alti
Quadryuges in vestibulis, atque ipse feroci

Bellatore

Bellatore sedens curuatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur prœlia lusca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lauari
Qui solet, & vexat lutulenta balnea turba,
Per'que forum iuuenes longo premit assere Medos
Empturos pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen hoc ipsis est vtile:* PVRPVRA *vendit*
Caussidicum, vendunt amethystina: conuenit illis
Et strepitu, & facie maioris viuere census.
Sed finem impensæ non seruat prodiga Roma.
Vt redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit hoc primum, qui litigat, an tibi serui*
Octo, decem comites, post te an sit sella, togati*
Ante pedes. ideo conducta Paullus agebat
Sardoniche, atque ideo pluris, quàm Cossus agebat,
Quàm Basilus. RARA *in tenui facundia panno.*
Quando licet Basilo flentem producere matrem?*
Quis bene dicentem Basilum ferat? accipiat te
Gallia, vel potiùs nutricula caussidicorum
Africa, si placuit mercedem imponere linguæ.
Declamare doces, ó ferrea pectora Vecti,
Cùm perimit sæuos classis numerosa tyrannos.
Nam quæcunque sedens modò legerat, hæc eadē stans
** Proferet, atque eadem cantabit versibus isdem.*
Occidit miseros crambe repetita magistros.*
Quis color, & quod sit caussæ genus, atque vbi summa
Quæstio, quæ veniant diuersa parte sagittæ,
*** SCIRE *volunt omnes, mercedem soluere nemo.*
Mercedem appellas? quid enim scio? culpa docentis

Scilicet

Rhinoc. vase ex rhinocerotis cornu.

Magno strepitu agit omnia: sed hoc expedit, vt pluris fiat. Nam tanta est sęculi nostri stoliditas, vt nō virtutē, sed splēdorem spectemus.

*est illis hoc

*hæc

*an post te sella

*deducere

Rhetorum misera conditio, qui magno labore, sed nullo fructu docent iuuenes declamare.

*Perferet,

*Cambre

*Nosse

Scilicet arguitur, quòd laua in parte mamilla
Nil salit Arcadico iuueni, cuius mihi sexta
Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet.
Quidquid id est, de quo deliberat, an petat vrbem
A Cannis, an post nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas à tempestate cohorteis.
Quantum vis stipulare, & protinus accipe, quod do,
Vt toties illum pater audiat. ast alij sex,
Et plures vna conclamant ore sophistæ,
Et veras agitant liteis, raptore relicto:
Fusa venena silent, malus, ingratus'que maritus,
Et quæ iam veteres sanant mortaria cæcos.
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia, & vita diuersum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica descendit ab vmbra,
Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti. quippe hæc merces lautissima. tenta
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis, & pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit. an'ne serenum
Exspectet, spargat'que luto iumenta recenti?
Heic potius: nanque heic munda nitet vngula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cenatio Solem.
Quanticunque domus, veniet qui fercula doctè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumtus sestertia Quinctiliano,
Vt multùm, duo sufficient: res nulla minoris
Constabit patri, quàm filius. vnde igitur tot
Quinctilianus habet saltus? exempla nouorum
Fatorum transi: felix, & pulcer, & acer:

Felix

Arca. Si iuuenis sit hebeti & tardo ingenio, imputatur præceptori, quod nihil didicerit.

Bona pars, inquit, omissis frigidis declamatiúculis, se trásferent ad veras caussas agédas, si quidem mihi credent.

Vberior quæstus redit citharœdis, quàm oratoribus, qui planè negligûtur, etiã ab ijs, qui non dubitát ingentem sumtũ facere in rebus nihil ad rem facientibus.

Quinctiliani rara felicitas.

Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus
** Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ:*
Felix, orator quoque maximus, & iaculator.
Et si perfrixit, cantat bene. distat enim, quæ
Sidera te excipiant modò primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.
SI FORTVNA volet, fies de rhetore Consul,
Si volet hæc eadem, fies de Consule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? an'ne aliud quàm
Sidus, & occulti miranda potentia fati?
Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphos:
Felix ille tamen, coruo quoque rarior albo.
Pænituit multos vanæ, sterilis'que cathedræ,
Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi
**Carinatis, & hunc inopem vidistis Athenæ,*
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
Dij maiorum vmbris tenuem, & sine pondere terram,
Spiranteis'que crocos, & in vrna perpetuum ver,
QVI præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco. metuens virgæ iam grandis Achilles
Cantabat patrijs in montibus: & cui non tunc
Eliceret risum citharœdi cauda magistri?
Sed Rufum, atque alios cedit sua quæque iuuentus:
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi, docti'que Palemonis adfert
Quantum grãmaticus meruit labor? & tamẽ ex hoc,
Quodcunq. est (minus est autem, quàm rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnicus ipse,
Et, qui dispensat, frangit sibi. cede Palæmon,
Et pâtere inde aliquid decrescere: non aliter, quàm
Institor hibernæ tegetis, niuei'que cadurci:
Dum modò non pereat, media quod noctis ab hora

*Oppositam

Rhet. Cos. Hoc cõtigisse Quinctiliano testatur Ausonius. Ventidius ex mulotriba Cõsul factus est.

Thrasymachus & Secũdus rhetores ob pretij exiguitatem à professione destiterunt.
*Carrinatis,

Rufus orator, qui Ciceronem Gallicæ cuiusdam eloquẽtiæ esse dixit.

Carminator.

Sedisti,qua nemo Faber,qua nemo sedebat,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modò non pereat, totidem olfecisse lucernas,
Quod stabant pueri,cùm totus decolor esset
Flaccus,& hæreret nigro fuligo Maroni.

Ingratitudo in præceptores, quos mercede sua defraudant paretes discipulorum.

Indigna à pręceptore exigûtur.

R A R A *tamen merces,quæ cognitione Tribuni*
Non egeat.sed vos sæuas imponite leges,
Vt præceptori verborum regula constet,
Vt legat historias,auctores nouerit omneis
Tanquam vngueis,digitos'que suos,vt fortè rogatus
Dum petit aut thermas,aut Phœbi balnea,dicat

Anchemoli alij legunt, de quo Virg. Anchemolum thalamos ausum incestare nouercæ.

Nutricem Anchisæ,nomen,patriam'que nouercæ
Archemori:dicat quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donauerit vrnas.
Exigite,vt mores teneros ceu pollice ducat,
Vt si quis cera vultum facit:exigite,vt sit
Et pater ipsius cœtus,ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus.non est leue tot puerorum
Obseruare manus,oculos'que in fine trementeis.
Hæc,inquit,cures,& cùm se verterit annus,
Accipe,victori populus quod postulat,aurum.

SAT. VIII.
Ad Ponticũ de vera nobilitate, quę non maiorum imaginib. cẽsenda est, sed ab animi virtutibus.

S T E M M A T A *q̃d faciũt,quid ꝓdest,Pŏtice,lõgo*
Sanguine censeri,pictos'que ostendere vultus
Maiorum,& stanteis in curribus Aemilianos,
Et Curios iam dimidios,nasum'que minorem
Coruini,& Galbam auriculis,naso'que carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci

* Famosos

**Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,*

*pernox? Ante Numâtinos, si dormire incipis ortus.

Si coram Lepidis malè viuitur?effigies quò,
*Tot bellatorum,si luditur alea * pernox*
Ante Numantinos?si dormire incipis ortu

Luciferi,

Luciferi, quo signa Duces, & castra mouebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius Lare, si cupidus, si
Vanus, & Euganea quantumuis mollior agna:
Si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
*Squalenteis * traducit auos, emptor' que veneni*
Frangenda miseram funestat imagine gentem?
TOTA licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas sola est, atque vnica virtus.
Paullus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies maiorum pone tuorum.
Præcedant ipsas illi te Consule virgas.
Prima mihi debes animi bona: sanctus haberi,
Iustitiæ' que tenax factis, dictis' que mereris,
Agnosco procerem, salue Getulice, seu tu
Sullanus, quocunque alio de sanguine rarus
Ciuis, & egregius patriæ contingis ouanti.
Exclamare libet populus quod clamat Osiri
Inuento. quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Insignis? nanum cuiusdam, Atlanta vocamus:
Aethiopem, cycnum: paruam, extortam' que puellam,
Europen. canibus pigris, scabie' que vetusta
Læuibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremit in terris violentius. ergo cauebis,
Et metues, ne tu sis Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui, tecum est mihi sermo Rubelli
** Plance. tumes alto Drusorum sanguine, tanquam*
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
Vt te conciperet, quæ sanguine fulget Iuli,
*Non quæ ventoso conducta sub * aëre texit.*

Fab. Is tātum à Fabij Maximi patris moribus degenerauit, vt ei à Prætore paternis bonis interdictũ sit. auctor Valeri⁹ lib. iij. cap. v.
*producat
Vera nobilitas vnde proficiscatur.

Vide, ne cùm Creticus audis aut Camerin⁹, id per iocũ dicatur, vt pumilionem vocamus Atlantem.
Rubellius Planeus, qui depulso Neronè propter generis claritatẽ successor omniũ ore petebatur. auctor Tacitus in Nerone.
*Blande.
* aggere

Vos humiles,inquis,vulgi pars vltima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis:
Ast ego Cecropides.viuas,& originis huius
Gaudia longa feras:tamen ima plebe Quiritem
Facundum inuenies.solet hic defendere caussas
*Nobilis indocti:veniet de * plebe togata,*
Qui iuris nodos,& legum ænigmata soluat.
Hic petit Euphraten iuuenis,domitique Bataui
Custodes aquilas,armis industrius: at tu
Nil nisi Cecropides, truncóque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis discrimine,quàm quòd
Illi marmoreum caput est, tua viuit imago.
Dic mihi Teucrorum proles,animalia muta
Quis generosa putet,nisi fortia?nempe volucrem
Sic laudamus equum,facili cui plurima palma
Feruet,& exsultat rauco victoria circo.
Nobilis hic,quocunque venit de gramine,cuius
Clara fuga ante alios,& primus in æquore puluis:
Sed venale pecus Corithæ,posteritas &
Hirpini,si rara iugo victoria sedit.
Nil ibi maiorum respectus,gratia nulla
Vmbrarum,dominos pretijs mutare iubentur
Exiguis, tritóque trahunt epiredia collo*
Segnipedes,digni'que molam versare Nepotis.
Ergo,vt miremur te,non tua,primùm aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus,& dedimus,quibus omnia debes.
Hæc satis ad iuuenem,quem nobis fama superbum
Tradit,& inflatum,plenum'que Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna.sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sic vt nihil ipse futuræ*

Maior in plebeijs nonnunquà industria, quàm in Torquatis quibusdam stupidissimis.
* gente

Vt equus generosus appellatur, qui ceteros excellit cursu, vndecunq. natus sit:ita qui animi bonis ceteros præstat.
*trito ducunt.

*trito ducunt

Nepos,molitoris nomen,cuius meminit Martialis.

Rarò fit,vt non insigniter desipiant, qui opibus innati sunt.

* si tu.al.ceu tu

Laudis

Laudis agas. MISERVM *est*[*] *aliorũ incũbere famæ,* [*] alienæ
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat vlmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. ambiguæ si quando citabere testis,
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, vt sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro:
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere caussas.
Dignus morte perit, cenet licet ostrea centum
Gaurana, & Cosmi toto mergatur aëno.
Exspectata diu tandem prouincia cùm te
Rectorem accipiet, pone iræ frena, modumque,
Pone & auaritiæ: miserere inopum sociorum.
Ossa vides Regum vacuis * *exhausta medullis.*
Respice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quàm fulmine iusto
Et Capito, & * *Tutor ruerint damnante Senatu*
Peiratæ Cilicum. sed quid damnatio confert,
Cùm Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Præconem Chærippe tuis circumspice pannis,
Iamq; tace. FVROR *est post omnia perdere naulum.*
Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
Damnorum socijs florentibus, & modò victis.
Plena domus tunc omnis, & ingens stabat aceruus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasij tabulis, signisque Myronis
Pheidiacum viuebat ebur, necnon Polycleti
Multus vbique labor: raræ sine Mentore mensæ.
Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. referebant nauibus altis
Occulta & spolia, & plureis de pace triumphos.

Non cõmitas, vt in alicuius gratiam periurus sis, etiamsi pereundũ esset.

*exsucta, al. exusta

* Numitor Capito Cossucianus dãnatus fuit repetundarum, quòd Ciliciam prouinciam spoliasset.

Olim prouinciæ florẽtiores erant, q̃ nunc, à Prætoribus sic exhaustæ.

Nunc socijs iuga pauca boum, grex paruus equarum,
Et pater armenti capto eripietur agello:
Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
Si quis in aedicula Deus vnicus. hac etenim sunt
Pro summis: nam sunt haec maxima. despicias tu
Forsitan imbelleis Rhodios, vnctamq́; Corinthum:
Despicias merito. quid resinata iuuentus,
Crura'que totius facient tibi leuia gentis?
Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis,
Illyricumq́; latus. parce & messoribus illis,
Qui saturant vrbem, Circo, scenaeq́; vacantem.
Quanta autem inde feres tam dirae praemia culpae,
*Cum *tenueis nuper Marius discinxerit Afros?*
Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus, & miseris. tollas licet omne quod vsquã est
Auri, atque argenti: scutum, gladiumq́; relinques,
Et iacula, & galeam. SPOLIATIS *arma supersunt.*
Quod modò proposui non est sententia: verùm
CREDITE *me vobis folium recitare Sibyllae.*
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
*Nec per conuentus, *nec cuncta per oppida curuis*
Vnguibus ire parat nummos raptura Celaeno:
Tunc licet à Pico numeres genus, altaq́; si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores, ipsum'que Promethea ponas.
De quocunque voles proauum tibi sumito libro.
Quòd si praecipitem rapit ambitus, atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures:
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramq́; facem praeferre pudendis.

Nunc non solũ pretiosa, sed vilissima quaeque furantur, & miseros prouinciales spoliãt: quãquam nõ ita tutũ sit Hispanos compilare atq. Graecos imbelleis, & voluptatibus deditos.

* tenuis Marius ita Africã exhausit, vt nõ sit quod tollatur ampliùs.

ἀκερσεκόμης, intõsus, quales erãt Romanis in delicijs pueri.

*& Pico, Rege Aboriginum.

OMNE

OMNE *animi vitium tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior, qui peccat, habetur.
Quò mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit auus, statuamq́; parentis
*Ante triumphalem? *quò, si nocturnus adulter*
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?

Si violentus es & crudelis, non modò non proderit tibi nobilitas, sed oberit etiam.
*quò sic

Præter maiorum cineres, atque ossa volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus, & ipse,
*Ipse rotam *stringit multo sufflamine Consul.*
Nocte quidem. sed Luna videt, sed sidera testeis
Intendunt oculos. finitum tempus honoris
Cùm fuerit, clara Damasippus luce flagellum
Sumet, & occursum nusquam trepidabit amici
*Iam senis, ac virga prior *innuet, atque maniplos*
Soluet, & infundet iumentis hordea lassis.

Damasip. Neronem lateñter perstringit, qui fuit aurigandi studiosissimus, vt scribit Sueton.
*adstringit
*annuet,

Intereà, dum lanatas, toruumq́; iuuencum
More Numæ cædit Iouis ante altaria, iurat,
Solam Hippo, & facies olida ad præsepia pictas.
Sed cùm peruigileis placet instaurare popinas:
Obuius assiduo Syrophœnix vdus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu dominum, Regem'que salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagena.

Hippo, agasonum Deã. summe aurigationi deditum vult ostendere.

Defensor culpæ dicet mihi, fecimus & nos
Hæc iuuenes. esto: desisti nempe, nec vltrà
Fouisti errorem. breue sit, quod turpiter audes.
Quædam cùm prima resecentur crimina barba,
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscriptá'que lintea vadit
Maturus bello Armeniæ, Syriæ'que tuendis
Amnibus, & Rheno, atque Istro. præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. mitte ostia Cæsar,

Non pudet nobiles & id grandes in ebriosorum compotationes ingredi.

Mitte: sed in magna legatum quære popina.
Inuenies aliquo cum percussore iacentem,
Permistum nautis, aut furibus, aut fugitiuis,
Inter carnifices, & fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli:
*Æqua * vbi libertas, communia pocula, lectus*
Non alius cuiquam, nec mensa remotior vlli.

Sandapila, qua plebeiorum, & damnatorum cadauera efferebantur.
*ibi

Quid facias talem sortitus, Pontice, seruum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
At vos Troiugenæ vobis ignoscitis, & quæ
Turpia cerdoni, Volesos, Brutos'que decebunt.
Quid, si nunquam adeò fœdis, adeóque pudendis
Vtimur exemplis, vt non peiora supersint?
Consumtis opibus vocem Damasippe locasti
** Suppario, clamosum ageres vt phasma Catulli.*
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me, dignus vera cruce. nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior huius,
Qui sedet, & spectat triscurria patriciorum:

χλευασμὸς

*Sipario
Laureolum, fabulá Næuij de Laureolo in crucē sublato.

Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant celsi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone,
Quid satius? mortem sic quisquam exhorruit, vt sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe natus
*Nobilis. hæc vltra, quid erit nisi ludus? & * illud*
Dedecus vrbis habes, nec mirmillonis in armis,
*Nec clypeo Gracchum * pugnantem, aut falce supina.*
Damnat enim taleis habitus, & damnat, & odit,
Nec galea frontem abscondit. mouet ecce tridentem,

Scurrile esse in cena saltare, maximè si magnus es, & à nemine cogeris.
Non mirum, si mores ciuium sint corrupti, cùm Princeps sit corruptissimus: vnde non pudet optimates palàm in arenā sese demittere, quod infamium hominum est.
*illic
*aut pugnantē falce

Postquàm

Post quàm vibrata pendentia retia dextra
Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum
*Erigit, & tota fugit * agnoscendus arena.*

*ignoscendus

Credamus tunicæ, de faucibus aurea cùm se
Porrigat, & longo iactetur spira galero.
Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere, cum Gracco iussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, vt dubitet Senecam præferre Neroni,
Cuius supplicio non debuit vna parari
Simia, nec serpens vnus, nec culeus vnus?
Par Agamemnonidæ crimen: sed caussa facit rem
Dissimilem. quippe ille Deis auctoribus vltor
Patris erat cæsi media inter pocula: sed nec
Electræ iugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine coniugij, nullis aconita propinquis
Miscuit, in scena nunquàm cantauit Orestes,
Troica non scripsit. quid enim Virginius armis
Debuit vlcisci magis, aut cum vindice Galba?
Quid Nero tam sæua, crudáque tyrannide fecit?
*Hæc opera, atque * hæ sunt generosi Principis artes,*
*Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita * saltu*
Prostitui, Graiǽque apium meruisse coronæ.
Maiorum effigies habeant insignia vocis,
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyestæ
Syrma, vel Antigones, seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende Colosso.
Quis Catilina tuis natalibus, atque Cethegi
Inueniet quidquam sublimius? arma tamen vos
Nocturna, & flamas domibus, templisq́ue parastis,
Vt Braccatorum pueri, Senonumq́ue minores,
Ausi quod liceat tunica punire molesta.

Patricidiũ Neronis multò, quàm id quod patrauit Orestes, crudelius.

Virginius Ruf9, Iul. vindex, & Galba exercitus Duces defecerũt à Nerone.
*illæ
*cantu
Non esse nobiles, qui ex generosis nati impiè agant.

Sed vigilat Conſul,vexillaque veſtra coërcet.
Hic nouus Arpinâs ignobilis,& modò Roma
Municipalis Eques galeatum ponit vbique
Præſidium attonitis,& in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli, quantum non Leucade,quantum
Theſſaliæ campis Octauius abſtulit vdo
Cædibus aſſiduis gladio.ſed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinâs alius Volſcorum in monte ſolebat
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro,
Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra:
Hic tamen & Cimbros,& ſumma pericula rerum
Excipit,& ſolus trepidantem protegit vrbem.
Atque ideo,poſtquā ad Cimbros ſtragemq; volabant,
Qui nunquam attigerant maiora cadauera,corui,
Nobilis ornatur lauro collega ſecunda.
Plebeiæ Deciorum animæ,plebeia fuerunt
Nomina:pro totis legionibus hi tamen,& pro
Omnibus auxilijs,atque omni plebe Latina
Sufficiunt Dijs infernis,Terræque parenti.
Pluris enim Decij,quàm qui ſeruantur ab illis.
Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et faſceis meruit Regum vltimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum clauſtra tyrannis
Exſulibus iuuenes ipſius Conſulis,& quos,
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius,& quæ
*Imperij * fineis,Tiberinum virgo natauit.*
*Occulta ad patres * produxit crimina ſeruus*
Matronis lugendus:at illos verbera iuſtis

Cicero, quāuis illis videretur obſcurior, plus profuit Reip. & reportauit tantum gloriæ quātum Cæſar Auguſtus.

Marius & ipſe Arpinâs humili loco nat⁹ fortiſſimè ſe geſſit pro libertate patriæ,iam in ſummo periculo conſtitutæ.

Deciorum virtus.

Reg. vlti. Seruius Tullus,vir ignobilis,omnium conſenſu ob virtutē Rex declaratus.

*finem,
*eduxit

Crimina ſeru. Vindex Cecingis qui iuuenū

Afficiunt

Afficiunt pœnis, & legum prima securis.
M A L O *pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis*
Aeacidæ similis, Volcaniáque arma capessas,
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.
**Et tamen vt longè repetas, longéque reuoluas*
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

coniurationem detexit, quã tractauerant in domo Aquilliorũ de reducendis Regibus.
*Attamen

SAT. IX.

Ad Næuolum quendam, qui cinædis operã præstabat, sed nullo ferè quæstu: vnde sub eius persona sui temporis fœditatẽ, & auaritiã insectatur.

S C I R E *velim quare toties mihi, Næuole, tristis*
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Rauola, dum Rhodopes vda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula seruo.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem vsuram præstare paratus
Circuit, & fatuos non inuenit. vnde repentè
Tot rugæ? certè modico contentus agebas
Vernam equitem, conuiua ioco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomeria natis.
Omnia nunc contrà: vultus grauis, horrida siccæ
Silua comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circumlita fascia visci,
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olim'que domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia: sumit vtrunque
Inde habitum facies. igitur flexisse videris
Propositum, & vita contrarius ire priori.
Nuper enim, vt repeto, fanum Isidis, & Ganymedem
Pacis, & aduecta secreta palatia matris,

Visco cũ resina & cera facies nitidio, reddebatur.

Aduectæ mat. Cybeles tẽplũ,

Et Ce-

quod exstructū erat in Palatio.

Et Cererem(nam quo non prostat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus celebrare solebas,

*Quid

**Quod taceo,atque ipsos etiam inclinare maritos.*
Vtile & hoc multis vita genus: at mihi nullum
Inde operæpretium.pingueis aliquando lacernas,
Munimenta togæ duri,crassi'que coloris,
Et malè percussas textoris pectine Galli

Venæ sec.min' purum,ac per hoc vilius,vt secundarium panem dicimus

Accipimus,tenue argentum,venæ'que secundæ.
F A T A *regunt homines:fatum est in partibus illis,*
Quas sinus abscondit.nam si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nerui,
Quamuis te nudum spumanti Virro labello
Viderit,& blandæ assiduæ,densæ'que tabellæ
Sollicitent. ἦθος γὰρ γλυκέος ἄνδρα κίναιδον.

Vlterius,peius: quasi vltra qđ nō sit deterius.

Quod tamē vlterius monstrum,quàm mollis auarus?
Hæc tribui,deinde illa dedi,mox plura tulisti.

* & ceuet.

Computat, atque canet,ponatur calculus: adsint*
Cum tabula pueri.numera sestertia quinque
Omnibus in rebus:numerentur deinde labores.

* promtum

*An facile, & * pronum est agere intra viscera penem*
Legitimum,atque illic hesternæ occurrere cenæ?
Seruus erit minus ille miser,qui foderit agrum,

*Non

**Quàm dominum,sed tu sanè tener,& puerum te,*
Et pulcrum,& dignum cyatho,cælóque putabas.

Assedæ,ministræ ab assequēdo.

Vos humili assecle,vos indulgebitis vnquam
Cultori,iam nec morbo donare parati?
En,cui tu viridem vmbellam,cui succina mittas
Grandia,natalis quoties redit,aut madidum ver

Kalēd. Martijs, quibus mulieribus munera mittebantur.

Incipit,& strata positus,longáque cathedra
Munera femineis tractas secreta Kalendis.
Dic passer,cui tot monteis,tot prædia seruas
Apula,tot miluos intra tua pascua lassos?

Te Tri-

Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
Suspectum'que iugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Ingeribus paucis? melius'ne hic rusticus infans
Cum matre, & casulis, & cum lusore catello
Cymbala pulsantis legatus fiet amici?
Improbus es, cùm poscis, ait. sed pensio clamat,
Posce: sed appellat puer vnicus, vt Polyphemi
Lata acies, per quam sollers euasit Vlysses.
Alter emendus erit: nanque hic non sufficit: ambo
Pascendi. quid agam bruma spirante? quid oro?
Quid dicam scapulis seruorum mense Decembri,
Et pedibus? durate, atque exspectate cicadas?
Verum vt dissimules, vt mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quòd ni tibi deditus essem,
Deuotus'que cliens, vxor tua virgo maneret?
Scis certè quibus ista modis, quàm sæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, & iam
Signabat. tota vix hac ego nocte redemi*
Te plorante foris. testis mihi lectulus, & tu,
Ad quem peruenit lecti sonus, & dominæ vox.
Instabile, ac dirimi cœptum, & iam pæne solutum
Coniugium in multis domibus seruauit adulter.
Quò te circumagas? quæ prima, aut vltima ponas?
Nullum ergo meritum est ingrate, ac perfide, nullum,
Quòd tibi filiolus, vel filia nascitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. foribus suspende coronas,
Iam pater es: dedimus quod famæ opponere possis.
Iura parentis habes, propter me scriberis heres,

Legatum

Suspect. quod imminet ciuitati. Missenum videtur innuere promontorium.

Odysseæ lib. 9.

Cicadas, æstatē; nam æstate potissimũ canũt.

Tabul. rup. quibus contractũ erat matrimoniũ, & alias cũ alio marito parabat.
* hoc

Acta, libri, in quib. liberorũ nomina scribebant parentes, qui publicè, & priuatim asseruabantur.

Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.
Commoda prætereà iunguntur multa caducis,

Si treis. Nā, qui in vrbe treis liberos suscepissent, immunitate donabantur.

Si numerum, si treis impleuero. iusta doloris
Næuole caussa tui. contrà tamen ille quid adfert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.

Læuis punice, mollis & effeminatus.

NAM res mortifera est inimicus pumice leuis.
Qui modo secretum commiserat: ardet, & odit,
Tanquam prodiderim quidquid scio. sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere valuis
Non dubitat. nec contemnas, aut despicias, quòd
His opibus nunquam cara est annona veneni.
Ergo occulta teges, vt curia Martis Athenis.

Hemistichium carminis Virgiliani.

O Corydon, Corydon, secretum diuitis vllum
Esse putas? serui vt taceant: iumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora. claude fenestras,
Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen
E medio, clament omnes, propè nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri

* Raptores, al. Fartores.

** Carptores. quod enim dubitant componere crimen*
In dominos, quoties rumoribus vlciscuntur

Baltea, lora, quibus sæpe cæsi sunt.

Baltea? nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges quidquid paullò antè petebas
A nobis. taceant illi: sed prodere malunt

Faciens, sacrificās Bonæ Deę. sic Virgilius, Cū faciam vitula.

Arcanum, quàm subrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
VIVENDVM rectè, cùm propter plurima, tum his
Præcipuè caussis, vt linguas mancipiorum
Contemnas.

Contemnas. NAM *lingua mali pars pessima serui.*
Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis:
Quorum animas & farre suo custodit, & ære.
Iccirco vt possim linguam contemnere serui,
Vtile consilium modò, sed commune, dedisti.
Nunc mihi quid suades post damnũ temporis, & spes
Deceptas? FESTINAT *enim decurrere velox*
Flosculus angustæ, miseræque breuissima vitæ

Vitæ breuitas.

Portio: dum bibimus, dum serta, vnguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus, & saluis his collibus. vndique ad illos
Conueniunt & carpentis, & nauibus omnes,
Qui digito scalpunt vno caput. altera maior

Qui digito: Hemistichiũ versus Calui poetę de Pompeio, quē hoc versu, vt mollē, & pathicũ perstringit.

Spes super est: tu tantùm crucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus: at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
O parui, nostrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, & tenui soleo exornare corona,*

* exorare

Quando ego figam aliquid, quò sit mihi tuta senectus
A tegete, & baculo? viginti millia fœnus
Pigneribus positis, argenti vascula puri,
Sed quæ Fabricius censor notet, & duo fortes
De grege Mœsorum, qui me ceruice locata

Mœsia regio Pannoniæ finitima, vnde mittebantur robustissimi serui.

Securum iubeant clamoso insistere Circo.
Sit mihi prætereà curuus cælator, & alter,
Qui multas facies pingat citò: sufficient hæc.
Quando ego pauper ero? votum miserabile, nec spes
His saltem. nam cùm pro me Fortuna rogatur:
Affigit ceras illa de naue petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER IIII.

SAT. X.
Insectatur stulta hominũ vota, qui vitijs excęcati nesciant quid optent: à Dijs autẽ nihil esse petendum colligit, quàm sana mens, & sensuum integritas.
*concupis

OMNIBVS *in terris, quæ sunt à Gadibus vsque*
Auroram, & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diuersa, remota
Erroris nebula. quid enim ratione timemus:
Aut cupimus? quid tam dextro pede * *concipis, vt te*
Conatus non pæniteat, voti'que peracti?
Euertêre domos totas optantibus ipsis
Dij faciles. nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. & torrens dicendi copia multis,
Et sua mortifera est facundia. viribus ille
Confisus perijt, admirandis'que lacertis.
Sed plureis nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census,
Quantò delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus diris igitur, iussu'que Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clausit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors. RARVS *venit in cænacula miles.*
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium, contum'que timebis,
Et mota ad Lunam trepidabis arundinis * *umbram.*

Cassius Longinus, Seneca, & Plautus Lateranus propter diuitias à Nerone ad necem compulsi sunt.

*vmbras

CANTABIT *vacuus coram latrone viator.*
Prima ferè vota, & cunctis notissima templis:
Diuitiæ vt crescant, vt opes, vt maxima toto
Nostra sit arca foro. sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Iam'ne igitur laudas, quòd de sapientibus alter
Ridebat, quoties à limine mouerat vnum,
Protulerat'que pedem: flebat contrarius alter?

Sap. Democritus, qui ob id γελασινος dictus est.
Contra. al. Heraclitus.

Sed faci-

Sed facilis cuiuis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, vnde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquam non esset vrbibus illis
Pretexta, & trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset Pretorem in curribus altis
Exstantem, & medio sublimem in puluere Circi
In tunica Iouis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto ceruix non sufficit vlla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, & sibi Consul
Ne placeat, curru seruus portatur eodem.
Da nunc & volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad frena Quirites,
Defossa in loculis, quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risus inuenit ad omneis
Occursus hominum, cuius prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla daturos
Veruecum in patria, crassoque sub aëre nasci.
Ridebat curas, necnon & gaudia vulgi,
Interdum & lacrymas, cum Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.
Ergo superuacua, aut pernitiosa petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare Deorum.
Quosdam præcipitat subiecta potentia magnæ
Inuidiæ, mergit longa, atque insignis honorum
Pagina, descendunt statuæ, restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam strident ignes, iam follibus, atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens

Tunica Iouis, triumphali veste, quam ex téplo Iouis sumtá induebant, vt indicat Liu. li. x. ab vrbe cód.

Democritus exemplo est, bonos viros vbiq. posse nasci, vt qui in Thracia barbarissima regione natus sit.

Exemplo Seiani ostendit nimiam potentiã multis esse exitio. Nã ille sub Tiberio eò honorum euectus est, vt eius natalis publicè celebraretur, & illi aureę statuę ponerentur, Imperatoris in Consulatu collega fieret, à quo tãdem, vt fuit, per litteras à Senatu interfici, & vnco trahi iussus est.

Seianus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt vrceoli, pelues, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum,
Cretatum'que bouem: Seianus ducitur vnco
Spectandus: gaudent omnes. quæ labra? quis illi
Vultus erat? nunquam, si quid mihi credis, amaui
Hunc hominem. sed quo cecidit sub crimine? quisnam
*Delator? quibus * indicijs? quo teste probauit?*
Nil horum: verbosa, & grandis epistola venit
*A Capreis: bene habet, * nil plus interrogo.* SED *quid*
Turba tremens? sequitur fortunam, vt semper, & odit
Damnatos. idem populus, si Nortia Tusco
Fauisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum. iam pridem, ex quo suffragia nulli
*Vendimus, * effugit curas. nam qui dabat olim*
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantùm res anxius optat,
Panē, & Circenses. perituros audio multos.
Nil dubium: magna est fornacula: pallidulus mi
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram.
Quàm timeo, victus ne pœnas exigat Aiax,
**Vt malè defensus! curramus præcipites, &,*
Dum iacet in ripa, calcemus Cæsaris hostem.
Sed videant serui, ne quis neget, & pauidum in ius
Ceruice adstricta dominum trahat. hi sermones
*Tunc de Seiano, secreta * hæc murmura vulgi.*
Vis'ne salutari sicut Seianus, habere
Tantundem, atque illi sellas donare curuleis?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis angusta Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldæo? vis certè pila, cohorteis,

*indicibus?
*non
*effudit
*Et Aiax, hoc est, periculũ est, ne multi sibi inferant manus, dũ citati ad causã dicendã desperent de salute, vtpute male sibi conscij.
*ad

Chal. Trasyllo mathematico Chaldæo vtebatur in primis Tiberius

Egre

Egregios equites,& castra domestica.quid ni
Hac cupias?& qui nolunt occidere quenquam,
Posse volunt. SED *quę præclara,& prospera tanti,*
Vt rebus lętis par sit mensura malorum?
Huius,qui trahitur,prętextam sumere mauis:
An Fidenarum,Gabiorum'que esse potestas,
Et de mensura ius dicere,vasa minora
Frangere pannosus vacuis Ædilis Vlubris?
Ergo quid optandum foret,ignorasse fateris
Seianum.nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes: numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata,vnde altior esset
Casus,& impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos,quid Pompeios euertit?& illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnáque Numinibus vota exaudita malignis.
AD *generum Cereris sine cæde,& vulnere pauci*
Descendunt Reges,& sicca morte tyranni.
Eloquium,ac famam Demosthenis, aut Ciceronis*
Incipit optare,& totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc vno partam colit asse Mineruam,
Quem sequitur custos angustę vernula capsę.
Eloquio sed vterque perit orator:vtrunque
Largus,& exundans letho dedit ingenij fons.
Ingenio manus est,& ceruix cæsa,nec vnquam
Sanguine caussidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam me Consule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere,si sic*
Omnia dixisset.ridenda poëmata malo,
Quàm te conspicuę diuina Philippica famę,
Volueris à prima quę proxima.sæuus & illum

Ædilis qui magistratus minimi erant, annonę,mensuris,& id genus præfecti.

Gen.Cereris. Plutonem.

*&,al.ac
Pueri Quinquatribus precãtur à Minerua eloquentiam,cùm plerunq.fit perniciosa.

O fort.carmen, quod Cicero cecinit cõiuratione Catilinæ oppressa.
*excludere,

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem frena theatri.
Dys ille aduersis genitus, fato que sinistro,

Demosthenes, μαχαιροποιοῦ filius, hausto veneno perijt.

Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladios que parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora misit.
Bellorum exuuiæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victæ'que triremis

*summa *arce,
Laudē quærere ex re bellica, laboris & calamitatis plenum,

*Aplustre, & * summo tristis captiuus in * arcu,*
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus, Graius'que, ac Barbarus induperator
Erexit: caussas discriminis, atque laboris
Inde habuit: TANTO *maior famæ sitis est, quàm*
Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, tituli que cupido
Hæsuri saxis cinerum custodibus: ad quæ

Ster. ficus, caprificus, quæ ex muris erumpēs saxa discutit.
Hannibalis insatiabilis imperādi cupiditas, sed miserabilis exitus.
*Percussa

Discutienda valent sterilis mala robora ficus:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in Duce summo
Inuenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
** Perfusa Oceano: Niloque admota tepenti.*
Rursus ad Aethiopum populos, alios'que elephantos
Additur imperiys Hispania: Pyrenæum
Transilit. opposuit natura Alpem'que, niuem'que:
Diduxit scopulos, & montem rupit aceto.
Iam tenet Italiam, tamen vltra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono Subura.

Luscū. nā fuit altero oculo captus in Apennini transitu.

O qualis facies, & quali digna tabella
Cùm Getula Ducem portaret bellua luscum.

Exitus

Exitus ergo quis est? ô gloria: vincitur idem
*Nempe, & in exsiliũ præceps *fugit, atque ibi magnus,*
Mirandus'que cliens sedet ad prætoria Regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladij, sed saxa dabunt, non tela, sed ille
Cannarum vindex, ac tanti sanguinis vltor
Anulus. i demens, & sæuas curre per Alpeis,
Vt pueris placeas, & declamatio fias.
Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis:
Æstuat infelix angusto limite mundi,
*Vt *Gyaræ clausus scopulis, paruáque Seripho.*
Cùm tamen à figulis munitam intrauerit vrbem,
Sarcophago contentus erit. MORS *sola fatetur,*
Quantula sint hominum corpuscula. creditur olim
Velificatus Athos, & quidquid Græcia mendax
Audet in historia: constratum classibus ijsdem,
Suppositum'que rotis solidum mare. credimus altos
Defecisse amneis, epotáque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen, qualis redijt Salamine relicta,
In Corum, atque Eurum solitus sæuire flagellis
Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
Mitius id sanè, quod non & stigmate dignum
**Credidit, huic quisquam vellet seruire Deorum?*
Sed qualis redijt? nempe vna naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da spatium vitæ, multos da Iupiter annos:
**Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.*
Sed quàm continuis, & quantis longa senectus

* abit.

Bithyno Regi, Prusiæ, ad quẽ confugerat.

Pell. iuue. Alexandro Macedoni, qui cũ infinitos esse mũdos audiret, me miserũ, inquit, qui ne vnum quidem adhuc cõsecutus sum.

*Gyari

Medo prand. Xerxis historiã vt fabulosam notat, quæ à Græcis prodita, multa portentosa continet.

Ennosig. Neptunum.

*Crederet.

Stulta vota longę vitę, cùm ea nihil sit miserius, & contrà.

*Hoc altius, cælumque tuens, hoc pallidus.

Plena malis: deformem, & tetrum ante omnia vultũ,
Dissimilem'que sui, deformem pro cute pellem,
Pendenteis'que genas, & taleis adspice rugas,

Tabraca, oppidũ Africæ, vbi magna est simiarum copia.

Qualeis vmbriferos vbi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuuenum discrimina: pulcrior ille
Hoc, atque ille alio: multum hic robustior illo.

*membra,

*Vna senum facies, cum voce trementia * labra,*
Et iam leue caput, madidi'que infantia nasi.
Frangendus misero gingiua panis inermi.
Vsqueadeo grauis vxori, gnatis'que, sibi'que,
Vt captatori moueat fastidia Cosso.
Non eadem vini, atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus iam longa obliuio: vel si

Ramex, q̃ Græcè [illegible] dicitur, ab eo, quòd venæ intumescant, atque intorqueantur.

Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et, quamuis tota palpetur nocte, iacebit.
An'ne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canities? quid, quòd merito suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus? adspice partis
Nunc damnum alterius. nam quæ cantante voluptas:
Sit licet eximius citharœdus, sit'ue Seleucus,

Aur. lac. tibicines, qui, vt ait Horatius, trahunt per pulpita vestem.

Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat, atque tubarum
Concentus? clamore opus est, vt sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quod nuntiet horas.
Præterea minimus gelido iam corpore sanguis
Febre calet sola: circumsilit agmine facto

Themison, quẽ heic mordet, vt bonus medicus commendatur à Cornel. Cels.

Morborum omne genus: quorum si nomina quæras,
Promtius expediam, quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit vno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos:

Pupillos: quot longa viros exsorbeat vno
Maura die, quot discipulos inclinet Amillus,
Percurram citiùs, quot villas possideat nunc,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luscis inuidet. huius
*Pallida labra cibum * capiunt digitis alienis.*
Ipse ad conspectum cenæ diducere rictum
Suetus, hiat tantùm: ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna. sed omni
Membrorum damno maior dementia: quæ nec
*Nomina seruorum, nec vultum * agnoscit amici,*
Cum quo præterita cenauit nocte, nec illos,
Quos genuit, quos eduxit. nam codice sæuo
Heredes vetat esse suos, bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Vt vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera gnatorum, rogus adspiciendus amatæ
Coniugis, & fratris, plenæ'que sororibus vrnæ.
Hæc data pœna diu viuentibus, vt renouata
Semper clade domus multis in luctibus, in'que
Perpetuo mœrore, & nigra veste senescant.
Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ.
Felix nimirum, qui tot per secula mortem
*Distulit, atque suos * iam dextra computat annos,*
Qui'que nouum toties mustum bibit. oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, cùm videt acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni,
Quisquis adest, socio, cur hæc in tempora duret,

Luscus qui altero oculo caret, qui Græcis μονόφθαλμος dicitur.
*accipiunt

Desipientia membrorum mutilatione grauior.
*noscit

Multa ferenda, etsi adsit bona valetudo.

A corn. Nestor enim tres hominum ætates vixisse creditur.
*in dextram

Quod facinus dignum tam longo admiserit æuo.
Hæc eadem Peleus, raptum cùm luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus venisset ad Vmbras
Assaraci magnis sollennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
Iliadum lacrymas, vt primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissáque Polyxena palla:
Si foret exstinctus diuerso tempore, quo iam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Euersa, & flammis Asiam, ferróque cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram summi Iouis, vt vetulus bos,
Qui domini cultris tenue, & miserabile collum
Præbet, ab ingrato iam fastiditus aratro.
Exitus ille vtcunque hominis: sed torua canino
Latrauit rictu, quæ post hunc* vixerat, vxor.*
Festino ad nostros, & Regem transeo Ponti,
Et Crœsum, quem vox iusti facunda Solonis*
Respicere ad longa iussit spatia vltima vitæ.
Exsilium, & carcer Minturnarúmque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc caussas habuere. quid illo ciue tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius vnquam,
Si circumducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalasset opimam,
Cùm de Teutonico vellet descendere curru?
Prouida Pompeio dederat Campania febreis
Optandas: sed multæ vrbes, & publica vota
Vicerunt. igitur fortuna ipsius, & vrbis
Seruatum victo caput abstulit. hoc cruciatu

Lentulus,

Alius Laërtes Vlysses pater, q errãte Vlysse te in agro macerabat, ac Ioué rogabat, vt animã e corpore educeret. auctor Homer.

Can. Hecuba Priami vxor in canẽ conuersa.
*quod
*vixerit
*iusti quẽ vox

Min. pal. vbi latuit C. Marius, vnde extractus est, & posteà exsul in Africa mendicauit.

Cum Põpeius Neapoli ægrotaret, vota publicè suscepta sunt in eius salutem, vt bello

Lentulus, hac pœna caruit, cecidit'que Cethegus
Integer, & iacuit Catilina cadauere toto.
Formam optat modico pueris, maiore puellis *
Murmure, cùm Veneris fanum videt anxia mater
Usque ad delicias votorum. cur tamen, inquit,
Corripias? pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit. cuperet Rutila Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. filius autem
Corporis egregij, miseros, trepidos'que parentes
Semper habet. RARA *est adeò concordia formæ,*
Atque pudicitiæ. sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas:
Prætereà castum ingenium, vultum'que modestum
Sanguine feruentem tribuat natura benigna,
Larga manu (quid enim puero conferre potest plus
Custode, & cura natura potentior omni?)
Non licet esse viros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. nullus ephebum
Deformem sæua castrauit in arce tyrannus:
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumosum, atque vtero pariter, gibbóque tumentem.
Nunc ergo iuuenis specie lætare tui, quem
Maiora exspectant discrimina. fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet, quascunque mariti
**Exigere irati: nec erit felicior astro*
Martis, vt in laqueos nunquam incidat. exigit autem
Interdum ille dolor plus, quàm lex vlla dolori
Concessit. necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus, quosdam mœchos & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter

civili & multis malis reseruatus videatur.

Virginia, virgo plebeia, quę ob pulcritudinem perijt, cæsa à patre, cum illam Appius Decẽuir stuprare vellet.

Si quis etiam benignitate naturæ sit castus & pudicus, tamen ob formã plerunque periclitatur.

*viris:

*Exigere ira potest:

Imitatio Horatiana ex secundo Sermo. Hic se præcipitẽ tecto dedit, ille flagellis ad mortem cæsus.

 Matrona:

Matrona: mox cùm dederit Seruilia nummos,
*Fiet & illius, quam non amat: * eruet omnem*
Corporis ornatum. quid enim vlla negauerit vdis
*Inguinibus, siue est hæc * Hippia, siue Catulla?*
Deterior totos habet illic fœmina mores.
*Sed casto quid forma nocet? quid profuit * olim*
Hippolyto graue propositum? quid Bellerophonti?
*Erubuit * nempe hæc, ceu fastidita, repulsa.*
Nec Sthenobœa minùs, quàm Cressa excanduit, & se
Concussere ambæ. MVLIER sæuissima tunc est,
Cùm stimulos odio pudor admouet. elige quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris vxor
Destinat. optimus hic, & formosissimus idem
Gentis patriciæ rapitur miser exstinguendus
Messallinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flameolo, Tyrius'que palam Genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo: veniet cum signatoribus auspex.
Hæc tu secreta, & paucis commissa putabas.
Non, nisi legitimè, vult nubere: quid placeat, dic:
Ni parêre velis, pereundum est ante lucernas.
Si scelus admittas, dabitur mora paruula, dum res
Nota vrbi, & populo contingat Principis aureis.
Dedecus ille domus sciet vltimus: intereà tu
*Obsequere imperio, si * tanti est vita dierum*
Paucorum. quidquid leuius, melius'que putaris,
Præbenda est gladio pulcra hæc, & candida ceruix.
Nil ergo optabunt homines? SI consilium vis,
Permittes ipsis expendere Numinibus, quid
Conueniat nobis, rebus'que sit vtile nostris.
Nam pro iucundis aptissima quæque dabunt Dij.
Carior est illis homo, quàm sibi. nos animorum

Impulsu

*eruet
*Opia,
*immo
*certè
Stenobœa vxor Prœti regis, quę Bellerophontē perdidit.
C. Silius formosissimus, vt scribit Tacit⁹, cùm in eum exarsisset Messalina Claudij vxor, coactus est dimissa vxore sua Claudio Hostiā profecto palàm Messallinā ducere: vnde mox re cognita, Silius interfectus est.
*tanti vita
Homo Dijs carior q̃ sibi ipsi.

Impulsu,& cæca,magnáque cupidine ducti,
Coniugium petimus,partum'que vxoris:at illis
Notum,qui pueri,qualis'que futura sit vxor.
** Vt tamen & poscas aliquid,voueas'que sacellis*
Exta,& candiduli diuina tomacula porci:
ORANDVM *est, vt sit mens sana in corpore sano.*
Fortem posce animum,& mortis terrore carentem:
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ,qui ferre queat quoscunque labores,
Nesciat irasci,cupiat nihil,& potiores
Herculis ærumnas credat,sæuos'que labores,
Et Venere,& cenis,& plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare. SEMITA *certè*
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.
NVLLVM *Numen* * *habes,si sit prudentia:sed te*
Nos facimus,Fortuna,Deam,cœlóque locamus.

*Attamē vt,al. Vt tamen vt,al. At tamen exposcas

Quid à Dijs potissimum petendum.

Vnica via ad beatam vitam per virtutem.

*abest,

SAT. XI. Ad Persicū amicum suum,quē frugali cōuiuio inuitarat,cōtra eos,qui exquisitiùs,lautiusque comissentur,q̄ facultates ferāt.

ATTICVS *eximiè si cenat,lautus habetur:*
Si Rutilus,demens.quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi,quàm pauper Apicius?omnis
Conuictus,thermæ,stationes,omne theatrum
De Rutilo.nam dum valida,ac iuuenilia membra
Sufficiunt galeæ,dum'que ardens sanguine fertur
Non cogente quidem,sed nec prohibente Tribuno
Scripturus leges,& regia verba lanistæ.
Multos porrò vides,quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli,
Et quibus in solo viuendi caussa palato est.
Egregius cenat,melius'que miserrimus horum,
Et citò casurus iam perlucente ruina.
Intereà gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretijs obstantibus: interius si

Attendas

Attendas,magis illa iuuant,quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est,peruiuram arcessere summam
Lancibus oppositis,vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile,sic veniunt ad Miscellanea ludij.
Refert ergo,quis hæc eadem paret:in Rutilo nam
Luxuria est,in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & à censu famam trahit.illum ego iure
Despiciam,qui scit quantò sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus:hic tamen idem
Ignoret,quantum ferrata distet ab arca
Sacculus è cælo descendit γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum,& memori tractandum pectore,siue
Coniugium quæras,vel sacri in parte Senatus
Esse velis.nec enim loricam poscit Achillis
Thersites,in qua se traducebat Vlysses
Ancipitem.seu tu magno discrimine caussam
*Protegere affectas:te consule,dic tibi * quis sis,*
Orator vehemens,an Curtius,an Matho. BVCCÆ
*Noscenda est mensura * tuæ, spectandáque rebus*
In summis,minimis'que:etiam cùm piscis emetur,
Nec mullum cupias,cùm sit tibi gobio tantùm
In loculis.quis enim te deficiente crumena,
Et crescente gula manet exitus,ære paterno,
Ac rebus mersis in ventrem,fænoris,atque
Argenti grauis, & pecorum, agrorum'que capacem?
Talibus à dominis post cuncta nouissimus exit
Anulus,& digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres,nec funus acerbum
Luxuriæ,sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerunque gradus:conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis consumitur.inde vbi paullum

Nescio

Miscel lud hoc est,absumtis opibus coguntur fieri ludij,& histriones, quales solēt conuenire in Miscellis ludis.

Apophthegma illud,inquit,nosce te ipsum,nō solùm ad corporis staturam, aut formā pertinet:sed ad omnia vitę officia, vt nihil supra vires attentes. è cœlo autem demissum putabatur,quòd esset in templo Apollinis Delphici aureis literis inscriptū, consecratumq.

*qui

*suæ

Nescio quid superest, & pallet fenoris auctor,
*Qui vertêre solum, Baias, & ad *ostia currunt.*
*Cedere nanque foro iam non * tibi deterius, quàm*
Esquilias à feruenti migrare Subura.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Mœstitia est, caruisse anno Circensibus vno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum, & fugientem ex vrbe pudorem.
Experiêre hodie, nunquid pulcerrima dictu,
Persice, non præstem vita, nec moribus, & re.
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes
Coram alijs dictem puero, sed in aure placentas.
Nam cùm sis conuiua mihi promissus, habebis
Euandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
*Hospes, & ipse tamen *contingens sanguine cælum:*
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hædulus, & toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti:
Qui plus lactis habet, quàm sanguinis, & montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia prætereà, tortó que calentia fino
Oua adsunt ipsis cum matribus, & seruata
Parte anni, quales fuerant in vitibus, vuæ:
Signinum, Syrium'que pyrum, de corbibus ijsdem
Æmula Picenis, & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquàm
Autumnum, & crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri iam luxuriosa Senatus
Cena fuit. Curius, paruo quæ legerat horto,
Ipse focis breuibus ponebat oluscula: quæ nunc

Squalidus

Impudentia nepotũ, qui cùm decoxerint, & ob æs alienum coguntur fugere, nihil curans.
*ostrea
*est

Accipiam te eo apparatu, qua Euander Herculem, & Æneã: nimirum frugaliter.
*contingit

Asparagus, herba, quam quidã corrudã vocãt, dicta à caulis asperitate, teste Varrone.

Hæc cena nostra, olim fuisset lauta: nã Curius Dentatus ipse herbis, & rapis nonnunquã vescebatur.

Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calida sapiat quid vulua popinæ.
Sicci terga suis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam festis seruare diebus,
Et natalicum cognatis ponere lardum,
*Accedente noua, si quam * dabat hostia, carne.*
Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
Castrorum imperijs, & Dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturiùs ibat,
Erectum domito referens à monte ligonem.
Cùm tremerent autem Fabios, durum'que Catonem,
Et Scauros, & Fabricios, rigidi'que seueros
Censoris mores etiam collega timeret:
Nemo inter curas, & seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Troiugenis factura, ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, & paruis frons ærea lectis
*Vile * coronati caput ostendebat * aselli,*
Ad quod lasciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
Vrbibus euersis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Vt phaleris gauderet equus, cælata'que cassis
Romuleæ simulacra feræ mansuescere iussæ
Imperij fato, & geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis, & hasta,
Pendentis'que Dei perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino
Omnia tunc: quibus inuideas, si liuidulus sis.
Templorum quoque maiestas præsentior, & vox

*daret

Frugalitas priscorum Romanorum.

Lecti olim non erant, vt nunc pretiosi, & fabrefacti.

*coronatæ

*asellæ,

Milites nō studebant tātùm supellectilis splēdori, quantùm armorum suorum cælaturis, & signis.

Tusc. cat. fictili: nam vasa Aretina præcipuè laudantur.

Nocte

Nocte ferè media, mediam'que audita per vrbem
*Litore ab * Oceani Gallis venientibus, & Dijs*
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latijs curam præstare solebat
Fictilis, & nullo violatus Iupiter auro.
Illa domi natas, nostráque ex arbore mensas
Tempora viderunt: hos lignum stabat in vsus,
*Annosam si fortè nucem * deiecerat Eurus.*
At nunc diuitibus cenandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Vnguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbeis
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu,
Iam nimios, capiti'que graueis. hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Anulus in digito quod ferreus. ergo superbum
Conuiuam caueo, qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas. adeò nulla vncia nobis
Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea: non tamen his vlla vnquam opsonia fiunt
Rancidula, haud ideo peior gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, & tota sonat vlmea cena Subura.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ
Nouit auis noster tirunculus, ac rudis omni

Tempore

*occiduo

Religio purior erat, & Dii magis propitii, tametsi minori apparatu colerentur.

*deiecerit

Syene, insula in Aethiopiç finibus, in qua magna vis elephantorum nascitur.

Tessellæ, tali, à tessera deflexũ.

Trypherus hic docebat artem structoriam in Subura, & secandi gestus cultro & ligneis ferculis repræsentabat.

Tempore,& exigua frustis imbutus ofellæ.
Plebeios calices,& paucis assibus emtos
Porriget incultus puer,atque à frigore tutus,
Non Phryx,aut Lycius,non à mangone petitus,
Quisquis erit,magno.cùm poscis,posce Latinè.
Idem habitus cunctis,tonsi, erecti que capilli,*
Atque hodie tantùm propter conuiuia pexi.
Pastoris duri est hic filius:ille bubulci
Suspirat longo non visam tempore matrem,
Et casulam,& notos tristis desiderat hædos.
Ingenui vultus puer,ingenui que pudoris,
Qualeis esse decet,quos ardens purpura vestit,
Nec pugillareis defert in balnea raucus
Testiculos,nec vellendas iam præbuit alas,
Crassa nec opposito pauidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit,diffusa in montibus illis,
A quibus ipse venit,quorum sub vertice lusit:
*Nanque vna,atque *eadē vini patria,atque ministri.*
*Forsitan exspectes,vt Gaditana * canoro*
Incipiat prurire choro,plausu'que probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
Iritamentum Veneris languentis,& acres
Diuitis vrticæ:maior tamen ista voluptas
Alterius sexus:magis ille extenditur,& mox
Auribus,atque oculis concepta vrina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus:audiat ille
Testarum crepitus cum verbis,nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet:ille fruatur
Vocibus obscenis,omni'que libidinis arte,
*Qui Lacedæmonium * pedemate lubricat orbem:*
Nanque ibi fortunæ veniam damus.alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus:hæc eadem illi

Omnia

* restique,al.capitu,tonsiq.cap.

Puerum simplicē, & modestū multis circūstātijs describit.

*eadem est
*canora

Gadit. Gaditanæ saltationes molles,& lasciuæ in conuiuijs adhibebantur, ad exhilarādos conuiuarum animos.

*pitylismate
[illegible] genus saltationis Laconicæ,in qua pedes in orbē ad

Omnia cùm faciant hilares, nitidí que vocantur.
Nostra dabunt alios hodie conuiuia ludos,
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, taleis versus qua voce legantur?
Sed nunc dilatis auerte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem: non fenoris vlla
Mentio, nec, prima si luce egressa, reuerti
Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat vxor,
Humida suspectis referens multitia rugis,
Vexatas' que comas, & vultum, aurem' que calentem.
Protinus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
*Pone * domum, & seruos, & quidquid frangitur illis,* *domū, seruos,
Aut perit: ingratos ante omnia pone sodaleis
*Intereà Megalesiacæ spectacula * mappæ,* *palmæ,
Idæum sollenne colunt, similis' que triumpho
Præda caballorum Prætor sedet, ac, mihi pace
Immensæ, nimiæ' que licet si dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum viridis quo colligo panni.
Nam si deficeret: mæstam, attonitam' que videres
Hanc vrbem. veluti Cannarum in puluere victis
Consulibus. spectent iuuenes, quos clamor, & audax
Sponsio, quos cultæ decet assedisse puellæ:
Spectent hoc nuptæ iuxtà recubante marito,
Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis:
Nostra bibat vernum contracta cuticula Solem,
Effugiat' que togam. iam nunc in balnea salua
Fronte licet vadas, quanquam solida hora supersit
Ad sextam. facere hoc non possis quinque diebus
Continuis: quia sunt talis quoque tædia vitæ

G *Magna.*

nates torquebātur: de qua Lucian⁹ in libello περὶ ὀρχήσεως.

Hortatur cōiuuam suū ad hilaritatem, & animi tranquillitatem omissis curis, & suspitionibus.

Viri. pā. factionis Prasinæ, cui fauebat bona pars ciuitatis.

Magna. VOLVPTATES *commendat rarior vſus.*

SAT. XII. Ad Coruinum, cui ſcribit, ſe ꝑ ſalute Catulli amici, q naufragus euaſerat, Dijs vota ſoluturũ, ac obiter in captatores teſtamentorũ, nominatim Næuium & Hiſtrũ Pacuuiũ, qui ex eo quæſtu ditati erant.

NATALI, *Coruine, die mihi dulcior hæc lux,*
Qua feſtus promiſſa Deis animalia ceſpes
Exſpectat: niueam Reginæ cadimus agnam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpeio ſeruata Ioui, frontem'que coruſcat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, & aræ,
Spargendus'que mero, quem iam pudet vbera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimilis'que affectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, & à grandi ceruix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrẽdáque paſſi
Nuper, & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus, & fulguris ictum
Euaſi, denſæ cælum abſcondẽre tenebræ
Nube vna, ſubitus'que antennas impulit ignis,
Cùm ſe quiſque illo percuſſum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
**Naufragium velis ardentibus. omnia fiunt*
Talia, tam grauiter, ſi quando poëtica ſurgit
Tempeſtas. genus ecce aliud diſcriminis: audi,
Et miſerere iterum, quanquam ſint cetera ſortis
Eiuſdem: pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiua teſtantur fana tabella
Plurima. pictores quis neſcit ab Iſide paſci?
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo.
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam,
Alternum puppis latus euertentibus vndis

Amici Catulli, vt paullò pòſt teſtatur.

*Auxilium Poet. ſurg. Tam ſæua fuit illa tẽpeſtas, quàm ea, quę à poëtis deſcribi ſolet, cũ per contẽtionẽ exaggerãt rem.

Arboris

Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem: decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum: adeò medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea sunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare volens etiam pulcerrima, vestem
Purpuream teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus, sed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adiuuat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, vrnæ cratêra capacem,
Et dignum sitiente Pholo, vel coniuge Fusci.
*Adde & bascaudas, & mille * escaria, multum*
Cælati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebus' que salutem?
N O N *propter vitam faciunt patrimonia quidam,*
Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt.
Iactatur rerum vtilium pars maxima: sed nec
Damna leuant. tunc, aduersis vrgentibus, illuc
**Decidit, vt malum ferro summitteret, ac se*
Explicat angustum, discriminis vltima quando
Præsidia afferimus, nauem factura minorem.
I N V N C, *& ventis animam committe, dolato*
Confisus ligno, digitis à morte remotus
*Quatuor, * ac septem, si sit latissima teda.*
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenæ
** Adspice sumendas in tempestate secureis.*
Sed postquàm iacuit planū mare, tempora postquàm
Prospera vectoris, fatum' que valentius Euro,

Alias, vesteis Bæticas, quæ ex natiua lana texebãtur, citra tinctoris operam.

*escalia, Emtor Ol. Philippus Amynthæ filius, qui Olynthū Thraciæ ciuitatē auro à Lasthene proditore redemit.

*Recidit,

*aut Dig. Alludit ad dictum philosophi cuiusdã, qui cùm audisset nauē triū digitorū esse crassitudine, tãtum, inquit, à morte absunt, qui nauigant.

*Accipe

 Et pe-

Et pelago, postquàm Parcæ meliora benigna
Pensa manu ducunt hilares, & staminis albi
*nec multum — *Lanificæ: modica* non multa fortior aura*
Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extensis, &, quod superauerat vnum,
Velo prora suo: iam deficientibus Austris,
Spes vitæ cum Sole redit: tum gratus Iulo,
Atque nouercali sedes prælata Lauino,
Conspicitur sublimis apex: cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
Et nunquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
Tyrrhenam'que Pharon, porrecta'que brachia rursus,
Quæ Pelago occurrunt medio, longéque relinquunt
Italiam non sic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: sed trunca puppe magister
Interiora petit Baianæ peruia cymbæ.
*ubi — *Tunc stagnante sinu gaudent* ibi vertice raso*
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri, linguis, animis'que fauentes,
Sertáque delubris, & farra imponite cultris,
Ac molleis ornate focos, glebam'que virentem:
Iam sequar, & sacro, quod præstat, rite peracto
Inde domum repetam, graciles vbi parua coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
*Hinc — **Heic nostrum placabo Iouem, Laribus'que paternis*
Thura dabo, atque omneis violæ iactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur festa lucernis.
**Nec suspecta tibi sint hæc, Coruine: Catullus,*
Pro cuius reditu tot pono altaria, paruos
*Neu — *Treis habet heredes. libet exspectare, quis ægram,*
Et clau-

Cand. Albã intelligit. quæ ab alba porca, quę triginta peperit fetus albos, & ipsa Alba denominata est. auctor Varro.

Ling. fauē. verba, quibus in sacris silentiũ indicebatur. sic Tibull. Lingua vir, mulierque faue.

Nemo suspicetur me id agere, vt captē hominem, nam orbus non est, neque admodũ locuples.

Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili. verùm hæc nimia est impensa: coturnix
**Nulla vnquam pro patre* cadet. sentire calorem* *Nullo *cadat
Si cœpit locuples Gallita, & Paccius, orbi:
Legitimè fixis vestitur tota tabellis* *libellis
Porticus. existunt qui promittant hecatomben. ἑκατόμβη, sacrificiũ, dictũ à numero boum: quod genus describit Iul. Capitolinus in vita Maximi, & Balbini.
Quatinus heic non sunt nec venales elephanti,
Nec Latio, aut vsquam nostro sub sidere talis
Bellua concipitur: sed furua gente petita
Arboribus Rutulis, & Turni pascitur agro
Cæsaris armentum, nulli seruire paratum
Priuato: siquidem Tyrio seruire solebant* *parere
Hannibali, & nostris Ducibus, Regi'que Molosso.
Horum maiores, & dorso ferre cohorteis,
Partem aliquam belli, & euntem in prœlia turmam.* *turbam.
Nulla igitur mora per Nouiũ, mora nulla per Histrũ
Pacuuium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante Lareis Gallitæ victima sacra,
Tantis digna Deis, & captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vouebit
De grege seruorum magna, & pulcerrima quæque Tanta est captatorũ improbitas, vt vel propriæ filiæ non parcãt, si per leges liceret, modò spes prædæ affulgeat.
Corpora, vel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet vittas, &, si qua est nubilis illi
Iphigeneia domi, dabit hanc altaribus, etsi
Non sperat tragicæ furtiua piacula ceruæ.
Laudo meum ciuem, nec comparo testamento
Mille rates: nam si Libitinam euaserit æger,
Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,* *Nattæ,
Post meritum sanè mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuuio breuiter dabit. ille superbus
Incedet victis riualibus. ergo vides quàm
Grande operæpretium faciat iugulata Mycenis.

Viuat Pacuuius, quæso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet, nec amet quenquam, nec ametur ab vllo.

SAT. XIII. Ad Caluinum, quẽ consolatur vehementer dolentem propter pecuniã ab eo, apud quẽ deposuerat, sibi abnegatam, dicẽs, non carere supplicio eũ, qui fidem nõ seruat. Nam vt maximè hominũ iudiciũ euadat talis, conscientiæ carnificinã nõ euadet.

D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBER V.

EXEMPLO *quodcunque malo committitur, ipsi*
Displicet auctori. prima est hæc vltio, quòd se
Iudice, nemo nocens absoluitur, improba quamuis
Gratia fallacis Prætoris vicerit vrnam.
Quid sentire putas omneis, Caluine, recenti
De scelere, & fidei violatæ crimine? sed nec
Tam tenuis census tibi contigit, vt mediocris
Iacturæ te mergat onus: nec rara videmus,
Quæ pateris. casus multis hic cognitus, ac iam
Tritus, & è medio Fortunæ ductus aceruo,
Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere maior.
Tu quamuis leuium minimã, exiguam'que malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi quòd non reddat amicus
Depositum. stupet hæc, qui iam post terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio Consule natus?
*Et *At nihil in melius tot rerum proficis vsu?*
Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix Fortunæ sapientia. DICIMVS *autem*
Hos quoque fœlices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum vita didicere magistra.

act. iug. detrectare, & frangi Fortunæ insultibus.

Quæ tam festa dies, vt cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæsitum, & partos gladio, vel pyxide nummos?
RARI *quippe boni: numero vix sunt totidem, quot*
Thebarum

Rari. alludit ad Græciæ sapien-

Thebarum portæ, vel diuitis ostia Nili.
Nona ætas agitur, peioráque sæcula ferri
Temporibus: quorum sceleri non inuenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.
Nos hominum, Diuum'que fidem clamore ciemus,
Quanto Fessidium laudat vocalis agentem
Sportula. dic senior bulla dignissime, nescis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moueat, cùm
Exigis à quoquam ne peieret, & putet vllis
Esse aliquod Numen templis, aráque rubenti?
Quondam hoc indigenæ viuebant more, priùs quàm
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens. tunc, cùm virguncula Iuno,
Et priuatus adhuc Idæis Iupiter antris.
Nulla super nubes conuiuia Cælicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis vxor
Ad cyathos, & iam siccato nectare tergens
Brachia Volcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus, nec turba Deorum
Talis, vt est hodie, contentáque sidera paucis
Numinibus miserum vrgebant Atlanta minori
Pondere. nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium, aut Sicula toruus cum coniuge Pluton.
Nec rota, nec Furiæ, nec saxum, aut vulturis atri
Pœna: sed infernis hilares sine Regibus Vmbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & maiores glandis aceruos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,

tes, qui numero septē fuere, vt Thebis portę, & Nili ostia.

Indigenæ, qui Græcè vocātur αὐτόχθονες.

Herc. vxor, Hebe, Iouis, & Iunonis filia, quæ cū Ganymede est Dijs à cyathis.

Profun: maris, quod sorte Neptuno obuenit.

Sāctitas priscæ vitæ, & probati mores.

Primáque par adeò ſacra lanugo ſenecta.
Nunc,ſi depoſitum non infitietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides,& Tuſcis digna libellis,
Quæque coronata luſtrari debeat agna.
Egregium,ſanctum'que virum ſi cerno,bimembri
Hoc monſtrum puero,& miranti iam ſub aratro
Piſcibus inuentis,& fœtæ comparo mulæ
Sollicitus,tanquam lapides effuderit imber,
*Examen'que apium longa * conſederit vua*
Culmine delubri,tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris,& lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilega.quid ſi bis centum perdidit alter
*Hoc arcana modo?maiorem tertius * illa*
Summam,quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
T A M *facile,& pronum eſt ſuperos contēnere teſteis,*
Si mortalis idem nemo ſciat.adſpice,quanta
Voce neget,quæ ſit ficti conſtantia vultus.
Per Solis radios,Tarpeiáque fulmina iurat,
Et Martis frameam,& Cirrhæi ſpicula vatis:
Per calamos venatricis,pharetram'que puellæ,
Per'que tuum pater Ægei Neptune tridentem:
Addit & Herculeos arcus,haſtam'que Mineruæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero & pater eſt,comedam,inquit,flebile gnati
Sinciput elixi,Pharióque madentis aceto.
Sunt qui in Fortunæ iam caſibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri
Natura voluente vices & lucis,& anni,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
**Eſt alius metuens,ne crimen pœna ſequatur:*

Tuſc.li quæ ex diſciplina Etruſca expietur: nã haruſpicina inuenta eſt in Etruria. oſtẽdit autẽ ſuo ſeculo monſtri eſſe ſimile, ſi quis fidem ſeruet: tanta eſt morum depravatio.

*conſiderit

*ille

Cirrhæ. vatis, Apollinis, qui in Cirrha Delphis vicino oppido colebatur.

Præpoſtera quorundã ſuperſtitio.

*Aſt

Hic

Hic putat esse Deos, & peierat, atque ita secum.
Decernat * *quodcunque volet de corpore nostro*
Isis, & irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel caecus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthisis, & vomicae putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
* *Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec*
Archigene. quid enim velocis gloria plantae
Praestat, & esuriens Pisaeae ramus oliuae?
Vt sit magna, tamen certè lenta ira Deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocenteis,
Quando ad me venient? sed & exorabile Numen
Fortasse experiar: solet his ignoscere. multi
Committunt eadem diuerso crimina fato:
Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema.
Sic animum dirae trepidum formidine culpae
Confirmant. tunc te sacra ad delubra vocantem
Praecedit, trahere immo vltro, ac vexare paratus.
Nam cùm magna malae superest audacia caussae,
Creditur à multis fiducia. mimum agit ille,
Vrbani qualem fugitiuus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, vt Stentora vincere possis,
Vel potiùs quantum Gradiuus Homericus. audis
Iupiter haec, nec labra moues, cùm mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aëneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus, & sectum vituli iecur, albáque porci
Omenta? vt video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuam'que Bathylli.
Accipe quae contrà valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia, non Epicurum

*quęcunque

*Nec dubitat landas, Lad. expeditus pauper, & sanus, qualis fuit cursor ille.

For. verba sunt eius, qui flagitium admisit.

Mim. fabulam in qua introducitur seruus clamore mirabili.

Stat. Bath. pueri Samij, quae à Polycrate directa fuit citharoedico ornatu. Is fuit qui ab Anacreonte poëta etiam dilectus fuit, vt testatur Horatius.

*Suscipit
*melioribus

*Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubij medicis * maioribus ægri:
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma:
Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno,
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera. nemo dolores
Fingit in * occasu, vestem deducere summam

*hoc casu

Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querela:
Si decies lectis diuersa in parte tabellis
Vana superuacui dicunt cheirographa ligni,
Arguit ipsorum quos littera, gemmáque princeps
Sardonychus, loculis quæ custoditur eburnis:

χειρόγραφα, schedæ propria manu conscriptæ, quib. nos creditori obligamus.

Te nunc delicias extra communia censes
Ponendum: quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ouis.
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina. confer
Conductum latronem, incendia sulfure cœpta,
Atque dolo, primos cùm ianua colligit igneis:
Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis, & populorum
Dona, vel antiquo positas à Rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat in aurati femur Herculis, & faciem ipsam
Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet solitus totum conflare Tonantem?

Rub. donaria, quæ propter vetustatem ipsam meritò religiosa haberi debebant.

Confer & * artifices, mercatorem'que veneni,

*artificem

Et dedu-

Et deducendum corio bouis in mare, cum quo
Clauditur aduersis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus vrbis
Vsque à Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit vna domus. paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquàm illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso maiorem infante mamillam?
Cærula quis stupuit Germani lumina, flauam
Cæsariem, & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quòd hæc illis natura est omnibus vna.
Ad subitas Thracum volucres, nubem'que sonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis:
Mox impar hosti, raptus'que per aëra curuis
Vnguibus à sæua fertur grue. si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiere: sed illic,*
Quanquam eadem assiduè spectentur prœlia, ridet
Nemo, vbi tota cohors pede non est altior vno.
Nulla'ne periuri capitis, fraudis'que nefandæ
Pœna erit? abreptum crede hunc grauiore catena
Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. manet illa tamen iactura, nec vnquam
Depositum tibi sospes erit: sed corpore trunco
Inuidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At vindicta, bonum vita iucundius ipsa.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut leuibus videas flagrantia caussis.
Quantulacunque adeò est occasio, sufficit iræ.
Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulci'que senex vicinus Hymetto,

Gall. Rutilius Gallic⁹ sub Domitiano præfe-ctus vrbis.

Infant. mamil. in Meroë insula feminæ mammas habent infantibus pares, vt testatur Pōponius Mela.

*quatiaris, &c

Sapiētis est, nolle se vlcisci cùm possit, quanquā grauiter læsus.

Senex Socrates, cuius patientia multis exēplis probata est.

Qui

Qui partem acceptæ sæua inter vincla cicutæ
Accusatori nollet dare: plurima fœlix
Paullatim vitia, atque errores exuit omneis
Prima docens rectum sapientia: quippe minuti
Semper, & infirmi est animi, exigui que voluptas
Vltio. continuò sic collige, QVOD vindicta
Nemo magis gaudet, quàm fœmina. cur tamen hos tu
Euasisse putes: quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit
Occultum quatiente* animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo sæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Rhadamãthus,
Nocte, diéque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates.
Haud impunitum quondam fore, quòd dubitaret
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ Numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, verám que probauit:
Exstinctus tota pariter cum prole, domóque,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
NAM scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet. cedò, si conata peregit?
Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat,
Faucibus* vt morbo siccis, inter' que molareis
Difficili crescente cibo. sed vina misellus
Exspuit: Albani veteris pretiosa senectus
Displicet. ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte breuem si fortè indulsit cura soporem,

Conscientia facis graue suppliciũ est sonub.

*animum, al. quatiés animos terrore

Pyth. Historiã de Glauco Lacedæmonio prolixè tractat Herodotus li. 6. quã heic poëta obiter indicauit.

Pœna, qua laborant ij, qui sibi sunt malè conscij, aut certè mali aliquid versant in animo.

*&

Et toto

Et toto versata toro iam membra quiescunt:
Continuò templum, & violati Numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus vrget,
Te videt in somnis. tua sacra, & maior imago
Humana turbat pauidum, cogit' que fateri.
Hi sunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent.*
Cùm tonat: exanimes primo quoque murmure cæli.
Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
Proxima, tempestas: velut hoc dilata sereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt à Numine: saxa Deorum
Hæc, & tela putant. pecudem spondere sacello
Balantem, & Laribus cristam promittere Galli
Non audent. QVID *enim sperare nocentibus agris*
Concessum? vel quæ non dignior hostia vita?
MOBILIS, *& varia est ferme natura malorum.*
Cùm scelus admittunt, superest constantia: quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus. TAMEN *ad mores natura recurrit*
Damnatos, fixa, & mutari nescia. NAM *quis*
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem?*
Quisnam hominũ est, quem tu contẽtum videris vno
Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, & nigri patietur carceris vncum,
Aut maris Aegæi rupem scopulos' que frequentes
Exsulibus magnis. pœna gaudebis amara
Nominis inuisi, tandem' que fatebere lætus
Nec surdum, nec Teiresiam quenquam esse Deorum.

Ma. huma. venerabili, & diuina specie, vt Sueton. in Clodio.
*fulmina

Lateris dolo. quem Græci πλευρῖτιν aplant.

Qui semel assueuit vitijs, nõ facilè se posteà ab illis abstinere potest, donec pendeat, aut stranguletur.
*pudorem?

PLVRI-

SAT. XIIII
Ad Fuscinū, in parētes qui liberos suos sceleratis moribus corrumpant, quos optimis exēplis debebāt formare, & prouocare ad meliora.

Plurima sunt, Fuscine, et fama digna sinistra,
Et, quod maiorum, vitio, sequitur'que minores,
Et nitidis maculam, ac rugam figentia rebus,
Quae monstrant ipsi pueris, tradunt'que parentes.
Si damnosa senem iuuat alea: ludit & heres
Bullatus, paruóque eadem mouet arma fritillo.
Nec de se meliùs cuiquam sperare propinquo
Concedit iuuenis: qui radere tubera terrae,
Boletum condire, & eodem iure natanteis
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monstrante gula. cùm septimus annus
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cenare paratu
Semper, & à magna non degenerare culina.

Filij non docētur humanitatē, & clemētiā: sed potiùs crudelitatē, & tyrānidē in seruos.
*Insaeuite
*Rutulus,
*Polyphemus.
*Tunc

Mitem animum, & mores modicis erroribus aequos
Praecipit, atque animos seruorum, & corpora, nostra
Materia constare putat, paribus'que elementis?
** An saeuire docet * Rutilus: qui gaudet acerbo*
Plagarum strepitu, & nullam Seirena flagellis
*Cōparat Antiphates trepidi Laris, ac * Polyphemus?*
**Tum felix, quoties aliquis tortore vocato*
Vritur ardenti duo propter lintea ferro.

Afficiunt, delectāt, hoc quidē in loco: est autē verbū mediū.

Quid suadet iuueni laetus stridore catenae,
Quem mirè afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? exspectas, vt non sit adultera Larga
Filia: quae nunquam maternos dicere moechos
Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,
Vt non ter decies respiret? conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante pusillas
*Implet, & ad * moechum dat eisdem ferre cinaedis.*
Sic natura iubet: velociùs, & citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis

*moechos
Natura faciles sumus ad vitia.

Cùm subeant animos auctoribus. vnus, & alter
Forsitan hæc spernant iuuenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnis huiusce: etenim vel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac prauis omnes sumus, & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus vsquam.
NIL *dictu fœdum, visú que hæc limina tangat,*
Intra quæ puer est: procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
MAXIMA *debetur puero reuerentia. si quid*
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos:*
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
Nam si quid dignum Censoris fecerit ira,
Quandoquidem similem tibi se non corpore tantùm,
*Nec vultu dederit, morum * quoque filius, & cùm*
Omnia deteriùs tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatem' que parentis,
Cùm facias peiora senex, vacuum' que cerebro
Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat.?
Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.
Verre pauimentum: nitidas ostende columnas.
Arida cùm tota descendat aranea tela.
Hic lauet argentum: vasa aspera tergeat alter.
*Vox domini * fremit instantis, virgam' que tenentis.*
Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino

Atria

Titan Prometheus Iapeti filius Titani nepos.

Ad deteriora faciles sumus nostra spōte: quēadmodū ꝓbat exemplū, quod Catilinas, & seditiosos vbique facilè inuenias: Brutum aut Catonē, non ita.

*non

*quòd

Cucurbita phreneticis solet admoueri, occipitio inciso, cucurbitula, si neque mens constet, neque somnus accedat, auctor Corn. Celsus.

*fremat

Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus, & tamen vno
Semodio scobis hæc emendat seruulus vnus:
Illud non agitas, vt sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum, vitióque carentem?
Gratum est, quòd patriæ ciuem, populóque dedisti,
Si facis, vt patriæ sit idoneus, vtilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimũ enim intererit, quib. artibus, & quib. hũc tu
Moribus instituas. serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem sumtis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento, & canibus, crucibúsque relictis,
Ad fœtus properat, partem'que cadaueris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & se
Pascentis, propria cùm iam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream famulæ Iouis, & generosæ
In saltu venantur aues: tunc præda cubili
Ponitur: inde autem, cùm se matura leuabit
Progenies stimulante fame, festinat ad illam,
*Quam * primùm rupto prædam * gustauerit ouo.*
*Ædificator erat * Centronius, &, modò curuo*
Litore Caietæ, summa nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis, longéque petitis
Marmoribus, vincẽs Fortunæ, atque Herculis ædem:
Vt spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
Fregit opes, nec parua tamen mensura relictæ
Partis erat: totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore villas.
Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,

Pulcrum est gignere pueros, si ita educantur, vt reipubl. sint vtiles.

Vt ciconiarum pulli à teneris assuefacti colubris vescuntur, sic liberi tales euadũt, quales à parẽtibus instituuntur.

*primam
*gustauerat
Gur. lit Sunt q putent Iuuenalem allusisse ad nomen Caietę: nam curua caietas Lacones appellant. auctor Strabo.
*Ceconius, al. Ciconius, al. Centonius.

Nil

*Nil præter nubes, & cæli * Numen adorant.*
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

*lumen
In superstitionẽ Iudæorũ occasione sumta à patribus superstitiosis, q filios suo exemplo in Iudaismum inducunt.

Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti:
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in caussa: cui septima quæque fuit lux
Ignaua, & partem vitæ non attigit vllam.
Sponte tamen iuuenes imitantur cetera: solam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
FALLIT *enim vitium specie virtutis, & vmbra,*

Fallit enim iuxta illud, Decipimur specie recti.

Cùm sit triste habitu, vultúque, & veste seuerum,
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
*Tanquam parcus homo, & rerum * tutela suarum*

*voce
*cautela

Certa magis, quàm si fortunas seruet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus. adde quòd hũc, de
*Quo loquor, egregium populus putat, atque * verendũ*
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
*Sed crescunt quocunque * modo, maioráque fiunt*

Ponticus, qui apud Colchos seruabat aureũ vellus à Phryxo suspensum.
*verendi, id est, verecundæ actionis.
*malo,

Incude assidua, semper'que ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit auaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putant: iuuenes hortatur, vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.

Secta à sequendo, quę propriè est philosophorum. auctor Seneca.

Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
*Imbuit, & cogit * minimas ediscere sordes:*
Mox acquirendi docet insatiabile votum.

* nimias

Seruorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriẽs: neque enim omnia sustinet vnquã
Mucida cærulei panis consumere frusta,

Minutal, condimẽti genus qđ ex rebus minutim concisis cõficiebatur.
*concham

Hesternum solitus medio seruare minutal
Septembri, necnon differre in tempora cenæ
Alterius, concham æstiui cùm parte lacerti*
Signatam, vel dimidio, putri que siluro,
Filáque sectiui numerata includere porri,

De ponte, mendicus: nã in põtibus mendicãt stipem.
*quid
*egentis

Inuitatus ad hac aliquis de ponte negabit.
*Sed * quò diuitias hac per tormenta coactas,*
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris, egenti viuere fato?*
Intereà pleno cùm turget sacculus ore,
CRESCIT *amor nũmi, quãtum ipsa pecunia crescit,*
Et minùs hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cùm rus non sufficit vnum,
Et proferre libet fineis, maior que videtur,

Seges, à ferẽdo, est fruct⁹, & terra, quæ seritur.

Et melior vicina seges. mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliua.
Quorùm si pretio dominus non vincitur vllo,
Nocte boues macri, lassóque famelica collo

*Iumenta

** Armenta ad virideis huius mittuntur aristas,*
Nec priùs inde domum, quàm tota noualia sæuos
In ventres abeant, vt credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quàm multi talia plorent,
Et quot venaleis iniuria fecerit agros.

*quàm
Tunicã, verba auari, qui iuxta illud Horatij, populus me exsibilat, ait, at mihi plaudo ipse domi.

Sed qui sermones? quæ fœda buccina famæ?*
Quid nocet hoc, inquit. tunica mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur:
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.

Mox

Mox etiam fractis ætate: ac Punica passis
Prœlia, vel Pyrrhum immanē, gladios'que Molossos,
Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus merces ea sanguinis, atque laboris.
Nullis visa vnquam meritis minor, aut ingratæ*
Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbam'que casæ: qua feta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, vnus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe, vel sulco redeuntibus altera cena
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum caussæ, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm sæua cupido
Indomiti census. nam diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri. SED *quæ reuerentia legum,*
Quis metus, aut pudor est vnquam properātis auari?
Viuite contenti casulis, & collibus istis
O pueri Marsus dicebat, & Hernicus olim,
Vestinus'que senex: panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc Numina ruris,
Quorum ope, & auxilio gratæ post munus aristæ,
Contingunt homines veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summouet Euros
Pellibus inuersis. peregrina, ignotáque nobis
Ad scelus, atque nefas, quodcunq. est, purpura ducit.*
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus iuuenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe puer, vigila, caussas age, perlege rubras*

Ex priscorum frugalitate ostēdit tēporis sui fastum, et auaritiā, nā cū ætate, & bello iam cō fecti essent, bene secū agi putabant, si vno, aut altero iugero agri donarētur.

*haud

Non facilè potest, quispiam iustè, & citò ditescere.

Cuiusmodi preceptis veteres liberos suos exhortati sint.

*quæcunque Ambitio, caussā omniū scelerū.

*puer vigil, ac

Vitem. Centurionis munus, qui vitẽ gestat.

Maiorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, nares'que pilosas
Annotet, & grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat. aut, longos castrorum ferre labores

Sol si nõ sis animosus in bello.

Si piget, & trepido soluunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Vllius subeant ablegandæ Tiberin vltra,

*Neu

**Nec credas ponendum aliquid discriminis inter*
Vnguẽta, & corium. LVCRI *bonus est odor ex re*
Qualibet. illa tuo sententia semper in ore

Sent. poëtę Ennij, cuius est versus ille, Vnde habeas, &c.

Versetur, Dijs, atque ipso Ioue digna, poëta.
VNDE *habeas quærit nemo, sed oportet habere.*

*pueris vetulæ

*Hoc monstrant * vetulæ pueris poscentibus assem:*
Hoc discunt omnes ante alpha, & beta puellæ.
Talibus instantem monitis quemcunque parentem

Quid opus est iuuentutem instiges, cùm per se ad vitia sit procliuis, & te in ea re facilè superabit.

Sic possum affari. dic ô vanissime, quis te
Festinare iubet? meliorem præsto magistro
Discipulum. securus abi, vinceris, vt Aiax
Præterijt Telamonem, vt Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris: nondum impleuere medullas
Natiua mala nequitiæ: cùm pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet periuria summa
Exigua, Cereris tangens aram'que, pedem'que.

Quib. dig. quasi dicat, aconito infectis feminis, vel tactu præsentissimo veneno, auctor Plinius.

*putas,

Elatam iam crede nurum, si limina vestra
Mortifera cum dote subit. quibus illa premetur
Per somnum digitis! nam quæ terráque mari'que
*Acquirenda * putes, breuior via conferet illi.*
NVLLVS *enim magni sceleris labor. hac ego nunquã*

Mandaui

Mandaui, dices olim, nec talia suasi:
Mentis caussa malæ tamen est, & origo penes te.
Nam quisquis magni census præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem si reuoces, subsistere nescit,
Et te contemto rapitur, metis'que relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeò indulgent sibi latiùs ipsi.
Cùm dicis iuueni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollat'que propinqui:
Et spoliare doces, & circumscribere, & omni
Crimine diuitias acquirere, quarum amor in te est.
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore! quantū*
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus:
In quarum sulcis legiones dentibus anguis*
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella capessunt*
Continuò, tanquam & tubicen surrexerit vnà!
Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
Flagrantem latè, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidum'que magistrum
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed graue tardas
Exspectare colos. morieris stamine nondum*
Abrupto. iam nunc obstas, & vota moraris:*
Iam torquet iuuenem longa, & ceruina senectus.
Ocyus Archigenē quære, atq. eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas. medicamē habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat aut pater, aut Rex.
Monstro voluptatem egregiam: cui nulla theatra,

Et qui. Quidā putant hūc versum esse nothū.

Cùm pater stultum esse ait beneficiū amico præstare, in caussa est, vt filius sordidus fit.

*amor

Menœceus Thebanus qui ex oraculi monitu pro salute patriæ sponte se transfixit, & in medias hostium acies coniecit, vt scribit Papinius lib. xj. Theb.

*quorum

*capescunt

*colus.

*sed

Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
*Si * spectas quanto capitis discrimine * constant*
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, & ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars vltor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit seruare suas. ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
*Corpora, quique * solent rectum descendere funem,*
Quàm tu, Corycia semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus, & Austro,
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis:
Qui gaudes pingui antiquæ de litore Cretæ
Passum, & municipes Iouis aduexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque, famemque
Illa reste cauet: tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius adspice portus,
Et plenũ magnis trabibus mare: plus hominũ est iam
In pelago. veniet classis quocunque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Getuláque tantùm
Æquora transiliet: sed longè Calpe relicta,
Audiet Herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæpretium est, vt tenso folle reuerti
Inde domum possis, tumidáque superbus aluta
Oceani monstra, & iuuenes vidisse marinos.
Non vnus menteis agitat furor: ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni:
Hic boue percusso mugire Agamemnona credit,
*Aut Ithacum. parcat tunicis licet, atque * lacernis,*
Curatoris eget, qui nauem mercibus implet

Ad sum-

*spectes *constet

Cast. apud mensarios, qui in foro erãt, vbi erat ædes Castoris, & Pollucis.

*solet

Cory. peiratica, quales sunt Cilices.

Passum, vini genus, qđ ex Creta potissimum mittebatur: fit autẽ ex vuis ad Solem passis, & arefactis, vnde nomen habet.

Cùm multæ sint insaniæ genera, sua quadam insania laborat auarus.

*lacernis

Ad summum latus, & tabula distinguitur vna,
Cùm sit caussa mali tanti, & discriminis huius
Concisum argentum in titulos, facies'que minutas.
Occurrunt nubes, & fulgura: soluite funem
Frumenti dominus clamat, piperis'que * *coëmtor.*
Nil color hic cæli, nil fascia nigra minatur:
Æstiuum tonat. infelix, * *ac forsitan ipsa*
Nocte cadet fractis trabibus, fluctùque * *premetur*
Obrutus, & Zonam læua, morsu'que tenebit.
Sed, cuius votis modò non suffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila voluit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguus'que cibus, mersa rate naufragus assem
Dum rogat, & picta se tempestate tuetur.
Tantis parta malis, cura maiore, metúque
Seruantur. MISERA *est magni custodia census.*
Dispositis prædiues hamis vigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, signis'que suis, Phrygiáque columna,
Atque ebore, & lata testudine. dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, atque eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander, testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum Numē * *habes, si sit prudentia: sed te*
Nos facimus, Fortuna, Deam. mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam,
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt antè Penates.

*vda

Concis. ἐπίσημα, pecuniæ quæ varijs titulis, & imaginibus signatur.

*coëmti.

*an

*minetur

Zonā, crumenulam, in qua aurum recōdebāt, & ea se præcingebant.

Alexāder viditi Diogenē se feliciorem, qui nihil cuperet, cū ipse vno mūdo non esset contētus.

*abest,

*dicet.

*Nunquam aliud natura, aliud sapientia * dicit.*
Acribus exemplis videor te claudere. misce
Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam
Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit, extendit'que labellum:
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum impleui gremium, si panditur vltrà:
*Nec * Cræsi fortuna vnquam, nec Persica regna*
Sufficient animo, nec diuitiæ Narcissi,
Induisit Cæsar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperijs vxorem occidere iussus.

Othon. qui tulerat legem, ne quis sederet in quatuordecim gradibus, nisi q quadringēta sestertia haberet.

*Rosci

SAT. XV. Ad Volusiū Bithynicū, de immanitate, & superstitione Ægyptiorū, qui præpostera religione feras colūt, homines iugulant: ferinis carnibus abstinent, humanis vescuntur.

*æluros. al. Illi, hi, illi

QVIS nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc: illa pauet saturam serpentibus ibim.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant vbi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
*Illic * cæruleos, hîc piscem fluminis, illic*
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum, & cepe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas genteis, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina. lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa. nefas illic fœtum iugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. attonito cùm
Tale super cenam facinus narraret Vlysses
Alcinoo, bilem, aut risum fortasse quibusdam
Mouerat, vt mendax aretalogus. in mare nemo
Hunc abicit, sæua dignum, veráque Charybdi
Fingentem immaneis Læstrygonas, & Cyclopas?
Nam citiùs Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyanes, plenos & tempestatibus vtreis

Ea quæ Vlysses narrabat Alcinoo, etsi fabulosa erant, tamen minus erāt atrocia, quàm quod narrabo.

Crediderim

Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phaaca putauit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyraa temētum duxerat vrna:
Solus enim hoc Itacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper Consule Vinco
Gesta super calida referemus mœnia Copti,
*Nos vulgi * scelus, & cunctis grauiora cothurnis.*
Nam scelus à Pyrrha, quanquam omnia syrmata voluas,
Nullus apud tragicos populus facit. accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit æuo.
Inter finitimos vetus, atque antiqua simultas:
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus:
Ardet adhuc Compos, & Tentyra. summus vtrinque
*Inde furor * vulgo, quòd Numina vicinorum*
Odit vterque locus, cùm solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus, ac Ducibus: ne
Lætum, hilarem'que diem, ne magna gaudia cenæ
Sentirent positis ad templa, & compita mensis,
Peruigili'que toro, quem nocte, ac luce iacentem
Septimus intereà Sol inuenit. horrida sanè
Ægyptus: sed luxuria, quantum ipse notaui,
*Barbara famoso non cedit * turba Canopo.*
Adde quòd & facilis victoria de madidis, &
Blæsis, atque mero titubantibus. inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Vnguenta, & flores, multa'que in fronte corona:
Hinc ieiunum odium. sed iurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus: hac tuba rixæ.

Coptus, cōmune Arabum; & Ægyptiorum emporium.

*scelere,

Odiū inter Aegyptios ob religionē. Nā qui Cōbi habitant, crocodilum colunt: qui verò Tentyram, accipitrem.

*vulgi,

*ripa

Canop. vbi tēplum erat Serapidis, ad cuius sacra magna vis hominum confluebat nō sine nequitia.

*Dein

** Dehinc clamore pari concurritur,& vice teli*
Sæuit nuda manus,paucæ sine vulnere malæ
*Vix cuiquam,aut * nulli toto certamine nasus*
Integer.adspiceres iam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies,& hiantia ruptis
Ossa genis,plenos oculorum sanguine pugnos.

Contentionem illam iocum arbitrātur,nisi aliquot pereant.

Ludere se credunt ipsi tamen,& puerileis
Exercere acies,quòd nulla cadauera calcent,
Et sanè quòd tot rixantis millia turbæ
Sic viuunt omnes.ergo acrior impetus,& iam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere,domestica seditione

*qualeis & Turnus,Aen.xj. Aiax in Hectorem Iliad.vij.et Diomedes,in v. saxū miræ magnitudinis in Aeneam misit.

Tela.nec hunc lapidem, quali se Turnus, & Aiax,*
Et quo Tydeides percussit pondere coxam
Æneæ:sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles,& nostro tempore natæ.
Nam genus hoc viuo iam decrescebat Homero.
TERRA *malos homines nunc educat,atque pusillos.*
Ergo Deus quicunque adspexit,ridet,& odit.

*deuerticulo

*A * diuerticulo repetatur fabula.postquàm*

*pugnas inferre

Subsidijs auctis pars altera promere ferrum
*Audet,& infestis * pugnam instaurare sagittis:*

*fuga

*Terga * fuga celeri præstantibus omnibus instant,*

Palm. quę & in Aegypto, vbi Tentyra est, plurima prouenit.

Qui vicina colunt vmbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur heic quidam, nimia formidine cursum
Præcipitans,capitur'que: ast illum in plurima sectum
Frusta,ac particulas, vt multis mortuus vnus
Sufficeret,totum corrosis ossibus edit
Victrix turba,nec ardenti decoxit aëno,
Aut verubus:longum vsque adeò,tardum'que putauit

Exaggeratio sceleris.

Exspectare focos,contenta cadauera crudo.

*Hete

**Hinc gaudere libet,quod non violauerit ignem,*

Quem

Quem summa cæli raptum de parte Prometheus
Donauit terris. elemento gratulor, & te
Exsultare reor. sed qui mordere cadauer
Sustinuit, nihil vnquam hac carne libentiùs edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima voluptatem gula senserit. vltimus autem
Qui stetit absumto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, vt fama est, alimentis talibus vsi

Vascones à Sertorio obsessi, ne fidem Pop. Ro. violarent, cadaueribus vescebãtur, dum fame vrgerentur, vt scribunt Plutarchus, & Appianus.

Produxere animas: sed res diuersa, sed illic
Fortunæ inuidia est, bellorumq́ue vltima, casus
Extremi, longæ diræ obsidionis egestas.
Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi. sicut modò dicta mihi gens
Post omneis herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem, ac maciem, & tenueis miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. quisnam hominũ veniam dare, quis'ue Deorũ
Viribus abnuerit dira, atque immania passis,
*Et quibus * ipsorum poterant ignoscere Manes,*

*illorum

Quorum corporibus vescebantur? melius nos
Zenonis præcepta monent. nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. sed Cantaber vnde

Zeno, qui pro vita tuenda ab honesto recedẽdum nõ putat.

Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, nostrásque habet orbis Athenas.
Gallia caussidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.

Thule, insula vltima ad Septentrionẽ: nunc Islandia dicitur.

Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atque fide sed maior clade Saguntus.
Tale quid excusat: Mæotide sæuior ara
Aegyptus. quippe illa nefandi Taurica sacri

Mæot. Taurica regio in Chersoneso ad ostia

Inuentrix,

Mæotidis sita est, vbi Dianæ immolabantur hospites.

Inuentrix,homines,vt iam quæ carmina tradunt
Digna fide credas,tantùm immolat:vlterius nil,
Aut grauius cultro timet hostia.quis modò casus
Impulit hos?quæ tanta fames,infestáque vallo
Arma coëgerunt,tam detestabile monstrum
Audere?an'ne aliam terra Memphitide sicca
Inuidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri,nec Britones vnquam,
**Sauromatǽque truces,aut immanes Agathyrsi,*
Hac sæuit rabie imbelle,& inutile vulgus,
Paruula fictilibus solidum dare vela phaselis,
Et breuibus pictæ remis incumbere testæ.
Nec pœnam sceleri inuenies,nec digna parabis
Supplicia his populis,in quorum mente pares sunt,
Et similes,ira,atque fames.mollissima corda
Humano generi dare se natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit.hæc nostri pars optima sensus.*
Plorare ergo iubet caussam lugentis amici,*
Squaloremque rei,pupillum ad iura vocantem
Circumscriptorem,cuius manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus,cùm funus adultæ
Virginis occurrit,vel terra clauditur infans,
*Et minor igne rogi.quis enim bonus,*aut face dignus*
Arcana,qualem Cereris vult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credat mala?separat hoc nos
A grege mutorum,atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium,diuinorúmque capaces,
Atque exercendis,capiendísque artibus apti
Sensum à cælesti demissum traximus arce,
Cuius egent prona,& terram spectantia.mundi
Principio indulsit communis conditor illis

* Sauromatæ sie Saur. Græcis sunt ij qui Latinè Sarmatæ vocantur.

Natura ad humanitatem nascimur.

*intima

*casum dicētis

*&

Minor igne.iunior quàm qui cremari metueret.Nam scribit Plin. lib. vij priscis fuisse morem,hominē, priùs,quàm edito dente,nō cremari.

Tantùm

Tantùm animas, nobis animũ quoque, mutuus vt nos
Affectus petere auxilium, & præstare iuberet,
Dispersos trahere in populum, & migrare vetusto
De nemore, & proauis habitatas linquere siluas:
Ædificare domos, Laribus coniungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos* — *limite
Vt coll ita daret fiducia: protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem,
Communi dare signa tuba, defendier iisdem
Turribus, atque vna portarum claue teneri.
Sed iam serpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam
Exspirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sæuis inter se conuenit vrsis.
Ast homini ferrum lethale incude nefanda
Produxisse parum est, cùm rastra, & sarcula tantùm
Assueti coquere, & marris, ac vomere lassi
**Nescierint primi gladios *excudere fabri.*
Adspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem: sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi. quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras: cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquã homine, & vẽtri indulsit non omne legumen?

Peiùs conuenit hominib⁹ inter se, quàm inter belluas ferocissimas.

*Nescirent
*extundere, al. extendere
Tãta est hominũ inter se atrocitas, vt nõ contẽti sint mutua cæde, nisi etiam se mutuò deuorent.

SAT. XVI.
Ostendit quãta cõmoda, & priuilegia leges, & imperatores iis, qui militiam sequuntur, indulserint.

QVIS numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? nam si subeantur prospera castra,
Me pauidum excipiet tironem porta secundo*
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,*
Quàm si nos Veneris commendet epistola Marti,

*excipiat
*pluris enim

Et Samia

Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus, & tamen vno
Semodio scobis hæc emendat seruulus vnus:
Illud non agitas, vt sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum, vitióque carentem?
Gratum est, quòd patriæ ciuem, populóque dedisti,
Si facis, vt patriæ sit idoneus, vtilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimũ enim intererit, quib. artibus, & quib. hũc tu
Moribus instituas. serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem sumtis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento, & canibus, crucibúsque relictis,
Ad fetus properat, partem'que cadaueris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & se
Pascentis, propria cùm iam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream famulæ Iouis, & generosæ
In saltu venantur aues: tunc præda cubili
Ponitur: inde autem, cùm se matura leuabit
Progenies stimulante fame, festinat ad illam,
*Quam * primùm rupto prædam * gustauerit ouo.*
*Ædificator erat * Centronius, & , modò curuo*
Litore Caietæ, summa nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis, longéque petitis
Marmoribus, vincẽs Fortunæ, atque Herculis ædem:
Vt spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
Fregit opes, nec parua tamen mensura relictæ
Partis erat: totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore villas.
Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,

Pulcrum est gignere pueros, si ita educantur, vt reipubl. sint vtiles.

Vt ciconiarum pulli à teneris assuefacti colubris vescuntur, sic liberi tales euadũt, quales à parẽtibus instituuntur.

*primam *gustauerat Gur. lit Sunt q. putent Iuuenalem allusisse ad nomen Caietæ: nam curua caietas Lacones appellant. auctor Strabo.

*Ceconius, al. Ciconius, al. Centonius.

Nil

*Nil præter nubes, & cæli * Numen adorant.*
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti:
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in caussa: cui septima quæque fuit lux
Ignaua, & partem vitæ non attigit vllam.
Sponte tamen iuuenes imitantur cetera: solam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
FALLIT *enim vitium specie virtutis, & vmbra,*
Cùm sit triste habitu, vultúque, & veste seuerum,
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
*Tanquam parcus homo, & rerum * tutela suarum*
Certa magis, quàm si fortunas seruet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus. adde quòd hũc, de
*Quo loquor, egregium populus putat, atque * verendũ*
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
*Sed crescunt quocunque * modo, maioráque fiunt*
Incude assidua, semper que ardente camino.
Et pater ergo animi fœlicis credit auaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putant: iuuenes hortatur, vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
*Imbuit, & cogit * minimas ediscere sordes:*
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Seruorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriẽs: neque enim omnia sustinet vnquã
Mucida cærulei panis consumere frusta,

*lumen
In superstitione Iudæorũ occasione sumta à patribus superstitiosis, q filios suo exemplo in Iudaismum inducunt.

Fallit enim. iuxta illud, Decipimur specie recti.
*voce
*cautela

Ponticus, qui apud Colchos seruabat aureũ vellus à Phryxo suspensum.
*verendi, id est, verecundæ actionis,
*malo,

Secta à sequendo, quę propriè est philosophorum. auctor Seneca.
* nimias

Minutal, condimẽti genus qđ ex rebus minutim concisis cõficiebatur.
*concham

Hesternum solitus medio seruare minutal
Septembri, necnon differre in tempora cenæ
Alterius, concham æstiui cùm parte lacerti*
Signatam, vel dimidio, putrique siluro,
Filáque sectiui numerata includere porri,
Inuitatus ad hac aliquis de ponte negabit.

De ponte, mendicus: nã in põtibus mendicãt stipem.
*quid
*egentis

*Sed * quò diuitias hæc per tormenta coactas,*
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris, egenti viuere fato?*
Interea pleno cùm turget sacculus ore,
CRESCIT *amor nũmi, quãtum ipsa pecunia crescit,*
Et minùs hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cùm rus non sufficit vnum,
Et proferre libet fineis, maiórque videtur,

Seges, à serẽdo, est fructꝰ, & terra, quæ seritur.

Et melior vicina seges. mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliua.
Quorum si pretio dominus non vincitur vllo,
Nocte boues macri, lassóque famelica collo

*Iumenta

** Armenta ad virideis huius mittuntur aristas,*
Nec priùs inde domum, quàm tota noualia sæuos
In ventres abeant, vt credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quàm multi talia plorent,
Et quot venaleis iniuria fecerit agros.

*quàm
Tunicã, verba auari, qui iuxta illud Horatij, populus me exsibilat, ait, at mihi plaudo ipse domi.

Sed qui sermones? quæ fœda buccina famæ?*
Quid nocet hoc, inquit. tunica mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur:
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.

Mox

Mox etiam fractis ætate: ac Punica passis
Prœlia, vel Pyrrhum immanẽ, gladios'que Molossos,
Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus. merces ea sanguinis, atque laboris.
Nullis visa vnquam meritis minor, * *aut ingratæ*
Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbam'que casæ: qua feta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, vnus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe, vel sulco redeuntibus altera cena
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum caussæ, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm sæua cupido
Indomiti census. nam diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri. SED *quæ reuerentia legum,*
Quis metus, aut pudor est vnquam properãtis auari?
Viuite contenti casulis, & collibus istis
O pueri Marsus dicebat, & Hernicus olim,
Vestinus'que senex: panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc Numina ruris,
Quorum ope, & auxilio gratæ post munus aristæ,
Contingunt homines veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summouet Euros
Pellibus inuersis. peregrina, ignotáque nobis
Ad scelus, atque nefas, * *quodcunq. est, purpura ducit.*
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus iuuenem pater excitat: accipe ceras,
Scribe * *puer, vigila, caussas age, perlege rubras*

Ex priscorum frugalitate ostẽdit tẽporis sui fastum, et auaritiã. nã cũ ætate, & bello iam cõfecti essent, bene secũ agi putabant, si vno, aut altero iugero agri donarẽtur.

*haud

Non facilè potest, quispiam iustè, & citò ditescere.

Cuiusmodi præceptis veteres liberos suos exhortati sint.

*quæcunque

Ambitio, caussã omniũ scelerũ.

*puer vigil, ac

Vitem. Centurionis munus, qui vitē gestat.

Maiorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, nares'que pilosis
Annotet, & grandes miretur Lalius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat. aut, longos castrorum ferre labores

Sol si nō sis animosus in bel.o.

Si piget, & trepido soluunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Vllius subeant ablegandæ Tiberin vltra,

*Neu

**Nec credas ponendum aliquid discriminis inter*
Vnguēta, & corium. LVCRI *bonus est odor ex re*
Qualibet. illa tuo sententia semper in ore

Sent. poëtę Ennij, cuius est versus ille, Vnde habeas, &c.
*pueris vetulæ

Versetur, Dijs, atque ipso Ioue digna, poëta.
VNDE *habeas quærit nemo, sed oportet habere.*
Hoc monstrant * *vetulæ pueris poscentibus assem:*
Hoc discunt omnes ante alpha, & beta puellæ.
Talibus instantem monitis quemcunque parentem

Quid opus est iuuentutem instiges, cùm per se ad vitia sit procliuis, & te in ea re facilè superabit.

Sic possum affari. dic ô vanissime, quis te
Festinare iubet? meliorem præsto magistro
Discipulum. securus abi, vincēris, vt Aiax
Præterijt Telamonem, vt Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris: nondum impleuere medullas
Natiuæ mala nequitiæ: cùm pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet periuria summa
Exigua, Cereris tangens aram'que, pedem'que.

Quib. dig. quasi dicat, aconito infectis feminis, vel tactu præsentissimo veneno, auctor Plinius.
*putas,

Elatam iam crede nurum, si limina vestra
Mortifera cum dote subit. quibus illa premetur
Per somnum digitis! nam quæ terrâque mari'que
Acquirenda * *putes, breuior via conferet illi.*
NVLLVS *enim magni sceleris labor. hæc ego nunquā*
Mandaui

Mandaui, dices olim, nec talia suasi:
Mentis caussa malæ tamen est, & origo penes te.
Nam quisquis magni census præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem si reuoces, subsistere nescit,
Et te contemto rapitur, metis que relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeò indulgent sibi latiùs ipsi.
Cùm dicis iuueni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollat que propinqui:
Et spoliare doces, & circumscribere, & omni
Crimine diuitias acquirere, quarum amor in te est.
*Quantus * erat patriæ Deciorum in pectore! quantū*
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus:
*In * quarum sulcis legiones dentibus anguis*
*Cum clypeis nascuntur, & horrida bella * capessunt*
Continuò, tanquam & tubicen surrexerit vna!
Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
Flagrantem latè, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidum que magistrum
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed graue tardas
*Exspectare * colos. morieris stamine nondum*
*Abrupto. iam nunc obstas, * & vota moraris:*
Iam torquet iuuenem longa, & ceruina senectus.
Ocyus Archigenē quære, atq. eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas. medicamē habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat aut pater, aut Rex.
Monstro voluptatem egregiam: cui nulla theatra,

Et qui. Quidā putant hūc versum esse nothū.

Cùm pater stultum esse ait beneficiū amico præstare, in caussa est, vt filius sordidus sit.

*amor

Menœce9 Thebanus qui ex oraculi monitu p salute patriæ sponte se transfixit, & in medias hostium acies coniecit, vt scribit Papini9 lib. xj. Theb.

*quorum
*capescunt

*colus.
*sed

Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
*Si * spectas quanto capitis discrimine* constant*
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, & ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars vltor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit seruare suas. ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
*Corpora, qui'que * solent rectum descendere funem,*
Quàm tu, Corycia semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus, & Austro,
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis:
Qui gaudes pingui antiquæ de litore Cretæ
Passum, & municipes Iouis aduexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat, brumam'que, famem'que
Illa reste cauet: tu propter milla talenta,
Et centum villas temerarius adspice portus,
Et plenũ magnis trabibus mare: plus hominũ est iam
In pelago. veniet classis quocunque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Gætuláque tantùm
Aequora transiliet: sed longè Calpe relicta,
Audiet Herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæpretium est, vt tenso folle reuerti
Inde domum possis, tumidáque superbus aluta
Oceani monstra, & iuuenes vidisse marinos.
Non vnus menteis agitat furor: ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni:
Hic boue percusso mugire Agamemnona credit,
*Aut Ithacum. parcat tunicis licet, atque * lacernis,*
Curatoris eget, qui nauem mercibus implet

Ad sum-

*spectes
*constent

Cast. apud mensarios, qui in foro erát, vbi erat ædes Castoris, & Pollucis.

*solet

Cory. peiratica, quales sunt Cilices.

Passum, vini genus, qd' ex Creta potissimum mittebatur: fit auté ex vuis ad Solem passis, & arefactis, vnde nomen habet.

Cùm multæ sint insaniæ genera, sua quadam insania laborat auarus.

*lacertis

Ad summum latus,& tabula distinguitur vna,
Cùm sit caussa mali tanti,& discriminis huius
Concisum argentum in titulos,facies'que minutas.
Occurrunt nubes,& fulgura:soluite funem
Frumenti dominus clamat,piperis'que coëmtor.*
Nil color hic cæli,nil fascia nigra minatur:
Æstiuum tonat.infelix, ac forsitan ipsa*
Nocte cadet fractis trabibus,fluctùque premetur*
Obrutus,& Zonam læua,morsu'que tenebit.
Sed,cuius votis modò non suffecerat aurum,
Quod Tagus,& rutila voluit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguus'que cibus,mersa rate naufragus assem
Dum rogat,& picta se tempestate tuetur.
Tantis parta malis,cura maiore,metúque
Seruantur. MISERA *est magni custodia census.*
Dispositis prædiues hamis vigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet,attonitus pro
Electro,signis'que suis,Phrygiáque columna,
Atque ebore,& lata testudine.dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris,altera fiet
Cras domus,atque eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander,testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem,quantò felicior hic,qui
Nil cuperet,quàm qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum Numē habes,si sit prudentia:sed te*
Nos facimus,Fortuna,Deam.mensura tamen quæ
Sufficiat census,si quis me consulat,edam,
In quantum sitis,atque fames,& frigora poscunt,
Quantum,Epicure,tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt antè Penates.

*vda

Concis. κερμάτα pecuniç quç varijs titulis, & imaginibus signatur.
*coëmti.
*an
*minetur
Zoná,crumenulam, in qua aurum recōdebāt, & ea se præcingebant.

Alexāder viditi Diogené se felciorem, qui nihil cuperet,cū ipse vno mūdo non esset contétus.
*abest,

*dicet.

*Nunquam aliud natura, aliud sapientia * dicit.*
Acribus exemplis videor te claudere. misce

Othon. qui tulerat legem, ne quis sederet in quatuordecim gradibus, nisi qui quadringenta sestertia haberet.
*Rosci

Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam
Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit, extendit'que labellum:
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum impleui gremium, si panditur vltrà:
*Nec * Cræsi fortuna vnquam, nec Persica regna*
Sufficient animo, nec diuitiæ Narcissi,
Induisit Cæsar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperijs vxorem occidere iussus.

SAT. XV. Ad Volusiū Bithynicū, de immanitate, & superstitione Ægyptiorū, qui præpostera religione feras colūt, homines iugulant: feris carnibus abstinent, humanis vescuntur.
*aluros. al. illi, hi, illi

QVIS *nescit, Volusi Bithynice, qualia demens*
Ægyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc: illa pauet saturam serpentibus ibim.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant vbi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
*Illic * cæruleos, hîc piscem fluminis, illic*
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum, & cepe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas genteis, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina. lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa. nefas illic fœtum iugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. attonito cùm

Ea quæ Vlysses narrabat Alcinoo, etsi fabulosa erant, tamen minus erāt atrocia, quàm quod narrabo.

Tale super cenam facinus narraret Vlysses
Alcinoo, bilem, aut risum fortasse quibusdam
Mouerat, vt mendax aretalogus. in mare nemo
Hunc abicit, sæua dignum, veráque Charybdi
Fingentem immaneis Læstrygonas, & Cyclopas?
Nam citiùs Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyanes, plenos & tempestatibus vtreis

Crediderim

Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phaeaca putauit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyraea temetum duxerat vrna:
Solus enim hoc Itacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper Consule Vinco
Gesta super calidae referemus moenia Copti,
*Nos vulgi * scelus, & cunctis grauiora cothurnis.*
Nam scelus à Pyrrha, quanq; omnia syrmata voluas,
Nullus apud tragicos populus facit. accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit aeuo.
Inter finitimos vetus, atque antiqua simultas:
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus:
Ardet adhuc Compos, & Tentyra. summus vtrinque
*Inde furor * vulgo, quòd Numina vicinorum*
Odit vterque locus, cùm solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus, ac Ducibus: ne
Laetum, hilarem' que diem, ne magna gaudia cenae
Sentirent positis ad templa, & compita mensis,
Peruigili' que toro, quem nocte, ac luce iacentem
Septimus intereà Sol inuenit. horrida sanè
Aegyptus: sed luxuria, quantum ipse notaui,
*Barbara famoso non cedit * turba Canopo.*
Adde quòd & facilis victoria de madidis, &
Blesis, atque mero titubantibus. inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Vnguenta, & flores, multa' que in fronte coronae:
Hinc ieiunum odium. sed iurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus: haec tuba rixae.

Coptus, cômune Arabum; & Ægyptiorum emporium.

*scelera,

Odiû inter Aegyptios ob religioné. Nâ qui Côbi habitant, crocodilum colunt: qui verò Tentyram, accipitrem.

*vulgi,

*ripa Canop. vbi têplum erat Serapidis, ad cuius; sacra magna vis hominum confluebat nô sine nequitia.

*Dein ** Dehinc clamore pari concurritur, & vice teli*
Sæuit nuda manus, paucæ sine vulnere malæ
*Vix cuiquam, aut * nulli toto certamine nasus*
Integer. adspiceres iam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Contentionem illam iocum arbitrâtur, nisi aliquot pereant. *Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.*
Ludere se credunt ipsi tamen, & pueriles
Exercere acies, quòd nulla cadauera calcent,
Et sanè quòd tot rixantis millia turbæ
Sic viuunt omnes. ergo acrior impetus, & iam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditione
*qualeis & Turnus, Aen. xj. Aiax in Hectorem Iliad. vij. et Diomedes, in v. saxû miræ magnitudinis in Aeneam misit. *Tela. nec hunc lapidem, * quali se Turnus, & Aiax,*
Et quo Tydeides percussit pondere coxam
Æneæ: sed quem valeant emittere dextra
Illis dissimiles, & nostro tempore natæ.
Nam genus hoc viuo iam decrescebat Homero.
TERRA *malos homines nunc educat, atque pusillos.*
Ergo Deus quicunque adspexit, ridet, & odit.
*deuerticulo *A * diuerticulo repetatur fabula. postquàm*
Subsidijs auctis pars altera promere ferrum
*pugnas inferre *Audet, & infestis * pugnam instaurare sagittis:*
*fuga *Terga * fugæ celeri præstantibus omnibus instant,*
Palm. quę & in Aegypto, vbi Tentyra est, plurima prouenit. *Qui vicina colunt vmbrosæ Tentyra palmæ.*
Labitur heic quidam, nimia formidine cursum
Præcipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
Frusta, ac particulas, vt multis mortuus vnus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aëno,
Aut verubus: longum vsque adeò, tardumque putauit
Exaggeratio sceleris. *Exspectare focos, contenta cadauera crudo.*
*Heic ** Hinc gaudere libet, quod non violauerit ignem,*

Quem

Quem summa cæli raptum de parte Prometheus
Donauit terris. elemento gratulor, & te
Exsultare reor. sed qui mordere cadauer
Sustinuit, nihil vnquam hac carne libentiùs edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima voluptatem gula senserit. vltimus autem
Qui stetit absumto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, vt fama est, alimentis talibus vsi
Produxere animas: sed res diuersa, sed illic
Fortunæ inuidia est, bellorum'que vltima, casus
Extremi, longæ diræ obsidionis egestas.
Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi. sicut modò dicta mihi gens
Post omneis herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem, ac maciem, & tenueis miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. quisnam hominũ veniam dare, quis'ue Deorũ
Viribus abnuerit dira, atque immania passis,
*Et quibus * ipsorum poterant ignoscere Manes,*
Quorum corporibus vescebantur? melius nos
Zenonis præcepta monent. nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. sed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, nostrásque habet orbis Athenas.
Gallia caussidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atque fide sed maior clade Saguntus.
Tale quid excusat: Mæotide sæuior ara
Aegyptus. quippe illa nefandi Taurica sacri
Inuentrix,

Vascones à Sertorio obsessi, ne fidem Pop. Ro. violarent, cadaueribus vescebãtur, dum fame vrgerentur, vt scribunt Plutarchus, & Appianus.

*illorum

Zeno, qui pro vita tuenda ab honesto recedẽdum nõ putat.

Thule, insula vltima ad Septentrionẽ: nunc Islandia dicitur.

Mæot. Taurica regio in Chersoneso ad ostia

Tantùm animas, nobis animũ quoque, mutuus vt nos
Affectus petere auxilium, & præstare iuberet,
Dispersos trahere in populum, & migrare vetusto
De nemore, & proauis habitatas linquere siluas:
Ædificare domos, Laribus coniungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos* — *limite
Vt collata daret fiducia: protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem,
Communi dare signa tuba, defendier ijsdem
Turribus, atque vna portarum claue teneri.
Sed iam serpentum maior concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam
Exspirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sæuis inter se conuenit vrsis.
Ast homini ferrum lethale incude nefanda
Produxisse parum est, cùm rastra, & sarcula tantùm
Assueti coquere, & marris, ac vomere lassi
**Nescierint primi gladios *excudere fabri.*
Adspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem: sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi. quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras: cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquã homine, & vẽtri indulsit non omne legumen?

Peiùs conuenit hominib⁹ inter se, quàm inter belluas ferocissimas.

*Nescirent *extundere, al. extendere

Tãta est hominũ inter se atrocitas, vt nõ contẽti sint mutua cæde, nisi etiam se mutuò deuorent.

SAT. XVI.

Ostendit quãta cõmoda, & priuilegia leges, & imperatores ijs, qui militiam sequuntur, indulserint.

QVIS numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? nam si subeantur prospera castra,
*Me pauidum * excipiet tironem porta secundo*
*Sidere: * plus etenim fati valet hora benigni,*
Quàm si nos Veneris commendet epistola Marti,

*excipiat *pluris enim

Et Samia

*genetrix

Et Samia genitrix, quae delectatur arena.*
Commoda tractemus primùm communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: immo & si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos Praetori ostendere denteis,
Et nigram in facie tumidis liuoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
**Bardiacus Iudex datur haec punire volenti,*
Calceus, & grandes magna ad subsellla surae,
Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Seruato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul à signis. iustissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit
Vltio, si iustè defertur caussa querelae.
Tota cohors tamen est inimica, omnes'que manipli
Consensu magno officiunt. curabitis, vt sit
Vindicta grauior, quàm iniuria? dignum erit ergo
Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
Cùm duo crura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clauorum. quis tam procul absit ab vrbe?
Praetereà, quis tam Pylades molem aggeris vltra
Vt veniat? lacrymae siccentur protinus, & se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, Iudex quem dixerit: andeat ille*
Nescio quis, pugnos vidit qui, dicere, vidi,
Et credam dignum barba, dignum'que capillis
Maiorum. citiùs falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem,
Contra fortunam armati, contráque pudorem.
Praemia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. conuallem ruris auiti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,

*Bardaicus Bar. Cẽturio, & miles datur mihi Iudex ex instituto Camilli, ne miles extra castra in ius vocaretur.

Vagel. caussidici audacissimi, qui vel caussas periculosas suscipiebat.

*duxerit:

Pagan. eum, qui miles non est: nam apud iurisconsultos opponuntur paganus, & miles.

Aut

Aut sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,
Debitor aut sumtos pergit non reddere nummos,
Vana superuacui dicens chirographa ligni:
Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ, toties subsellia tantùm
Sternuntur, iam facundo ponente lacernas
Cæditio, & Fusco iam micturiente, parati
Digredimur, lentáque fori pugnamus arena.
Ast illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum est, illis præstatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo sufflamine litis.
Solis præterea testandi militibus ius
Viuo patre datur: nam quæ sunt parta labore
Militiæ, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pater. ergo Coranum
Signorum comitem, castrorum'que æra merentem,
Quãuis iam tremulus, captat pater: hũc labor æquus
Prouehit, & pulcro reddit sua dona labori.
Ipsius certè Ducis hoc referre videtur,
Vt qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Vt læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

An. tot. vix tandē nisi post longum interuallū conueniunt Iudices, neq. semper ius dicunt.

Ex filijsfamilias tantū militi viuo patre testari conceditur, & quod parauit peculiū in eius arbitrio esse, vt est apud iuriscõsultos.

FINIS.

A. PERSII FLACCI VITA.

A. PERSIVS FLACCVS, vt auctor est Eusebius, Volaterris Etruriæ ciuitate natus est, quod & ipse videtur innuere, cũ ait Satyra VI.

-Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatq. meũ mare, qua latus ingẽs
Dant scopuli, & n ulta litus se valle receptat,
Lunai, &c.

Describit enim portus Lunæ, quod oppidum est in Etruria, quo secesserat: & mare suum vocat, nimirum se Etruscum significãs. Natus est, vt quidam volunt, sub Tiberio principe, eius imperij anno XXI. mortuus Neronis nono, cùm ageret tricesimum ætatis suę annum. Romam litteratum caussa profectus, sumta virili toga, Cornuto philosopho dedit operam, quem pręcipuè obseruabat, vt ipse testatur Satyra V.

Cùm primùm pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis Laribus donata pependit:
Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu.

Amicos in primis coluit: Minucium Macrinum equestris ordinis principẽ, & Cæsium Bassum poëtam Lyricum. Præter has Satyras nihil scripsisse testatur Quinctilianus lib. X. de Satyra loquens, in hanc sententiam. Multùm, & verę gloriæ, quamuis vno libro, Persius meruit. Et Martialis.

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quàm leuis in tota Marsus Amazonide.

IOANNIS Murmellij Ruremondensis in A. Persij Prologum, & Satyras Argumenta.

Commendat, ridens alios, præfatio vatem.
Nobilium prima mores taxantur inepti.
Carpit auaritiæ mala vota, preces'que secunda.
Tertia desidiam iuuenum, fastus'que lacessit.
In quarta stultus Rex, Censores'que notantur.
Cornutum laudans aperit penultima seruos.
Vltima perparcum Satyra insectatur auarum.

AELII Antonij Nebrissensis in Satyras Argumenta.

Prima poëtarum mores, & tempora monstrat,
Quid'que optare decet, quod non optare, secunda.

Tertia

Tertia virtutis iuuenes inflamat amore.
Rem populi ignaros prohibet contingere quarta.
Quincta docet, qui sit liber, qui sit quoque seruus.
Vltima, ob heredis curam, castigat auaros.

IOANNIS Pierij Valeriani Bellunensis
in easdem Argumenta.

Prima leueis carpit vates, mollem'que Neronem,
Altera spes vanas, & inania vota, preces'que,
Tertia cessantem circa præclara iuuentam,
Censores quarta insanos, & facta Neronis,
Quincta hominum in vanis diuersa negotia rebus.
Duriter impransos sexta insectatur auaros.

A. PERSII FLACCI

SATYRARVM LIB. I.

PROLOGVS.

NEc fonte labra prolui caballino:
Nec in bicipiti somniasse Parnasso*
Memini, ut repẽtè sic poëta prodirẽ.
Heliconidasq́, pallidamq́ Pyrenen
Illis relinquo, quorũ imagines lãbũt*
Ederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.*
Quis expediuit psittaco suum χαῖρε?
Coruos quis olim concauum salutare,
Picas'que docuit nostra verba conari?
Magister artis, ingeni'que largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.
QVOD *si dolosi spes* refulserit nummi:*
*Coruos poëtas, & * poëtridas picas*
Cantare credas Pegaseium * melos.*

Hæc præfatio, quæ primæ satyræ argumenti vice est, notat quorundã stultitiã & sordes, qui sine labore poëtã nasci putãt, ipsi interim nihil cuiquã donantes.
*me in
*remitto,
*offero

*refulgeat
*poëtrias
*cernas
*nectar. al. Pegaseiũ melos credas.

SATYRA I.

In scriptores, q̃ tantum ad voluptaté inepta quædam, & nihil ad bonos mores faciẽtia scriberent.
*inanis!

*O CVRAS hominũ! ó quãtũ est in rebus *inane!*
Quis leget hæc? min' tu istud ais? nemo hercule. nemo!
Vel duo, vel: nemo. turpe, & miserabile. quare?
Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint. nugæ. non, si quid turbida Roma
Eleuet, accedas, examen'ue improbum in illa
Castiges trutina: NEC *te quæsiueris extra.*
Nam Romæ est quis non? ah, si fas dicere: sed fas,
Tunc, cùm ad caniciẽ, & nostrum istud viuere triste
Adspexi, & nucibus facimus quæcunque relictis:
Cùm sapimus patruos, tunc, tunc, ignoscite. nolo.
Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.*

*, si
Tantũ hoc spectant hodie qui scribunt, vt gloriam & famam captent, non vt prosint, cùm effeminata voce recitent.

Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grãde aliquid, quod pulmo, animæ prælargus, anhelet:
Scilicet hoc populo pexus'que, togá'que recenti,
Et natalicia tandem cum sardoniche albus,
Sede legens celsa, liquido cùm plasmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello.
Heic neque more probo videas, neque voce serena
Ingenteis trepidare Titos, cùm carmina lumbum
Intrant, & tremulo scalpuntur vbi intima versu.
Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus. ohe,

Ohe, quid prodest didicisse literas, nisi ostentes eruditionẽ tuã quam isto studio parasti!

Quid didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ semel intus
Innata est, rupto iecore exierit caprificus?
En pallor, seniumque. ó mores! vsque adeó'ne
Scire tuum, nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulcrum est, digito monstrari, & dicier hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.

Heic

Heic aliquis, cui circũ humeros hyacinthina læna est,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum & plorabile si quid Phyllis & Hypsipyle Heroides ex Ouidij epistolis satis notæ.
Eliquat, & tenero supplantat verba palato.
Assensere viri. nunc non cinis ille poëtæ
Felix? nunc lenior cippus * non imprimit ossa?* *non *nunc
Laudant conuiuæ. nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunatáque fauilla
Nascentur violæ? rides, ait, & nimis vncis
Naribus indulges. an erit, qui velle recuset
Os populi meruisse, & cedro digna locutus
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus? In scribẽdo nõ hoc spectandũ, vt laudemur tãtum, sed vltro, quia honestum est, id agẽdum.
Quisquis es, ô, modò quem ex aduerso dicere feci,
Non ego, cùm scribo, si fortè quid aptius exit,
* *Quando hæc rara auis est, si quid tamen aptius exit,*
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est: *Quanquam
Sed recti finem'que, extremum'que esse recuso
Euge tuum, & belle. nam belle hoc excute totum,
Quid non intus habet? non heic est Ilias Acci Ilias nihil moror Acciũ Labeonem qui elleboro se purgat & cenis laudatores redimit.
Ebria veratro, non, si qua elegeidia crudi
Dictarunt proceres, non quidquid denique lectis
Scribitur in citreis. calidum scis ponere sumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna,
Et verum, inquis, amo: verum mihi dicito. de me,
(Qui pote? vis dicam? nugaris, cùm tibi, calue,
*Pinguis aqualiculus * propenso sesquipede exstet.* *protenso
*O Iane, à tergo quem nulla ciconia * pinsit,* *pinsat,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ, quantùm sitiat canis Apula, tantùm. Felix qui nõ est tam stupidus quin sentiat adulatorũ subsannationes cùm alioqui laudãt.
Vos, ô patricius sanguis, quos viuere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.)
Quis populi sermo est? quis enim, nisi carmina molli

Nunc demum numero fluere, vt per laue seueros
Effundat iunctura vngueis? scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat vno:

Siue comœdiã, siue tragediã velit scribere magnus artifex.

Siue opus in mores, in luxum, & prandia Regum
Dicere res grandes nostro dat Musa poëta.
Ecce modò heroas sensus adferre videmus
Nugari solitos Græcè, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, vbi corbes,
Et ficus, & porci, & fumosa Palilia feno:
Vnde Remus, sulcóque terens dentalia Quincti,

*Dictaturam

*Cùm trepida ante boues * Dictatorem induit vxor,*
Et tua aratra domum lictor tulit. euge poëta.
Est nunc, Brisei quem venosus liber Atti:

*Pacuuius, & In [illegible], & nimiũ antiquitatis admiratores, vitia pro virtutibus æmulãtes.

*Sunt, quos * Pacuuiúsque, & verrucosa moretur*
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cùm videas, quæris ne, vnde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? vnde istud dedecus, in quo
Trossulus exsultat tibi per subsellia leuis?

Quidam tã gloriæ sunt auidi, vt vel in capitis sui periculo ad eloquentiã quãdã côuertãtur.
*tepidum

Nil ne pudet, capiti non posse pericula cano
*Pellere, quin * tepidum hoc optes audire decenter?*
Fur es, ait Pedio, Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis: doctas posuisse figuras
Laudatur. bellum hoc. hoc bellum? an Romule ceues?
Mén' moueat quippe, & cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, cùm fracta te in trabe pictum
Ex humero portes. verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incuruasse querela.

Berec. Nõ nulli arbitrantur Neronem vt durũ in versu hic notari.
*os tam
*à Pœnino.

Sed numeris decor est, & iunctura abdita crudis.
Claudere sic versum didicit, Berecyntius Atys,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.
*Sic * costam longo subduximus * Apennino.*

Arma

Arma virum, non'ne hoc ſpumoſum, et cortice pingui,
Vt ramale vetus vegrandi ſubere coctum?*

*pregrandi

Quidnam igitur tenerum, & laxa ceruice legendum?
Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis:

Tor. Hos verſ., vt nimis turgidos, ridet.

Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo*

*ſectum

Baſſaris, & lyncem Mænas flexura corymbis
Euion ingeminat: reparabilis aſſonat Echo.
Hæc fierent, ſi teſticuli vena vlla paterni
Viueret in nobis? ſumma delumbe ſaliua
Hoc natat in labris, & in vdo eſt Mænas, & Atys,
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit vngueis.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero

Si vel tantillũ eſſet nobis induſtriæ, nõ verſaremur ſemper in iiſdẽ argumẽtis tam vulgo protritis.

Auriculas? vide ſis, ne maiorum tibi fortè
Limina frigeſcant. ſonat hic de nare canina
Littera. per me equidem ſint omnia protinus alba,
**Nil moror. euge, omnes,* omnes bene miræ eritis res.*

*Nec *etenim

Hoc iuuat, heic, inquis, veto quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angueis: pueri, ſacer eſt locus, extrà
Meiite. diſcedo. ſecuit Lucilius vrbem,

Lucilij libertas.

Te Lupe, te Muci, & genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circum præcordia, ludit,

Horatij dexteritas.

Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.
Men' mutire nefas, nec clàm, nec cum ſcrobe? nuſquã.

Scrob. Alludit ad fabulã Midæ Regis.

Heic tamen infodiam. vidi, vidi ipſe, libelle.
Auriculas aſini quis non habet? hoc ego opertum,
Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles,

Præg. ſene, Ariſtophane comico.

Adſpice & hæc, ſi fortè aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferueat aure,
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit

Nolo lectorem mathematicæ.

aut honorũ opinione turgidũ, sed sani iudicij.

Sordidus, & lusco qui poscit dicere, lusce,
Sese aliquem credens, Italo quòd honore supinus
Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas:
Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas*
Scit risisse vafer, multùm gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mâne edictum, post prandia Callirhoën do.

*abaci

SATYRA II. AD PLOTIVM MACRINVM.

Hæc satyra sumta est ex secundo Platonis Alcibiade, in vota impia & scelerata, quibus deos solicitabant homines perditissimi.

HVNC, *Macrine, diem numera meliore lapillo,*
Qui tibi labenteis apponit candidus annos.
Funde merum Genio. non tu prece poscis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere Diuis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuiuis prõtũ est murmurq; , humileisq; susurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & vt audiat hospes:
Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmurat. ó si
Ebullet patrui præclarum funus, &, ó si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule, pupillum'ue vtinam, quem proximus heres
Impello, expungam! nanque est scabiosus, & acri*
Bile tumet. Nerio iam tertia conditur vxor.*
Hæc sanctè vt poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mâne caput bis, ter'que, & noctem flumine purgas.
Heus agè, responde, minimum est, quod scire laboro.
De Ioue quid sentis? est'ne vt præponere cures
Hunc cuiquam? cui nam? vis Staio? an scilicet heres,
Quis potior iudex, pueris'ue quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Iouis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio. prô Iupiter, ó bone clamet

*nam hic
*ducitur

Putas deos eiusmodi votis nõ offendi, qui iusti sunt, cùm & Staius ipse veneficus sceleratissimus nõ posset nõ offendi, si ea audiat.

Iupiter

Iupiter. at sese non clamat Iupiter ipse?
Ignouisse putas: quia, cùm tonat, ocyus ilex
Sulfure discutitur sacro, quàm tùque, domus'que?
An, quia non fibris ouium, Ergennáque iubente
Triste iaces lucis, euitandum'que bidental,
Iccirco stolidum prabet tibi vellere barbam
Iupiter? aut quid nam est, qua tu mercede Deorum
Emeris auriculas pulmone, & lactibus vnctis?

Si nō statim fulmine tactus es, putas impune te quæuis laturum.

Ecce auia, aut metuens Diuûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontem'que, atque vda labella
Infami digito, & lustralibus antè saliuis
Expiat, vrenteis oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram supplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes.

In superstitionē & vanissimas preculas mulierum.

Hunc optent generum Rex & Regina: puella
Hunc rapiant: quidquid calcauerit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota: negato
Iupiter hæc illi, quamuis te albata rogarit.
Poscis opem neruis, corpus'que fidele senectæ:
Esto age: sed grandes patinæ, tucetáque crassa
Annuere his Superos vetuêre, Iouem'que morantur.

Licini. optat illi summas diuitias, & honores. Bon. valetudinē poscis, cùm luxu & crapula diffluas: & assiduis sacrificijs vis ditescere, cū te planè exhaurias.

Rem struere exoptas cæso boue, Mercurium'que
Arcessis fibra. da fortunare Penateis.
Da pecus, & gregibus fœtum. quo, pessime, pacto,
Tot tibi cùm inflamas iunicum omenta liquescant?
Attamen hic extis, & opimo vincere farto
Intendit: iam crescit ager, iam crescit ouile,
Iam dabitur, iam iam, donec deceptus, & exspes
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Iunicum iuuencorum.

Si tibi crateras argenti, incusáque pingui
Auro dona feram, sudes, & pectore læuo
Excutias guttas, lætari prætrepidum cor:*

*lætetur pertrepidum

Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato
Perducis facies. nam fratres inter aënos,
Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto, sit'que illis aurea barba.
Aurum, vasa Numæ, Saturniáque impulit æra,
Vestaleis'que vrnas, & Tuscum fictile mutat.
O curuæ in terris animæ, & cælestium inanes!*
*Quid iuuat * hoc, templis nostros immittere mores,*
Et bona Dys ex hac scelerata ducere pulpa?
Hæc sibi corrupto casiam dissoluit oliuo:
Hæc Calabrum coxit vitiato murice vellus:
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
Feruentis massæ crudo de puluere iussit.
Peccat & hæc, peccat: vitio tamen vtitur. at vos
Dicite Pontifices, in sacro quid facit aurum?*
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine pupæ.
Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
Non possit magni Messallæ lippa propago:
Compositum ius, fas'que animi, sanctos'que recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
Hoc cedò, ut admoueam templis, & farre litabo.

Fratres aënos, statuas quinquaginta filiorum Ægypti, quę Romæ in quadam porticu somnia felicia immittere credebantur.
*terras
*hos

Dij non ijsdem nobiscũ affectibus ducũtur, & inde neque nostris ceremonijs delectantur, sed syncenitate animi, & vitę integritate.
*sancto, al. sanctis

SATYRA III.

N E M P E *hoc assidue? iam clarum mâne fenestras*
Intrat, & angustas extendit lumina rimas.
Stertimus, indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur vmbra.
En quid agis? siccas insana canicula messeis
Iam dudum coquit, et patula pecus omne sub vlmo est,
Vnus ait comitum. verum'ne? itáne? ocyus adsit
Huc aliquis. nemón'? turgescit vitrea bilis:
**Findor, vt Arcadiæ pecuaria rudere dicas.*

In parentum liberis educãdis, & liberorũ circa bonas disciplinas negligẽtiam, qui iuuenũ animos nullis honestis reb. excolunt, cùm ea ætas ad percipienda bona studia sit accõmodatissima.
*Finditur, Arcadiæ

Iam

Iam liber,& bicolor poſitis membrana capillis,
In'que manus charta,nodoſa'que venit arundo.
Tum querimur,craſſus calamo quòd pendeat humor,*

*queritur,

Nigra quòd infuſa vaneſcat ſepia lympha:
*Dilutas * querimur,geminet quòd fiſtula guttas.*

*queritur,

O miſer,in'que dies vltrà miſer,huccine rerum
*Venimus? at cur non potiùs,teneróque * columbo,*

*palumbo

Et ſimilis Regum pueris pappare minutum
Poſcis,& iratus mammæ lallare recuſas?
An tali ſtudeam calamo? cui verba? quid iſtas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens.
Contemnêre. ſonat vitium percuſſa,malignè
Reſpondet viridi non coƈta fidelia limo.

Effluis,prodis teipſum qualis ſis, nimirũ mollis & ignauus.

Vdum,& molle lutũ es: nũc nunc properãdus, & acri
Fingendus ſine fine rota. ſed rure paterno
Eſt tibi far modicum,purum,& ſine labe ſalinum.
Quid metuas? cultrix'que foci ſecura patella.
Hoc ſatis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quòd Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſorem'que tuum vel quòd trabeate ſalutas?
Ad populum phaleras: ego te intus,& in cute noui.
Non pudet ad morem diſcinƈti viuere Nattæ?
*Sed ſtupet hic vitio,& * fibris increuit opimum*
Pingue: caret culpa,neſcit quid perdat,& alto
Demerſus ſumma rurſus non bullit in vnda.

Tibi places quòd ex generoſis natus ſis, cùm vera nobilitas non ex maiorũ ſignis,ſed animi bonis metienda ſit.
*Nec pudor admotum
*membris

Magne pater Diuûm ſæuos punire tyrannos
Haud alia ratione velis,cùm dira libido
Mouerit ingenium,feruenti tinƈta veneno,
Virtutem videant,intabeſcant'que relicta.
An'ne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci,
Et magis auratis pendens laquearibus enſis,
Purpureas ſubter ceruices terruit,imus,

Nullum eſt grauius ſuppliciũ quàm mẽs ſibi malè conſcia.

Imus præcipites quàm si sibi dicat,& intus
Palleat infelix,quod proxima nesciat uxor?

*tingebam

Quid in pueritia libẽter agat vnusquisque.

Sæpè oculos,memini, tangebam paruus oliuo,*
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere,ab insano multùm laudanda magistro:
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Iure etenim id summum,quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto: damnosa canicula quantum
Raderet,angustæ collo non fallier orcæ:
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum est curuos deprendere mores,

*,atque intonsa

Bracc. Stoici,q in [illegible] porticu docebant,vnde nomen inuenerunt.

Quǽque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus,insomnis quibus indetonsa iuuentus*
Inuigilat,siliquis,& grandi pasta polenta.
Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstrauit limite callem.
Stertis adhuc,laxúmque caput compage soluta

Nullus est tibi finis præscript⁹ ad quẽ omnia referas?certe inquit,nisi à teneris philosophiæ præceptis animũ assuefacias, nõ est quòd bene beatéq. viuere possis,etiã si sit vtcunque vnde viuas.

*Discite ô

*quâ

*vnde.

Oscitat hesternum,dissutis vndique malis?
Est aliquid quò tendis,& in quo dirigis arcum?
An passim sequeris cornos,testáque,lutóque
Securus quò pes ferat,atque ex tempore viuis?
Elleborum frustra,cùm iam cutis ægra tumebit
Poscenteis videas: VENIENTI *occurrite morbo.*
Et quid opus Cratero magnos promittere monteis?
** Discitéque ô miseri,& caussas cognoscite rerum:*
Quid sumus,aut quid nam victuri gignimur,ordo
*Quis datus,aut metæ *quàm mollis flexus,& *vnde.*
Quis modus argento,quid fas optare,quid asper
Vtile nummus habet:patriæ,carísque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit,& humana qua parte locatus es in re.
Disce,neque inuideas,quòd multa fidelia putet

In locu-

In locuplete penu, defensis pinguibus Vmbris,
Et piper, & pernæ, Marsi monimenta clientis,
Mœnáque quòd prima nondum defecerat orca.
Heic aliquis de gente hircosa Centurionum
Dicat. quod satis est, sapio mihi: non ego curo
Esse quod Arcesilas, ærumnosi que Solones,
Obstipo capite, & figentes lumine terram,
*Murmura cùm secum, & * rabiosa silentia rodunt,*
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Aegroti veteris meditantes somnia: gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.
*Hoc est, * quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.*
** His populus ridet, multum' que torosa iuuentus*
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, & ægris
*Faucibus * exsuperat grauis halitus: inspice sodes,*
Qui dicit medico iussus requiescere, postquàm
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De maiore domo modicè sitiente lagena
Lenia loturo sibi Surrentina rogauit.
Heus bone, tu palles. nihil est. videas tamen istud,
Quidquid id est: surgit tacitè tibi lutea pellis.
At tu deteriùs palles: ne sis mihi tutor.
Iam pridem hunc sepeli: tu restas. perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre lauatur
Gutture sulfureas lentè exhalante Mephites.
*Sed tremor inter vina subit, calidum' que * trientem*
Excutit è manibus: dentes crepuêre retecti.
*Vncta cadunt laxis * tunc pulmentaria labris.*
** Hinc tuba, candelæ, tandem' que beatulus alto*
Compositus lecto, crassis' que lutatus amomis
*In portam * rigidos calces extendit: at illum*

Arcesilas philosophus Academicus Cràtoris discipulus cuius monita ab imperitis habebàtur ludibrio.
* labiosa

*cur
*Hos

*exsudat

*triental
*hinc
*Heic
*rigidas
Pestilentior animiq̃ corporis morbus, quo q laborant sani esse non possunt, etiam si corpore valeant.

Hesterni

Hesterni capite induto subiere Quirites.
Tange miser venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hic. summos'que pedes attinge, manus'que.
Non frigent. visa est si fortè pecunia, siue
Candida vicini subrisit mollè puella,
Cor tibi rite salit. positum est algente catino
Durum olus, & populi cribro decussa farina.
Tentemus fauces: tenero latet vlcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cùm excussit membris timor albus aristas:
Nunc face supposita feruescit sanguis, & ira
Scintillant oculi: dicis'que, facis'que, quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus iuret Orestes.

Cùm febri labo ras, tam leui oc casione offende ris, vt insanus videri possis.

SATYRA IIII.

REM *populi tractas: barbatū* hoc crede magistrū*
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ.
*Quo fretus? dic * hoc magni pupille Pericli.*
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendáque calles.
Ergo vbi commota feruet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Maiestate manus: quid deinde loquêre, Quirites,
Hoc, puto, non iustum est, illud malè, rectius istud.
Scis etenim iustum gemina suspendere lance
*Ancipitis libræ, * rectum discernis, vbi inter*
Curua subit, vel cùm fallit pede regula varo,
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
Quin tu igitur summa nequiquam pelle decorus
Ante diem blando caudam iactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
Quæ tibi summa boni est? vncta vixisse patella

*hæc

In eos qui rerū humanarū imperiti, temerè se ad gerendum magistratū ingerūt: in primis autem in Neronem, qui iuuenis per scelus imperium occupauit, imperio ineptissimus.

*ô.

*verum

Semper

Semper, & assiduo curata cuticula Sole.
Exspecta, haud aliud respondeat hac anus. i nunc.
Dinomaches ego sum. suffla. sum candidus. esto,
Dum ne deteriùs sapiat pannucia Baucis,
*Cùm bene discincto cantauerit * ocyma verna.*
Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:
*Sed * præcedenti spectatur mantica tergo!*
Quæsieris. nostin' Vectidi prædia? cuius?
Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.
Hunc ais? hunc, Dijs iratis, Genióque sinistro,
Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit:
*Seriolæ * veteris metuens deradere limum,*
Ingemit. hoc bene sit: tunicatum cum sale mordens
Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam,
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti.
At, si vnctus cesses, & figas in cute Solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acrè
Despuat in mores, penem'que, arcanáque lumbi
Runcantem, populo marcenteis pandere vuluas.
Tu cùm maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus curculio exstat?
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixas'que nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen ista filix vllo mansuescit aratro.
Cædimus, in'que vicem præbemus crura sagittis.
Viuitur hoc pacto: sic nouimus. ilia subter
Cæcum vulnus habes, sed lato balteus auro
Protegit. vt mauis, da verba, & decipe neruos
Si potes. egregium cùm me vicinia dicat,
Non credam? viso si palles, improbe, nummo,
Si facis in penem quidquid tibi venit amarum,
Si Puteal multa cautus vibice flagellas,

I nunc & ob nobilitatē, & fortunā te vēdita, cùm alioqui nihil sapias.
*otia
Hominū more fit, inquit, vt ad aliena vitia simus oculatissimi, ad nostra planè cæcutiamus. Nā diuitis cuiuspiam auaritiā & parsimoniam facilè obseruamus, in nobis maiora flagitia non animaduertimus.
*præcedentis
*veterem

Si cōscius es tibi sceleris alicuius, non credes vulgo magnifica de te prædicanti, sed potius conscientiæ tuæ.

Nequiquam

Nequiquam populo bibulas donaueris aureis.
Respue, quod non est, tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, vt noris, quàm sit tibi curta supellex.

SATYRA V. AD ANNÆVM CORNVTVM.

VATIBVS *hic mos est, centũ sibi poscere voces,*
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula seu mæsto ponatur hianda Tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ad inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, vt par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Feruebit, sæpe insulso cenanda Glyconi.
*Tu * neque anhelanti, coquitur dum massa camino,*
Folle premis ventos: nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè:
Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, iunctura callidus acri
Ore teris modico, pallenteis radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas, mensám' que relinque Mycenis
Cum capite, & pedibus, plebeiáque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur: tibi nunc hortante Camena,
Excutienda damus præcordia, quantáque nostræ
Pars tua sit Cornute animæ, tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat: pulsa dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & picta tectoria linguæ.
Heic ego centenas ausim deposcere voces,
Vt, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,

Inducit hac Satyra Coruinũ Præceptoré suũ mirantẽ quòd cũ Satyrã scribere instituisset poëta, materiã non perinde arduã, iam tragico initio vteretur, vt centũ linguas sibi optaret.

*quoque

Cui respondet Persius se id nõ ad nugas petere, sed ad animum suum erga præceptorem exprimendum: qui alioqui, tam est vehemens, vt vix centum linguis possit exprimi: neque id immerito nam vbi, inquit, è pueritia excessissem, me dedi tibi in disciplinã, & ætaté meam teneram adhuc optimis morib. formasti. & cõuictu tuo, quo ita suauiter tecum sum vsus, vt prouidentia quadam diuina videamur eodẽ

Voce

Voce traham pura, totum'que hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cùm primùm pauido custos mihi purpura cessit,
Bullàque succinctis Laribus donata pependit:
Cùm blandi comites, totàque impunè Subura
Permisit sparsisse oculos iam candidus vmbo:
Cum'que iter ambiguum est, & vitæ nescius error
* *Deducit trepidas ramosa in compita menteis,*
*Me tibi * supposui: teneros tu suscipis annos*
Socratico, Cornute, sinu. tunc fallere sollers*
Apposita in tortos ostendit regula mores,
Et premitur ratione animus, vinci'que laborat,
Artificem'que tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere Soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab vno sidere duci:
Nostra vel æquali suspendit tempora libra
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum,
Saturnum'que grauem nostro Ioue frangimus vnà.
Nescio quid certè est, quod me tibi temperat astrum.
MILLE *hominum species, & rerum discolor vsus.*
Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mauult turgescere somno:
Hic campo indulget, hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris sed cùm lapidosa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi:

ingenio nati, cũ tamen vulgò tanta diuersitas sit studiorũ, vt vix millesimus quisque cum altero conueniat in vita, sed diuersa sequatur studia.

*Diducit
*seposui:
*, cùm

Tum

Tum crassos transisse dies, lucem'que palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis:
Cultor enim iuuenum purgatas inseris aureis
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenes'que, senes'que
Finem animo certum, miseris'que viatica canis.
Cras hoc fiet. idem cras fiet. quid, quasi magnum,
Nempe diem, donas? sed cùm lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paullum erit vltrà.
Nam, quamuis propè te, quamuis temone sub vno,
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cùm rota posterior curras, & in axe secundo.
Libertate opus est, non hac, qua, vt quisque Velina
Publius emeruit, scabrosum tesserula far*
Possidet. heu, steriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic Dama, est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit*
Marcus Dama. papæ, Marco spondente, recusas
Credere tu nummos, Marco sub indice palles!*
Marcus dixit: ita est: assigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hanc nobis pilea donant.*
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non sum
Liberior Bruto? mendosè colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio: licet, vt volo, viuere, tolle.
Vindicta postquàm meus à Prætore recessi,
Cur mihi non liceat, iussit quodcunque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetauit?*
Disce: sed ira cadat naso, rugosá que sanna,

Exhortatio ad iuuentutem, vt ex philosophia sibi virtutē, viaticū ad beatam vitam cōparet.

Libertate quidē opus est ad virtutem, verū ea quę animū à vitijs & affectib9 prauis liberat, non ea qua donat9 aliquis Rō. ciuis efficitur.

*scabiosum

*temporis

*tu

*hoc

Syllogismo colligit seruū esse qui cupiditatibus suis seruiat, etiam si sibi liber videatur.

*notauit?

Cum

Cùm veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque vsum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citiùs caloni aptaueris alto.
*Stat contrà ratio, & secretam *gannit in aurem,*
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis elleborum, certo compescere puncto
Nescius examen: vetat hoc natura medendi.
Nauim si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus. tibi recto viuere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro:
Quæque sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa priùs creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti, presso Lare, dulcis amicis:
Iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes,
Inque luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere salinam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cùm verè dixeris: esto
Liberque, ac sapiens prætoribus, ac Ioue dextro.
Sin tu, cùm fueris nostræ paullò antè farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Astutam vapido seruas sub pectore vulpem:
Quæ dederam suprà, repeto, funemque reduco.*
Nil tibi concessit ratio. digitum exere, peccas.
Et quid tam paruum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis breuis vt semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec, cùm sis cetera fossor,
Treis tantùm ad numeros satyri moueare Bathylli.

*garrit

Prætor libertatem vtcunque dare potest, sapientiam non potest, vnde vera libertas proficiscitur & vitę officia. Nam leges & sensus cōmunis quosuis docent quibus abstinendum sit in commune. verum rectè sapere, veri speciem à vero discernere, moderatum & liberalem cùm opus est, & continentem esse, paruoque contētum, hoc demum est hominis vere liberi: quòd si nō vere aliquis, sed fucate boni viri specię prę se ferret, multo minus liber erit, sed mācipium.

*relego.

Liber ego. vnde datum hoc ſumis, tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat?
I puer, & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer,
Si increpuit, ceſſas nugator? ſeruitium acre
Te nihil impellit? nec quidquam extrinſecus intrat,
Quod neruos agitet? ſed ſi intus, & in iecore agro
Naſcuntur domini, qui tu impunitior exis,
Atq. hic, quē ad ſtrigiles ſcutica, et metus egit herilis?
Mane piger ſtertis: ſurge, inquit, auaritia: eia,
Surge. negas. inſtat: ſurge, inquit. non queo. ſurge.
En, quid agam? rogitas? en, ſaperdam aduehe Ponto,
Caſtoreum, ſtipas, ebenum, thus, lubrica Coa:
*Tolle recens * primus piper è ſitiente camelo:*
Verte aliquid: iura. ſed Iupiter audiet. eheu
Varo, reguſtatum digito terebrare ſalinum
** Contentus perages, ſi viuere cum Ioue tendis.*
Iam pueris pellem ſuccinctus, & œnophorum aptas:
Ocyus ad nauem. nihil obſtat, quin trabe vaſta
Aegæum rapias, niſi ſollers luxuria antè
Seductum moneat. quò deinde, inſane, ruis? quò?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non exſtinxerit vrna cicutæ.
Tun' mare tranſilias? tibi torta canabe fulto
Cena ſit in tranſtro, Veientanum'que rubellum
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obba?
Quid petis, vt nummi, quos hic quincunce modeſto
*Nutrieras, peragant auidos * ſudore deunces?*
Indulge Genio. carpamus dulcia: noſtrum eſt,
Quod viuis: cinis, & Manes, & fabula fies.
Viue memor lethi: fugit hora: hoc, qd' loquor, inde eſt.
En quid agis? duplici in diuerſum ſcinderis hamo.
Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet

Ancipi-

*piper, & primus ſitiente camelo Verte. al. primus, Seruitus ab auaritia quæ hominē mirè diſtrahit ad ſordes, & parſimoniā, & pericula ſubeunda ſolicitat, contrà luxuria ab omnib⁹ illis dehortatur, ad voluptates exhortatur hac occaſione, quòd mortuo nihil proderunt diuitiæ. vult autem miſerrimū ſeruitutis genus vtriſq. inter ſe contrarijs laborare.

*Contentus

*ſudare

Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
Nec tu, cùm obstiteris semel, instantique negaris
Parêre imperio, rupi iam vincula, dicas.
Nam luctata canis nodum abripit: ast tamen illi,* *attamen
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Daue, citò, hoc credas iubeo, finire dolores
Præteritos meditor. crudum Chærestratus vnguem
Abrodens ait hæc. an siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscenum frangam, dum Chrisidis vdas
Ebrius ante fores exstincta cum face canto?
Euge, puer, sapias: Dijs depellentibus, agnam
Percute. sed censen' plorabit, Daue, relicta?
Nugaris: solea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casseis,
Nunc ferus, & violens: ac si vocet, haud mora, dicas.
Quidnā igitur faciam? ne nūc, cùm arcessar, & vltro
Supplicet, accedam? si totus, & integer illinc
Exieris: nunc nunc hic hic, quem quærimus, hic est,* *næ nunc heic heic, quod quærimus, heic
Non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? vigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, nostra vt Floralia possint
Aprici meminisse senes. quid pulcrius? at cùm
Herodis venêre dies, vnctáque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrum'que amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitáque sabbatha palles.
Tunc nigri Lemures, ouóque pericula rupto,
Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos
Incussere Deos inflanteis corpora. si non

Argumento ex comœdia sumto, ostēdit eum qui meretricio amore capt⁹ sit, liberū non esse, nisi illum ex animo totum excutiat, tū demū liberiorem futurū, quàm is qui à prætore manumittitur.

Liberos nō esse ait cùm ambitiosos omnes, tum superstitiosos, & in primis Iud[illegible]is sabbathismis & ceremonijs deditos.

Prædictum ter mâne caput gustaueris hali.
Dixeris hæc inter varicosos Centuriones,
*Continuò crassum ridet * Vulpenius ingens,*
Et centum Græcos curto centusse licetur.

*Pulfennius

SATYRA VI. AD CÆSIVM BASSVM.

Ad Cęsiũ Bassũ eximium poetã Lyricũ scribit: rogatque num apud Sabinos hibernet & cãtu sese oblectet. se enim iam ad portũ Lunę quę in Liguria vrbs est, concessisse, de qua meminit Ennius; illic autẽ velle se quietè viuere ab omni ambitione & strepitu alienissimum, vnde occasiõe capta, eos ridet qui nihil non agũt, vt heredes suos locupletẽt, ipsi interea cũ summa parsimonia ac penè inopia victitent, & cõtra eos, qui patrimonium suum prodigunt.

ADMOVIT *iam bruma foco te, Basse, Sabino?*
Iam'ne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordæ,
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernat'que meum mare, quà latus ingens
Dant scopuli, & multa litus se valle receptat.
Lunai portum est opera cognoscere, ciues.
Cor iubet hoc Enni, postquàm destertuit esse
Mæonides Quinctus pauone ex Pythagoreo.
Heic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: etsi adeò omnes
Ditescant orti peioribus, vsque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cenare sine vncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius: geminos, horoscope, varo
Producis Genio. solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice emta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,*
Nec tenuem sollers turdorum nosse saliuam.*
Messe tenus propria viue, & granaria, fas est,

*scombros
*tenueis sollers turdarum nosse saliuas.

Emole

Emole. quid metuas? occa: en seges altera in herba est. *metuis
Ast vocat officium: trabe rupta, Brutia saxa
Prendit amicus inops, rem'que omnem, surdáque vota
Condidit Ionio. iacet ipse in litore, & vna
Ingentes de puppe Dei, iam'que obuia mergis
Costa ratis lacera. nunc & de cespite viuo
Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. sed cenam funeris, heres
Negliget iratus, quòd rem curtaueris: vrna
Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casia, nescire paratus.
Túne bona incolumis minuas? sed Bestius vrget
Doctores Graios. ita fit, postquàm sapere vrbi
Cum pipere, & palmis venit nostrũ hoc, maris expers,
Fenisecæ crasso vitiarunt vnguine pultes.
Hæc cinere vlterior metuas? at tu, meus heres
Quisquis eris, paullum à turba seductior audi.
O bone num ignoras? missa est à Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis, ac iam postibus arma,
Iam chlamydas Regum, iam lutea gausapa captis,
Essedáque, ingenteis'que locat Cæsonia Rhenos.
Dys igitur, Genióque Ducis centum paria, ob res
Egregiè gestas, induco. quis vetat? aude.* *indico.
Væ, nisi conniues. oleum, artocreas'que popello
Largior. an prohibes? dic clarè. non audeo, inquis:
Exossatus ager iuxtà est. agè, si mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Déque auia nihilum superest: accedo Bouillas,
Cliuum'que ad Virbi. presto est mihi Manius heres,
Progenies terræ. quare ex me, quis mihi quartus

Num solicitus es, inquit poëta, ne parũ magnificè efferatur funus tuũ ab herede, si aliquanto cõmodius vixeris? certe ego, ait, si ob res feliciter à Cæsare gestas velim Dijs hecatombem offerre & populo epulum largiri, nihil morabor heredem meum.

THEODOR. PVLMANNI, IN D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBROS V. ANNOTATIONES.

LIBER I.

nunquam'ne reponam? L. Ioannes Scoppa Collectaneorum, cap. xxvij. Ego Iuuenalis ero semper auditor aliorum carminum, & nunquam consuetudinem audiendi aliena reijciam, vt scribam?

Nota magis nulli domus sua, quàm mihi lucus Martis:

Ita lib. antiqui. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria j. *lu-ctum*, legit, vt per id intelligatur bellum Troianũ, quod scripsit Nero, & obiter lancinat sæuissimum Imperatorem, qui nõ dubi-tauit vrbẽ incẽdere, vt scriberet Troica.

Aude aliquid breuibus Gyaris, Ita libr. antiqui. Iunius, *Breuibus, Gyaris*: quem vide in Adag. cent. v.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Albis, id est, cretatis: cretaceis nanque, gypsatis'ue calceis vena licij serui induti prostituebãtur. Vide Brodæi Miscell. li. j. c. xvij.

Quæ'que salutato crepitat Concordia nido.

Vide Polit. Miscell. cap. lxvij. Gyraldi Syntagma j. De Deis ex humanis actionibus, & Adriani Turnebi Aduersaria li. viij. cap. xviij. In li. collegij Catharinæ Nouiomag. emẽdatissimo *ciconia* scriptum fuit, eandẽque lectionem Iacobus Susius vir clarissi-mus in tribus vetustissimis exemplaribus se reperisse Had. Iunio testatus est.

atque Alabarches. Hanc verã esse lectionẽ Obertus Gifanius vir eruditus mihi ostendit. est enim ἄλαβα, teste Hesychio, μέλαν ὧ γράφομεν, id est, atramentum, quo scribimus. Alabarches scriptu-ræ magister. Cicer. ad Atticum lib. ij. Epist. xvij. Velim è Theo-phane expiscêre, quonam in me animo sit Alabarches. Brodæus Miscell. li. iiij. c. ij.

non audeo dicere nomen. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria I. *nunc* legit.

ignoscat Mucius, Mucius fortissimus, & patientissimus fuit, qui patienter ferebat quidquid de se dicebatur.

Pone Tigillinũ, De Ophonio Tigillino Tacitus li. xiiij. & xviij.

Et latum media sulcum deducit arena.

Libri antiqui. Flauius Coniect. cent. j. legit hoc modo.

fumant.

Quid d' ergo tribus patris aconita: velatur
Pensilibus plumis, atque illinc desp iciat nos,

Et latum media sulcum deducat arena.

Hæc, anime, ante tubas: Ita Cælius Secundus. Vet. libri, *Hæc animo ante tubas*, &, *Hæc animante tuba.*

SAT. II. *Qualis erat tragico nuper pollutus adulter Concubitu:*

Iunius. De Caligula sentit opinor, de cuius incestu vide Suidã in γαϊος: nisi de Augusto dicamus, de quo ita in Cal. Suetonius. Prædicabat matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset, procreatam.

comedunt coliphia pauca. Coliphia, panes in similitudinem virilis membri. Annot. Iunij ex manusc.

Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyto.

Polit. Miscell. cap. x. & Had. Iunij Adag. cent. I.

Et per Iunonem, domini iurante ministro.

Vide Polit. Miscell. cap. lxxxix. & Ioannis Baptistæ Pij Comment. in Cistel. Plauti.

condita pyxide Lyde. Polit. Miscell. cap. xlv. Iunius ex manusc. Ferũt Physici quòd mulier sterilis possit concipere, si pyxide inclusam araneam gestet in sinu. Lyda autem fuit Arachne.

SAT. III. *Substitit ad veteres arcus*. De arcubus aquæ ductuũ, qui illic erãt, interpretandum putamus. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Heic, vbi nocturnæ Numa constituebat amicæ.

valet, vbi ad constitutum illi denunciabat: vnde & venire ad constitutum dicimus. Turnebus ibidem.

Et præbere caput domina venale sub hasta.

valet, qui se etiã vẽdi sub hasta in auctione pati possunt. Municipalẽ autẽ arenã dixit ad contemtũ, quòd in munerib. gladiatorijs municipiorũ, nõ vrbis operã locarint. Turn. Aduers. li. x. c. xxvij.

notæ'q. per oppida buccæ. i. hominis sæpius per vulgi ora traducti.

& verso pollice vulgi. Ita libri antiqui, & Polit. Miscell. cap. xlij. Erasmus Adagio. xlvj. Chil. j. cent. viij. *conuerso*, legit.

Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Interpretes. vesteis parasiticas accipiunt: quę notio nõ cõuenit niceterijs, vel ceromatico collo. Ego gymnasticas intelligo vesteis, quæ à cursu nomen habent, & cena, vt perstringat rusticos Romanos acriter, qui tam dediti fuerint gymnasticis, & Græcanicis exercitationibus, vt ijs propè vitam, & spiritum ducere viderentur, ad eas'que tanquam ad cenam currerent: qua veste etiã esuritores fortasse Græculi ad cenam cursitantes vti solebant. quare trechedipna heic iocoso vocabulo endromiden appellari reor. Turnebus Aduers. lib. iij. cap. xvij.

Aduectus

Aduectus Romam, quo prima, & coctona vento? al. *cottana*, & *cotona*. Iunius. Prouerbium probrosum in aduenas.

Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.

Id est, si trullā vini ebibit ita, vt & fundū inuerterit, & epoto toto vino labris fugēs crepuerit, & strepitum dederit. Turneb. li. x. (cap. xxvij.

Stoicus occidit Baream delator amicum,

Iunius ex manusc. Heliodorum notat Stoicum. alij de Egnatio exponunt, qui tamen an Græcus fuerit, ignoro.

magnáque parapside cenat. Ita & libri antiqui, & Turneb. Aduers. (li. x. c. xxvij.

Pinnirapi cultos iuuenes. Retiarios intelligit.

Quando in consilio est Aedilibus?

Magistratus de re aliqua cogituri, aut cōsultaturi sibi aduocabant, quos in consilio haberēt. Cic. de amicitia. Cùm ad me, qui aderam Lenati & Rutilio Coss. in consilio deprecatum venisset. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

tandem'que redit ad pulpita notum Exodium,

Exodia in Attellanis fabulis diuerbia vocabantur, quòd tragœdis scena egressis ad recreandum spectatorem è pristina mæstitia subijciebantur. Vide Turnebi Aduers. lib. x. cap. xxvij.

præstare tributa clientes Cogimur, Ita liber collegij Catharinæ: non, (*præstant*.

Si magna Asturi. Sic li. collegij Catharinæ: alij *Arturi*, & *Arcturi*. al. *Ostori*. P. Ostorij Scapulæ Consulis sub Claudio meminit lib. digestorum xxxiix. cap. iv. & Tacitus lib. xij.

Phecasianorum vetera ornamenta Deorum.

Vt miniatus Iupiter, pro miniata à M. Tull. dicitur in epistolis: ita heic phecasian°, pro phecasiato, id est, phecasijs calciato. Phecasiū interpretatur calciamentū rusticū Hesychius: apud Plutar. calceus est Græcanicus. Deorum igitur Græciæ, & templorum ornamenta Iuuenalis significat. nam in templis erant tabulæ pictæ, atque signa. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Si vocat officium, significat si ad officium nuptiarum diues vocatus est, aut ad aliam celebritatem, pompam, deductionem: in his enim persæpe nomen officij poni solet. Turnebus ibidem.

Non'ne vides quanto celebretur sportula fumo?

Heic sportulā non intelligo, centū quadrantes: sed cenā, quæ, quòd initio in sportula dabatur, inde nomē meruit: vnde & à Græcis δεῖπνον ἀπὸ σπυρίδος vocatur, id est, cena in calatho. Ib. Turneb.

Serraco, lib. antiqui. Serracū vehiculi genus. infra. *serraca Bootæ*.

Strigilibus, & pleno, lib. antiquus, estque proceleumaticus: al. *Stri glibus, & pleno.* vtramque lectionem Turnebus in archetypis libris se reperisse testatur, Aduers. lib. x. cap. xxvij.

patulas defundere pelues,quod est deorsũ fundere.in excusis *effundere* est,sed illud exemplarium est antiquorum.Ibidẽ Turnebus.

& aënea lãpas.Sic veteres li.& Turneb. Aduers.lib.x.cap.xxvij.

in qua te quæro proseucha.Vide Poli.Miscell.ca.xix. Iunius. Proseucha,pro templo, & synagoga Iudæorum , vt Philon Iudæus accipit in legatione ad Caium.

beluinam Cererem,id est,flauam. Scoppa Collectaneorum appẽdice cap.1.Brodæus Miscell.lib.iiij.cap.xxv.

Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.

Id est, velut audax miles adiutor satyrarum veniam, nisi illas mei pudeat auxilij.Turnebus Aduers.li.x.cap. xxvij.Liber collegij Catharinæ,*Auduer*.

SAT. IIII. *mullum sex milibus emit*,Budęus de Asse l.j.*sex millibus*,s.nũmũm. Cæl.Secundus,*sex millibus*,s.nummûm,siue sestertijs sex, hoc est, vt hodie loquimur . CL. aureis scutatis,siue coronatis.

fraterculus esse Gigantum.Lege Polit.Miscell.cap.xviij.

SAT. V. *culcita lecto*,Vide Festum.

cuius patriam,titulum'que senectus

Deleuit multa veteris fuligine testæ:Pendebat è vasis vinarijs tabella,in qua,Galeno teste,vini ętas scripta erat.id est,quo tempore, quibusúe Consulibus conditũ esset.Budæus Miscell.li.j.cap.iij.

post hunc raduntur tubera.Vide Brodæi Miscell.lib.iiij.cap.ij.

tanquam habeas tria nomina.Polit.Miscell.ca.xxxj.Gyraldus Annotationum Dialogismo iiij.Ptol.Flauius Coniectaneorũ cent. j.inquit. Ad tria Corneliorum nomina refertur , scilicet , Sulla, Cinna,Lentulus:qui pessimi,perniciosissimíque fuerunt.

LIBER II.

SAT. VI. *Vnus Iberinæ*,sponsæ Visidij.

Tuccia vesicæ non imperat. Tucciæ meminit Val . Maximus lib. viij.cap.j.Plin.lib.xxviij.cap.ij.

Vrbicus exodio.Vide Turnebi Aduers.lib.iij.cap.xvij.

Ac resupina iacens multorum absorbuit ictus,

Hunc versum,anteà nunquã impressum, ex antiquo libro heic primûm reposui.

Mense quidem brumæ, Liber Iunij, *Numæ*.annotatur ibidem , ita Februariũ dictum,quẽ Februo,id est,Plutoni cõsecrarit Numa.

dedit hunc Agrippa sorori,Iunius.Agrippa Iudęoru Rex post mortẽ Herodis,cui nupserat Berenice soror,suspectus fuit de incestu (cum ea admisso.

Obseruant vbi festa mero pede sabbata Reges,

Hebræi sacra,& sancta non ingrediebantur loca,nisi nudis pedibus.Gyraldus Annot.Dialog.x.

Endromi

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma.

Ecce heic endromiden & ceroma coniũxit, vt modò trechedipna,& ceromaticũ collũ copulabat: vt vtrobíque eandẽ sententiã non ijsdẽ verbis expresserit. Turnebus Aduerſ. lib.iij. cap.xvij.

nam quantula nostra voluptas? Brodæus Miſcell. lib.v.cap.xxvij.

Hæc sunt, quæ tenui. Hæc, pro hæ: enallage. Infra. Hæc tamen & partus ſubeunt diſcrimen. Ter. And. Act.iiij. Sc.1. Hæc nuptiæ non apparabãtur mihi. Eun. Act.iij. Sc.v. Continuò hęc adornãt, vt lauet. Heaut. Act.iiij. Sc.vij. Porrò hæc talenta dotis apponſcent duo. Phorm. Act.v. Sc.ix. Hæccine erant itiones crebræ.

Curruca places, libri antiqui: non, *eruca*. Curruca auis eſt. metaphoricos is dicitur, qui alienos liberos pro ſuis educat.

Inguinis, & capitis que sunt discrimina, nescit. Brodæus Miſcell. lib.ij. cap.xxj.

Cùm perfusa mero spumant vnguenta Falerno, Quidam olim vnguentum in potu addiderunt, vt odore prodigo fruerentur ex vtraque corporis parte. Brodæus Miſcell. lib.iiij. cap.iiij.

& dubita quà sorbeat aëra sanna. Iunius. Sannam heic vocat ronchum, à ſtertente temulenta editum.

Collatia Mauræ. libri antiqui, *collactea*, pro collactanea, quæ eodem lacte nutrita eſt.

Sympuuium ridere Numæ, Vide Had. Iunij Animaduerſ. li.ij. ca.x.

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quod abortiuo non est opus. Brodæus Miſcell. li.iiij. ca.xxj.

luteo ferit intestino. Synizeſis: ſic li.iiij. Incude, & luteo Volcano.

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes.

Heic ſermonem rotatum eſſe arbitror, orationem conuerſione concluſam, atque comprehenſum ambitu: quod genus à Cicerone verſum, ab Ariſtotele συνεστραμμένον appellatur: quo genere loquẽdi contorta oratio eſt, ideoq́ue breuior, quàm ſpõte naturę fuſa. Turnebus Aduerſ. lib.iij. cap.xvij. Muretus Variarum lect. lib.viij. cap.xxj. libri antiqui, *curuum*.

magnos commisit elenchos. Vide Maſſarium in ix. Plin.

Tot premit ordinibus, tot adhuc cõpagibus altum Aedificat caput. Vide Iunij Comment. de coma cap.vij.

nisi se centum lustrauerit ouis, Oua expiationibus, luſtrationibuſq́. adhibebãtur, ac pręcipuè in ſacris Iſidis. Vide Brodęi Miſcell. li. j. cap.xxv.

donauerit

Nequiquam populo bibulas donaueris aureis.
Respue, quod non est, tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, vt noris, quàm sit tibi curta supellex.

SATYRA V. AD ANNÆVM CORNVTVM.

VATIBVS *hic mos est, centũ sibi poscere voces,*
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula seu mæsto ponatur hianda Tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ad inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, vt par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Feruebit, sæpe insulso cenanda Glyconi.
*Tu * neque anhelanti, coquitur dum massa camino,*
Folle premis ventos: nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè:
Nec sclopo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, iunctura callidus acri
Ore teris modico, pallenteis radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas, mensãque relinque Mycenis
Cum capite, & pedibus, plebeiáque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur: tibi nunc hortante Camena,
Excutienda damus præcordia, quantáque nostræ
Pars tua sit Cornute animæ, tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat: pulsa dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Heic ego centenas ausim deposcere voces,
Vt, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,

Inducit hac Satyra Coruinũ Præceptorẽ suũ mirantẽ quòd cũ Satyrã scribere instituisset poëta, materiã non perinde arduã, tam tragico initio vteretur, vt centũ linguas sibi optaret.

*quoque

Cui respondet Persius se id nõ ad nugas petere, sed ad animum suum erga præceptorem exprimendum: qui alioqui, tam est vehemens, vt vix centum linguis possit exprimi: neque id immerito nam vbi, inquit, è pueritia excessissem, me dedi tibi in disciplinã, & ætatẽ meam teneram adhuc optimis morib. formasti & cõuictu tuo, quo ita suauiter tecum sum vsus, vt prouidentia quadam diuina videamur codẽ

Voce

Voce traham pura, totum'que hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cùm primùm pauido custos mihi purpura cessit,
Bullàque succinctis Laribus donata pependit:
Cùm blandi comites, totáque impunè Subura
Permisit sparsisse oculos iam candidus vmbo:
Cum'que iter ambiguum est, & vitæ nescius error
* *Deducit trepidas ramosa in compita menteis,*
*Me tibi * supposui: teneros tu suscipis annos*
Socratico, Cornute, sinu. tunc fallere sollers*
Apposita in tortos ostendit regula mores,
Et premitur ratione animus, vinci'que laborat,
Artificem'que tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere Soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab vno sidere duci:
Nostra vel æquali suspendit tempora libra
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorum,
Saturnum'que grauem nostro Ioue frangimus vnà.
Nescio quid certè est, quod me tibi temperat astrum.
MILLE *hominum species, & rerum discolor vsus.*
Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mauult turgescere somno:
Hic campo indulget. hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris; sed cùm lapidosa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi:

ingenio nati, cùm tamen vulgò tanta diuersitas sit studiorũ, vt vix millesimus quisque cum altero conueniat in vita, sed diuersa sequatur studia.

*Diducit
*seposui:
*, cùm

Tum

Tum crassos transisse dies, lucem'que palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis iuuat impallescere chartis:
Cultor enim iuuenum purgatas inseris aureis
Fruge Cleanthea. petite hinc iuuenes'que, senes'que

Exhortatio ad iuuentutem vt ex philosophia sibi virtutẽ, viaticũ ad beatam vitam cõparet.

Finem animo certum, miseris'que viatica canis.
Cras hoc fiet. idem cras fiet. quid, quasi magnum,
Nempe diem, donas? sed cùm lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paullum erit vltrà.
Nam, quamuis propè te, quamuis temone sub vno,
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cùm rota posterior curras, & in axe secundo.

Libertate quidẽ opus est ad virtutem, verũ ea quę animũ à vitijs & affectib9 prauis liberat, non ea qua donat9 aliquis Ro. ciuis efficitur.
*scabiosum
*temporis
*tu
*hoc

Libertate opus est, non hac, qua, vt quisque Velina
Publius emeruit, scabrosum tesserula far*
Possidet. heu, steriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic Dama, est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit*
Marcus Dama. papæ, Marco spondente, recusas
Credere tu nummos, Marco sub iudice palles!*
Marcus dixit: ita est: assigna Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hanc nobis pilea donant.*
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non sum
Liberior Bruto? mendosè colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.

Syllogismo colligit seruũ esse qui cupiditatibus suis seruiat. etiam si sibi liber videatur.
*notauit?

Hæc reliqua accipio: licet, vt volo, viuere, tolle.
Vindicta postquàm meus à Prætore recessi,
Cur mihi non liceat, iussit quodcunque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetauit?*
Disce: sed ira cadat naso, rugosá que sanna,

Cùm veteres auias tibi de pulmone reuello.
Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque vsum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citiùs caloni aptaueris alto.
*Stat contrà ratio, & secretam *gannit in aurem,*
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturáque continet hoc fas,
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.
Dilùis elleborum, certo compescere puncto
Nescius examen: vetat hoc natura medendi.
Nauim si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus. tibi recto viuere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro:
Quæ que sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa priùs creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti, presso Lare, dulcis amicis:
Iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes,
In'que luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cùm verè dixeris: esto
Liber'que, ac sapiens prætoribus, ac Ioue dextro.
Sin tu, cùm fueris nostræ paullò antè farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Astutam vapido seruas sub pectore vulpem:
Quæ dederam suprà, repeto, funem'que reduco.*
Nil tibi concessit ratio. digitum exere, peccas.
Et quid tam paruum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis breuis vt semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec, cùm sis cetera fossor,
Treis tantùm ad numeros satyri moueare Bathylli.

*gannit] garrit
Prætor libertatem vtcunque dare potest, sapientiam non potest, vnde vera libertas proficiscitur & vitæ officia. Nam leges & sensus cōmunis quosuis docent quibus abstinendum sit in commune. verum rectè sapere, veri speciem à vero discernere, moderatum & liberalem cùm opus est, & continentem esse, paruoque contentum, hoc demum est hominis vere liberi: quòd si nō vere aliquis, sed fucate boni viri speciē præ se ferret, multo minus liber erit, sed mācipium.

* repeto] relego.

Liber ego. vnde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
Si increpuit, cessas nugator? seruitium acre
Te nihil impellit? nec quidquam extrinsecus intrat,
Quod neruos agitet? sed si intus, & in iecore agro
* *Nascuntur domini, qui tu impunitior exis,*
Atq; hic, què ad strigiles scutica, et metus egit herilis?
Mane piger stertis: surge, inquit, auaritia: eia,
Surge. negas. instat: surge, inquit. non queo. surge.
En, quid agam? rogitas? en, saperdam aduehe Ponto,
Castorcum, stipas, ebenum, thus, lubrica Coa:
*Tolle recens * primus piper è sitiente camelo:*
Verte aliquid: iura. sed Iupiter audiet. eheu
Varo, regustatum digito terebrare salinum
**Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.*
Iam pueris pellem succinctus, & œnophorum aptas:
Ocyus ad nauem. nihil obstat, quin trabe vasta
Aegæum rapias, nisi sollers luxuria antè
Seductum moneat. quò deinde, insane, ruis? quò?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non exstinxerit vrna cicutæ.
Tun' mare transilias? tibi torta canabe fulto
Cena sit in transtro, Veientanum'que rubellum
Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
Quid petis, vt nummi, quos hic quincunce modesto
*Nutrieras, peragant auidos * sudore deunces?*
Indulge Genio. carpamus dulcia: nostrum est,
Quod viuis: cinis, & Manes, & fabula fies.
Viue memor lethi: fugit hora: hoc, qd' loquor, inde est.
En quid agis? duplici in diuersum scinderis hamo.
Hunccine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet
Ancipi-

*piper, & primus sitiente camelo Verte. al. primus,
Seruitus ab auaritia quæ hominé miré distrahit ad sordes, & parsimoniá, & pericula subeunda solicitat, contrà luxuria ab omnib* illis dehortatur, ad voluptates exhortatur hac occasione, quòd mortuo nihil proderunt diuitiæ vult autem misserrimú seruitutis genus vtrisq; inter se contrarijs laborare.
*Contemtus

*sudare

Ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
Nec tu, cùm obstiteris semel, instantique negaris
Parêre imperio, rupi iam vincula, dicas.
Nam luctata canis nodum abripit: asst tamen illi,*
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.
Daue, citò, hoc credas iubeo, finire dolores
Præteritos meditor. crudum Chæręstratus vnguem
Abrodens ait hæc. an siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscœnum frangam, dum Chrisidis vdas
Ebrius ante fores exstincta cum face canto?
Euge, puer, sapias: Dijs depellentibus, agnam
Percute. sed censen' plorabit, Daue, relicta?
Nugaris: solea, puer, obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casseis,
Nunc ferus, & violens: ac si vocet, haud mora, dicas.
Quidnã igitur faciam? ne nũc, cùm arcessar, & vltro
Supplicet, accedam? si totus, & integer illinc
Exieris: nunc nunc hic hic, quem quærimus, hic est,*
Non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? vigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, nostra vt Floralia possint
Aprici meminisse senes. quid pulcrius? at cùm
Herodis venêre dies, vnctáque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ
Portantes violas, rubrum'que amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moues tacitus, recutitáque sabbatha palles.
Tunc nigri Lemures, ouóque pericula rupto,
Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos
Incussere Deos inflanteis corpora. si non

*attamen

Argumento ex comœdia sumto, ostẽdit eum qui meretricio amore capt⁹ sit, liberũ non esse, nisi illum ex animo totum excutiat, tũ demũ liberiorem futurũ, quàm is qui à prætore manumittitur.

*næ tunc heic heic, quod quçrimus, heic

Liberos nõ esse ait cùm ambitiosos omnes, tum superstitiosos, & in primis Iud[illegible] is [illegible]chabthismis & ceremonijs deditos.

Praedictum ter mâne caput gustaueris hali.
Dixeris haec inter varicosos Centuriones,
*Continuò crassum ridet * Vulpenius ingens,*
Et centum Graecos curto centusse licetur.

*Pulfennius

SATYRA VI. AD CAESIVM BASSVM.

Ad Cęsiū Bassū eximium poetā Lyricū scribit: rogatque num apud Sabinos hibernet & cātu sese oblectet. se enim iam ad portū Lunę quę in Liguria vrbs est, concessisse, de qua meminit Ennius; illic autē velle se quietē viuere ab omni ambitione & strepitu alienissimum, vnde occasiōe capta, eos ridet qui nihil non agūt, vt hęredes suos locupletēt, ipsi interea cū summa parsimonia ac penè inopia victitent, & cōtra eos, qui patrimonium suum prodigunt.

ADMOVIT *iam bruma foco te, Basse, Sabino?*
Iam'ne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordae,
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinae,
Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes? mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernat'que meum mare, quà latus ingens
Dant scopuli, & multa litus se valle receptat.
Lunai portum est operae cognoscere, ciues.
Cor iubet hoc Enni, postquàm destertuit esse
Maeonides Quinctus pauone ex Pythagoreo.
Heic ego securus vulgi, & quid praeparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: etsi adeò omnes
Ditescant orti peioribus, vsque recusem
Curuus ob id minui senio, aut cenare sine vncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius: geminos, horoscope, varo
Producis Genio. solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice emta,
Ipse sacrum irrorans patinae piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. vtar ego, vtar,
*Nec * rhombos ideo libertis ponere lautus,*
*Nec * tenuem sollers turdorum nosse saliuam.*
Messe tenus propria viue, & granaria, fas est,

*scombros
*tenueis sollers turdarum nosse saliuas.

Emole

Emole.quid metuas?occa:en ſeges altera in herba eſt. *metuls

Aſt vocat officium:trabe rupta,Brutia ſaxa
Prendit amicus inops,rem'que omnem,ſurdáque vota
Condidit Ionio.iacet ipſe in litore,& vna
Ingentes de puppe Dei,iam'que obuia mergis
Coſta ratis lacera.nunc & de ceſpite viuo
Frange aliquid:largire inopi,ne pictus oberret
Cerulea in tabula.ſed cenam funeris,heres
Negliget iratus,quòd rem curtaueris:vrna
Oſſa inodora dabit,ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent caſia,neſcire paratus.
Túne bona incolumis minuas?ſed Beſtius vrget
Doctores Graios.ita fit,poſtquàm ſapere vrbi
Cum pipere,& palmis venit noſtrũ hoc,maris expers,
Feniſecæ craſſo vitiarunt vnguine pultes.
Hæc cinere vlterior metuas?at tu,meus heres
Quiſquis eris,paullum à turba ſeductior audi.
O bone num ignoras?miſſa eſt à Caſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis,& aris
Frigidus excutitur cinis,ac iam poſtibus arma,
Iam chlamydas Regum,iam lutea gauſapa captis,
Eſſedáque,ingenteis'que locat Caſonia Rhenos.
Dys igitur,Genióque Ducis centum paria,ob res
Egregiè geſtas, induco.quis vetat?aude.* *indico.
Væ,niſi conniues.oleum,artocreas'que popello
Largior.an prohibes?dic clarè.non audeo,inquis:
Exoſſatus ager iuxtà eſt.agè,ſi mihi nulla
Iam reliqua ex amitis,patruelis nulla,proneptis
Nulla manet patrui,ſterilis matertera vixit,
Déque auia nihilum ſupereſt:accedo Bouillas,
Cliuum'que ad Virbi.praſto eſt mihi Manius heres,
Progenies terræ.quare ex me,quis mihi quartus

Num ſolicitus es,inquit poëta, ne parũ magnificè efferatur funus tuũ ab herede, ſi aliquanto cõmodius vixeris?certe ego, aie,ſi ob res feliciter à Cæſare geſtas velim Dijs hecatombem offerre & populo epulum largiri,nihil morabor heredem meum.

THEODOR. PVLMANNI, IN D. IVNII IVVENALIS SATYRARVM LIBROS V. ANNOTATIONES.

LIBER I.

nunquam'ne reponam? L. Ioannes Scoppa Collectaneorum, cap. xxvij. Ego Iuuenalis ero semper auditor aliorum carminum, & nunquam consuetudinem audiendi aliena reijciam, vt scribam?

Nota magis nulli domus sua, quàm mihi lucus Martis:

Ita lib. antiqui. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria j. *luctum*, legit, vt per id intelligatur bellum Troianũ, quod scripsit Nero, & obiter lancinat sæuissimum Imperatorem, qui nõ dubitauit vrbẽ incẽdere, vt scriberet Troica.

Aude aliquid breuibus Gyaris, Ita libr. antiqui. Iunius, *Breuibus, Gyaris*: quem vide in Adag. cent. v.

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.

Albis, id est, cretatis: cretaceis nanque, gypsatis'ue calceis venalicij serui induti prostituebãtur. Vide Brodæi Miscell. li. j. c. xvij.

Quæ'que salutato crepitat Concordia nido.

Vide Polit. Miscell. cap. lxvij. Gyraldi Syntagma j. De Deis ex humanis actionibus, & Adriani Turnebi Aduersaria li. viij. cap. xviij. In li. collegij Catharinæ Nouiomag. emẽdatissimo *ciconia* scriptum fuit, eandẽque lectionem Iacobus Susius vir clarissimus in tribus vetustissimis exemplaribus se reperisse Had. Iunio testatus est.

atque Alabarches. Hanc verã esse lectionẽ Obertus Gifanius vir eruditus mihi ostendit. est enim ἄλαβα, teste Hesychio, μέλαν τὸ γράφομεν, id est, atramentum, quo scribimus. Alabarches scripturæ magister. Cicer. ad Atticum lib. ij. Epist. xvij. Velim è Theophane expiscère, quonam in me animo sit Alabarches. Brodæus Miscell. li. iiij. c. ij.

non audeo dicere nomen. Ptol. Flauius Coniectaneorum centuria I. *nunc* legit.

ignoscat Mucius, Mucius fortissimus, & patientissimus fuit, qui patienter ferebat quidquid de se dicebatur.

Pone Tigillinũ, De Ophonio Tigillino Tacitus li. xiiij. & xviij.

Et latum media sulcum deducit arena.

Libri antiqui. Flauius Coniect. cent. j. legit hoc modo.

fumant.

Quid d[illegible] ergo tribus patris aconita: vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos,

Et latum media sulcum deducat arena.

Hec, anime, ante tubas: Ita Cælius Secundus. Vet. libri, *Hec anime ante tubas,* &, *Hec animante tuba.*

SAT. II. *Qualis erat tragico nuper pollutus adulter Concubitu:* Iunius. De Caligula sentit opinor, de cuius incestu vide Suidã in γαΐος: nisi de Augusto dicamus, de quo ita in Cal. Suetonius. Prædicabat matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset, procreatam.

comedunt coliphia pauce. Coliphia, panes in similitudinem virilis membri. Annot. Iunij ex manusc.

Cecropiam soliti Bapte lassare Cotyto.

Polit. Miscell. cap. x. & Had. Iunij Adag. cent. I.

Et per Iunonem, domini iurante ministro.

Vide Polit. Miscell. cap. lxxxix. & Ioannis Baptistæ Pij Comment. in Cistel. Plauti.

condita pyxide Lyde. Polit. Miscell. cap. xlv. Iunius ex manusc. Ferũt Physici quòd mulier sterilis possit concipere, si pyxide inclusam aranea m gestet in sinu. Lyda autem fuit Arachne.

SAT. III. *Substitit ad veteres arcus.* De arcubus aquæ ductnũ, qui illic erãt, interpretandum putamus. Turnebus Aduers. lib. x. cap. xxvij.

Heic, vbi nocturne Numa constituebat amice.

valet, vbi ad constitutum illi denunciabat: vnde & venire ad constitutum dicimus. Turnebus ibidem.

Et prebere caput domina venale sub hasta.

valet, qui se etiã vẽdi sub hasta in auctione pati possunt. Municipalẽ autẽ arenã dixit ad contemtũ, quòd in munerib. gladiatorijs municipiorũ, nõ vrbis operã locarint. Turn. Aduers. li. x. c. xxvij.

note'q. per oppida bucce. i. hominis sæpius per vulgi ora traducti.

& verso pollice vulgi. Ita libri antiqui, & Polit. Miscell. cap. xlij. Erasmus Adagio. xlvj. Chil. j. cent. viij. *conuerso,* legit.

Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Interpretes. vesteis parasiticas accipiunt: quę notio nõ cõuenit niceterijs, vel ceromatico collo. Ego gymnasticas intelligo vesteis, quæ à cursu nomen habent, & cena, vt perstringat rusticos Romanos acriter, qui tam dediti fuerint gymnasticis, & Græcanicis exercitationibus, vt ijs propè vitam, & spiritum ducere viderentur, ad eas'que tanquam ad cenam currerent: qua veste etiã esuritores fortasse Græculi ad cenam cursitantes vti solebant. quare trechedipna heic iocoso vocabulo endromiden appellari reor. Turnebus Aduers. lib. iij. cap. xvij.

Aduectus

Aduectus Romam, quo prima, & coctona vento? al.*cottana*, & *cotona*.Iunius.Prouerbium probrosum in aduenas.

Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo.

Id est,si trullã vini ebibit ita,vt & fundũ inuerterit,& epoto toto vino labris fugẽs crepuerit, & strepitum dederit.Turneb.li.x. (cap.xxvij.

Stoicus occîdit Baream delator amicum,

Iunius ex manusc.Heliodorum notat Stoicum.alij de Egnatio exponunt,qui tamen an Græcus fuerit,ignoro.

*magnáque parapside cenat.*Ita & libri antiqui, & Turneb. Aduers. (li.x.c.xxvij.

*Pinnirapi cultos iuuenes.*Retiarios intelligit.

Quando in consilio est Aedilibus?

Magistratus de re aliqua cognituri,aut cõsultaturi sibi aduocabant,quos in consilio haberẽt.Cic.de amicitia. Cùm ad me,qui aderam Lenati & Rutilio Coss.in consilio deprecatum venisset. Turnebus Aduers.lib.x.cap.xxvij.

tandem'que redit ad pulpita notum Exodium,

Exodia in Attellanis fabulis diuerbia vocabantur, quòd tragœdis scena egressis ad recreandum spectatorem è pristina mæstitia subijciebantur.Vide Turnebi Aduers.lib.x.cap.xxvij.

*præstare tributa clientes Cogimur,*Ita liber collegij Catharinę:non, (*præstant.*

Si magna Asturî. Sic li.collegij Catharinæ:alij *Arturî,* & *Arcturî.* al. *Ostorî.*P. Ostorij Scapulæ Consulis sub Claudio meminit lib.digestorum xxxiix. cap.iv.& Tacitus lib.xij.

Phecasianorum vetera ornamenta Deorum.

Vt miniatus Iupiter,pro miniata à M.Tull.dicitur in epistolis: ita heic phecasian*,pro phecasiato,id est,phecasijs calciato.Phecasiũ interpretatur calciamentũ rusticũ Hesychius:apud Plutar. calceus est Græcanicus. Deorum igitur Græciæ, & templorum ornamenta Iuuenalis significat. nam in templis erant tabulæ pictæ,atque signa. Turnebus Aduers.lib.x.cap.xxvij.

Si vocat officium, significat si ad officium nuptiarum diues vocatus est,aut ad aliam celebritatem,pompam,deductionem:in his enim persæpe nomen officij poni solet.Turnebus ibidem.

Non'ne vides quanto celebretur sportula fumo?

Heic sportulã non intelligo,centũ quadrantes: sed cenã,quæ, quòd initio in sportula dabatur,inde nomẽ meruit:vnde & à Grę cis δεῖπνον ἐν σπυρίδι vocatur,id est,cena in calatho.Ib. Turneb.

*Serraco,*lib.antiqui.Serracũ vehiculi genus. infra. *ferraca Bootæ.*

*Strigilibus, & pleno,*lib.antiquus,estque proceleumaticus: al.*Striglibus, & pleno.* vtramque lectionem Turnebus in archetypis libris se reperisse testatur,Aduers. lib.x.cap.xxvij.

Endromidas Tyrias, & femineum ceroma.

Ecce heic endromiden & ceroma coniũxit, vt modò trechedipna, & ceromaticũ collũ copulabat: vt vtrobique eandẽ sententiã non iisdẽ verbis expresserit. Turnebus Aduers. lib.iij. cap.xvij.

nam quantula nostra voluptas? Brodæus Miscell. lib.v. cap.xxvij.

Hæc sunt, quæ tenui. Hæc, pro hæ: enallage. Infra. Hæc tamen & partus subeunt discrimen. Ter. And. Act.iiij. Sc.1. Hæc nuptiæ non apparabãtur mihi. Eun. Act.iij. Sc.v. Continuò hęc adornãt, vt lauet. Heaut. Act.iiij. Sc.vij. Porrò hæc talenta dotis apposcent duo. Phorm. Act.v. Sc.ix. Hæccine erant itiones crebræ.

Curruca places, libri antiqui: non, *eruca.* Curruca auis est. metaphoricos is dicitur, qui alienos liberos pro suis educat.

Inguinis, & capitis quæ sint discrimina, nescit. Brodæus Miscell. lib.ij. cap.xxj.

Cùm perfusa mero spumant vnguenta Falerno, Quidam olim vnguentum in potu addiderunt, vt odore prodigo fruerentur ex vtraque corporis parte. Brodæus Miscell. lib.iiij. cap.iiij.

& dubita quà sorbeat aëra sanna. Iunius. Sannam heic vocat ronchum, à stertente temulenta editum.

Collatia Mauræ. libri antiqui, *collactea,* pro collactanea, quæ eodem lacte nutrita est.

Sympuuium ridere Numæ, Vide Had. Iunij Animaduers. li.ij. ca.x.

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quod abortiuo non est opus. Brodæus Miscell. li.iiij. ca.xxj.

luteo ferit intestino. Synizesis: sic li.iiij. Ineude, & luteo Volcano.

Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes.

Heic sermonem rotatum esse arbitror, orationem conuersione conclusam, atque comprehensum ambitu: quod genus à Cicerone versum, ab Aristotele συνεγραμμένον appellatur: quo genere loquẽdi contorta oratio est, ideoque breuior, quàm spõte naturę fusa. Turnebus Aduers. lib.iij. cap.xvij. Muretus Variarum lect. lib.viij. cap.xxj. libri antiqui, *curuum.*

magnos commisit elenchos. Vide Massarium in ix. Plin.

Tot premit ordinibus, tot adhuc cõpagibus altum *Aedificat caput.*
Vide Iunij Comment. de coma cap.vij.

nisi se centum lustrauerit ouis, Oua expiationibus, lustrationibusq. adhibebãtur, ac pręcipuè in sacris Isidis. Vide Brodęi Miscell. li.j. cap.xxv.

donauerit

donauerit ipsi, Gul. Canterus Nouarũ lect. li. iij. cap. vj. *igni*, legit.

A Meroë portabit aquas, vt spargat in ede Isidis. Vide Brodæi Miscell. lib. iiij cap. ij.

Magnáque debetur violato pœna cadurco, lib. iij.

Institor hibernæ tegetis, niueique cadurci.

Lib. antiqui, *caduceo*. malè.

formidatus Othoni. Iunius. Seleucus astrologus, cuius cõsilio Galba Imperator ab Othone iugulatus est. Liber Iunij, *formidandus*.

frictus ocelli. Iunius. Huc spectat Melãpodis liber περὶ παλμῶν & illud. Oculus mihi dexter salit.

medicamina Regis. Mithridatia antidotus.

SAT. VII. LIBER III.

Halcyonem Bacchi, Liber Iunij, *Alcinoum Bacchi*.

Scribendi cacoëthes, Polit. Miscell. cap. xlv.

Pelamydum: aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi:

Ita lib. antiqui. Georg. Merula, *epimẽdia*: al. *epimenidia*, vt sit proceleumaticus. Had. Iunius ex manusc. *Pelamydum Afrorum, & veteres epimenia bulbi.* Nescio, inquit, quid de epimenidio tertio scillæ genere, ad Epimenidem nomen suum referentem, in hunc locum nugantur commentatores. ego manuscripti codicis fidem secutus, & Grammatici peruetusti, non omnino mali annotationem, ἐπιμήνια intelligo exilia munuscula, ac veluti xenia sordida, quæ in singulos menseis pro nauata opera conferebãt, cuiusmodi nominat rancidos illos, & veteres bulbos.

Sic Pedo conturbat. Conturbo, verbum iuris antiquum est, & significat decoquo, dilapido, fortunas consumo. Vide Budæi annot. priores in Pandectas. Sic lib. v. *totam hanc turbauit filius amens*.

Occidit miseros crambe repetita magistros.

Ita Polit. Miscell. cap. xxxiij. Libri antiqui, *Cambre*. Fuit autem Cambre vicus ad radicẽ Gauri mõtis, in quo Capuani à Cumanis dicuntur esse conflictu superati: ob cuius cõflictus memoriã est historia composita, Cãbre dicta, quę à magistris in scholis frequentissimè repetebatur. Vide Scoppæ Collect. appendice ca. ij.

Arcadico iuueni, id est, ignauo, pingui, tardo, hebeti.

Appositam nigræ Lunam subduxit alutæ:

Vide Had. Iunij Adag. cent. iij. In astragalis nobilitas.

Sicut Trasymachi probat exitus, atque Secundi.

Trasymachi, & Secũdi Atheniens. meminit Philostratus lib. j. & (Suidas.

SAT. VIII. *Fumosos Equitum cum Dictatore magistros*, id est, fumo, sitúq. obsitos: cuiusmodi esse solẽt veteres imagines. Cic. in Pisonẽ. Obrepsisti ad honores cõmendatione fumosarũ imagi-

imaginũ.Brodæus Miſcell.li.j.ca.xiij. Sigonius de antiquo iure ciuium Romanorum lib.ij.cap.xx. Lib.antiqui, *Famoſos.*

quid reſinata iuuentus, Ita liber collegij Catharinæ:non, *quid enim reſ.* Martialis.

Quid facient vngues? nam certè non potes illos
Reſina Veneto, nec reſecare luto.

Solam Hippo, lib.antiqui:non, *Hipponam.*

cum Gracco iuſſus pugnare ſecutor.id eſt, retiarius.

Auſi quod liceat tunica punire moleſta. Poëtæ tunicã alimentis igniũ & illitam, & intextam, moleſtam appellant. Brodæus Miſcell.li. ij.cap.ix.& x. Iunius in Nomenclatore.

Pigneribus poſitis, ita Priſcianus lib.vj. SAT. IX.

LIBER IIII.

Nortia. Gyraldus Syntagmate xvj.de Dijs Gentium, de Fortuna. In lib.antiquis legitur, *Nurſia, Nurſina*, & *Murſia.* SAT. X.

Pana, & Circenſes. And. Altiat. Parergôn iuris li.viij.c. v. *Panem*, legit, vt intelligat frumentarias teſſeras, quas anhelabat plebs.

Quiſquis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam, Polit. Miſcell.c.xxj.
atque ſuos iam dextera computat annos.

Gyrald. Annot. Dialog.ij .al. *in dextram.*

Exigere irati, pro exigebãt. Liber collegij Catharinæ, *Exigere ira poteſt*: quam lectionem Gul. Canterus Nouarum lect. lib.iij.cap. vj.in manuſc. extare annotauit.

Vile coronati caput oſtendebat aſelli, Scoppa Collect. cap.xxvij. coronatæ aſellæ heic legendũ eſſe contẽdit. & apud Columellam. SAT. XI.

Nunc caput Arcadicæ nudum cute fertur aſellæ.

Nam cùm veteri ſuperſtitione huius animalis caluaria ex agris incommoda arceri poſſe putarentur, vti ex Etruſca conſtabat diſciplina, id feminæ, nõ maris caluaria fieri cõſueuit: quod apertè Palladius lib.j. ſic indicat. Omnia ſemina horti, vel agri ferũtur ab omnibus malis, ac monſtris tuta ſeruari, ſi agreſtis cucumeris tritis radicibus antè macerẽtur: item equæ caluaria, ſed non virginis intra hortum ponenda eſt, vel potiùs aſinæ. credũtur enim ſua præſentia fecundare, quæ ſpectant. Ex quibus Palladij verbis colligitur, id fecunditatis gratia fieri conſueuiſſe, quę in feminis maximè conſiſtit.

Quiſquis erit, magno. ita li. collegij Cathar. non, *Quiſquam erit, & magno.*

Qui Lacedæmonium pedemate lubricat orbem:

Ita Brodæus Miſcell. lib.v.cap.xxvj. Polit. Miſcell. cap.xxxviij. *pityliſmate*. Flauius Coniect. cent.1. *poppyſmate*, id eſt, ſibilo, qui in re obſcena fieri conſueuit. Mart. lib. vij. epig. xvij. in Gallam.

Quis

Quis ridere potest fatui poppysinare cunni. *Lacedemonium orbē*, id est, præposterā Venerem *orbem*, metaphoricè, pro podice, accipit. *lubricat* rem certè obscenā ostēdit. Alciatus Parergon iuris lib. vj. cap. iij. inquit. Tametsi & alia quoque Laconum sit exercitatio, cùm nudi, oleóq. vncti in sudatorio exercebantur, quod Laconicum πυρίαμα, seu, quod idē est, πυριατήριον dicitur, ab Agrippa fabricatū, vt Dion. li. lij. auctor est. vnde & ego arbitror scripsisse Iuuenalem, Qui Lacedæmonium pyreismate lubricat orbem. Libri antiqui, *pityſmate*. Iunius. Quid si consonet illi Cic. in Pisonem, Saltatorium versaret orbem.

Spectant hoc nuptæ iuxtà recubante marito,
Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis.

Hos duos versus in libro collegij Catharinæ heic scriptos reperi: qui in manusc. libris, quos Gul. Canterus habuit, post hunc versum, Ad terram tremulo descendant clune puellæ, legebātur, vt ipse Nouarum lect. lib. iij. cap. vj. testatur. Had. Iunius ex codice Heemundano, in quo additi erant, legit hoc modo.

Namque vna, atque eadem vini patria, atque ministri,
Quod pudeat, narrat aliquid præsentibus ipsis,
Spectant hoc nuptæ iuxtà recubante marito.

SAT. XII. *vrnæ cratēra capacem*, Vide Iunij Animaduers. lib. iiij. cap. v.

inclusus carcere Nassæ, id est, Physici, qui infirmos in suis domicilijs curabat, liber collegij B. Catharinæ. Iunij manusc. *Nattæ* habet: in quo & annotatum erat, Nattam fuisse medicum, qui domunculis suis inclusos ægrotos curabat. rectène illi cōmentatores diuinarint, tu iudica.

LIBER V.

SAT. XIII. *Ne dubitet Ladas*. De Lada Pausanias in Corinth. & Lacon. Solinus cap. iij. Lib. antiqui, *Ne dubitet laudas*,

Spartano cuidam. Glaucus, de quo vide Herodotum in vj.

SAT. XIIII. *Et, quod maiorum, vitio, sequuntur que minores.*

Ex libro collegij Catharinæ hunc versum adscripsi: quem & Iunij manusc. habebat, & in vtroque libro Gul. Canteri subnectebatur, vt ipsemet Nouarum lect. lib. iij. cap. vj. fatetur.

& cæli Numen adorant. Gul. Canterus Nouarum lect. li. iiij. cap. ij. *lumen*, ex Aurato legendum esse didicit.

concham æstiui cum parte lacerti *Signatam*,

Sola enim cauda lacerti in pretio fuisse videtur. Mart.

Cùm Sexitani fertur tibi cauda lacerti.

Libri antiqui *conchā*: al. *conchē*. Hieron. Magius Miscell. li. ij. c. x.

perlege rubras Hinc Cicero ad rubricas se transfert.

Et qui

Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Hunc versum, quem quidam nothum putant, liber Collegij Catharinæ non habebat.
& ad vigilē ponendi Castora nummi. Brodęus Miscell.li.iiij.c.xvij.
Et Cereris licet, Polit. Miscell.cap.lxxxv.
Perditus, ac vilis, liber collegij Catharinæ: non, *Perditus à Siculis.*
Illic ceruleos, Turnebus Aduersf.li.vij.cap.viij. *eluros*: sic Brodæus legēdum censebat. Aelurū Aegyptijs Deum fuisse ex Herodoto licet cognoscere: alioqui cæruleos vermes memorat Solinus ca. lxv. Liber Iunij. *Illi cæruleos, hi piscem fluminis, illi* SAT. XV.
De Corcyrea temētum duxerat vrna. Horat. Epistolarum lib.ij. ad Florum. Pullos, oua, cadum temēti; nempe modo isto.
parcit Cognatis maculis similis fera. Brod. Miscell. lib.iij.cap.xxviij.

THEOD. PVLMANNI IN A. PERSII FLACCI SATYRARVM LIBRVM ANNOTATIONES.

Nec fonte labra. Vide Adriani Turnebi Aduers.lib.x.cap.xiij. PROL.
Cantare credas Pegaseium melos.
Polit. Miscell.cap.xliiij. *nectar* legendum contendit. Scoppa Collect.cap.xxxiiij. Politiani sententiam repudiat, & melos veram lectionem esse docet, al. *Cantare Pegaseium melos credas.*
ò quantum est rebus inane! *Ne mihi Polydamas,* SAT. I.
ruptore iecore exierit caprificus
neque enim mihi cornea fibra est: &, Sat. V.
Quod latet arcana non enarrabile fibra, *summa de lumbe salina*
Hoc natat in labris, & in vdo est Mænas & Atys,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Hæc loca doctè explicantur à Turnebo Aduers.lib.x.cap.j.
Quid faciam? sed sum Scoppa Collect. appendice cap.xij. legendum iudicat, *Quid faciam, si sum.*
Quando hæc rara auis est. Scoppa ibidem legit. *Quamquam.*
ciconia pinsit, Diomedes lib.1. *pinsat,*
Est nunc Brisei, Scoppa Collect.cap.xxxiiij. legendū contendit, *Brisei*, vt ad Briseidos historiam referatur.
faxit oletum. Scoppa Collect. ca.xvij. affirmat oletum significare locum olentem, & fœtidum.
conditur vxor. Seruius in illud Virg. Georg.iiij. & tristia funera ducunt, legit, *ducitur.* item Scoppa Collect. appendice cap.xij. SAT. II.
Nequiquam fundo, li. antiqui: sic Sat.iiij. *summa nequiquā pelle decorus.* Ibidem. *Nequiquam populo*, id est, frustra, teste Festo.
Faucibus exsuperat grauis halitus, lib. antiquus: al. *exsudat* SAT. III.
Hinc